

Taxa postala
 platite in numerar
 No. 224.716-929

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Str. Baron L. Pop (vult Brassai
 ucca) 10. szám. Telefonszám: 9-77

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
 Félévre . . . . . 600 lej
 Negyedévre . . . . . 320 lej
 Egy hónapra . . . . . 110 lej

**KÜLFÖLDI
 ELŐFIZETÉSI ÁRAK**
 Egy évre 10 dollár
 Egy óra 1 dollár (vagy ennek
 megfelelő pénznem)
 Hirdetések tarifa szerint
 vétetnek fel

Dr. Kémásetter Robert
 Budapest
 Hírtér 11 e 8

TIKAINAPILAP

Az Uj Kelet az es
 és bánási zsi
 napil
 Cikkjeink utann
 forrás megjelöl
 Kéziratokat nem
 megörzésükre n

Lósánna tovább . . .

„Lósánna tovább tükötevu. . . Ezzel a szív-
 ból fakadó kívánsággal köszöntik egy-
 mást a zsidók Ros-hassáná ünnepein és
 talán sohasem volt még olyan időszerű
 ez a kívánság, mint mostani napjaink-
 ban. Valóban ráférne mindnyájunkra any-
 nyi rossz esztendő után egy jó esztendő.
 Az egyiptomiaknál a hét sovány eszten-
 dőt legalább megelőzte hét kövér esztendő
 de mi, javakorban levő mai emberek,
 csak sovány esztendőköt láttunk, — már
 összeszámolni is alig tudjuk, hányat.
 A természet örök törvénye azonban,
 hogy az események ritmikus változásban
 követik egymást, apályra dagály jön, söté-
 tésségre világosság és így nekünk is biz-
 nunk kell bene, hogy a mai rossz sem
 tart örökké s hogy gondjainkat, bánatun-
 kat csakhamar fel fogják váltani vidá-
 mabb, örmeltesebb napok. Az ünnep a
 zsidó számára egyébként is a reménység
 zöld szigete, amelyen vigaszt és pihenést
 talál a fáradt vándor.
 Sohasem volt nagyobb szükségünk vi-
 gaszra és pihenésre, mint most. Nehéz,
 kellemetlen teher volt az elmúlt esztendő
 és bizony elfáradtunk, szinte összeszokad-
 tunk a súly alatt, amíg idáig cipeltük.
 De most, hogy leráztuk magunkról ennek
 a rossz esztendőnek terhét, megkönnyeb-
 bülve sóhajtottunk fel és éledő reménység-
 gel indulunk az újév elé, amelynek szebb-
 nek, jobbnak kell lennie, mint amilyen a
 régi volt. Ebben a szilárd hitben köszönt-
 jük olvasóinkat és küldjük minden jó zsi-
 dónak, minden jó embernek a tradicioná-
 lis kívánságot: Lósánna tovább. . . Vajha
 virradna ránk egy békességes, vidám, jó
 esztendő!

**Argetoianu tervez —
 kartell végez**

Bukarestben Argetoianu rácsapott egyet
 az asztalára.
 Medgyesen majdnem ugyanabban a pil-
 lanatban a mindenható üvegkartell a dup-
 lójára emelte fel a táblaüveg árát.
 Pedig Argetoianu nem azért ütött az
 asztalára, hogy az árakat felverje. Eppen
 ellenkezőleg. Azért ütött az asztalára,
 hogy az ipari termékek árát hozzákénszerít-
 se a buza mélypontjához.
 De mit törődik az üvegkartell Arge-
 toianuval? Vagy akár az egész világgal?
 Csak hadd beszéljen a pénzügyminiszter,
 amit akar, az üvegkartell éppen most ka-
 parintotta markába egyetlen komoly ellen-
 felét: a ploesti üveggyárat. Most már
 beszélhet mindenki, amit akar. Az üveg-
 kartell korlátlan ursorágában ráüt egyet a
 zsebére és a táblaüveg ára 45 lejről 90
 lejre ugrik fel.
 A szegény buza mérhetetlen mélységből
 sóvárogva tekint fel az üvegre, dehogyan
 fog valaha ilyen magasságot elérni. Nem
 mintha az emberek hírtelen megbolondul-
 tak volna és kenyér helyett egyszerre üve-
 get ennének. Nem is azért, mintha ebben
 az általános pangásban, amikor egy cipőt
 is nehéz eladni, az emberek hírtelen tábla
 üveggyűjtésre vetették volna magukat.
 Csak azért, mert a kartell így akarja. És
 nemcsak akarja, hanem meg is teheti.
 Mert nem parancsol neki senki. Azaz-
 hogy csak éppen asztaldöngetéssel nem
 lehet nekik parancsolni.
 Megpróbálhatna például Argetoianu el-
 törölni az üveg behozatali vámját.
 Mit szólna ehhez a megoldáshoz a min-
 denható üvegkartell a kilencven lejes
 üveggel?

Sirnak az ügyvédek is

Jasiban ügyvédkongresszus nyílt meg.
 A kijáráskor megnevezéséről, a törvény-
 egységesítéséről tárgyal ez a legfrissebb
 kongresszus. A lényeges érdekessége azon-
 ban mégsem ez az érdekes kongresszus-
 nak. A lényeges érdekessége az, hogy ezen
 a kongresszuson az ügyvédek súlyos gaz-
 dasági helyzetéről hangzott el a leghan-
 gosabb és legelkeseredettebb szó.

**Nincs messze az Egyesült Államoknak a
 Népszövetségbe való belépése**

Párizs, szept. 11. A Chicago Tri-
 bune párizsi kiadása arról értesül, hogy
 nincs messze az Egyesült Államoknak
 a Népszövetségbe való belépése. Ebben
 az ügyben a napokban a népszövetségi
 főtáncsárjegyzéket küldött Washing-
 tonba. Ugy tudják, hogy a Népszövet-
 ség aziránt intézett kérdést a jegyzék-
 ben az amerikai kormányhoz, nem vol-
 na-e hajlandó állandó nagykövetséget Genf

be küldeni, aki több legyen hivatalos
 megfigyelőnél s állandóan tájékoztat-
 hassa az amerikai kormányt a népszö-
 vetségi munkáról. Ezt a követkildést a
 Népszövetségbe való belépés első etapp-
 jának tekintenek. Valószínű, hogy az
 Egyesült Államok csatlakozásuk esetén
 is fenn fogják tartani elvi felelősségü
 kifogásaikat a népszövetségi alapok-
 mányal szemben.

**Jorga kulturális autonó-
 miát ígér a kisebbsé-
 ségeknek**

**Skandináv lapok szerint Románia ellen-gabonadumpingot
 indított**

Bucuresti-Bukarest, szeptember 11.
 (Az Uj Kelet tudósítójától.) Az Adeverul
 ma délutáni számában kommentálja
 a nemzeti-parasztpárt erdélyi tagozatá-
 nak elnöki tanácsülésén hozott hatá-
 rozatokat. A lap megállapítja, hogy Erdé-
 lyből koncentrált és jól megszerve-
 zett harcot készítenek elő a kormány
 ellen. Az elkeseredett határozatok meg-
 magyarázhatók azzal a feszült és ener-
 viált hangulattal, mely a csatolt terüle-
 teken uralkodik. Tulságosan messzire
 ment a kormány a politikai ellenséges-
 kedésben. Több politikai bölcseségre,
 belátásra és megértésre lett volna szük-
 ség, hogy elkerülhető legyen a dolgok
 elfajulása. Ez azonban nem történt
 meg. És így: újabb harc, újabb agitá-
 ciónak következik akkor, midőn az erők
 összefogására, nyugalomra és belső
 egyensúlyra volna szükség.

földön, mert olyan áron vásárolták
 össze a termést, amelyek még nevelés-
 geseknek sem mondhatók. A skandináv
 államokban egyenesen arról írnak a la-
 pok, hogy Románia gabona-dumpingot
 indított és alacsony áraival igyekszik a
 szovjet akcióját ellensúlyozni.

Bucuresti-Bukarest, szeptember 11.
 Ma reggel 9 órakor Szinájában minisz-
 tertanács lesz.

Mironescu volt miniszterelnök szeptem-
 ber 22-én érkezik vissza az orszá-
 gba külföldi kurájáról. Mironescu Erdé-
 lyben keresztül utazik és meg fogja
 látogatni Maniu Gyulát.

Az Epoca úgy értesül, hogy a kor-
 mány nem fogja leszállítani a köztiszt-
 viselők fizetését, hanem más uton igyek-
 szik a költségvetés redukálását lehető-
 veltetni.

Bucuresti-Bukarest, szeptember 11.
 Jorga miniszterelnök intervjut adott a
 Berliner Tagenblattnak. A lap szerint
 Jorga kijelentette, hogy a politikában az
 ideológiaiáknak és az apriori elhatáro-
 zásoknak sokszor nincsen érvényesülé-
 sük, mert a gyakorlati élet szabja
 meg a követendő lépéseket. Egy kor-
 mányra nézve ugyanez a helyzet. Ami
 egyébként Romániát illeti, leghelyesebb
 politikának az önségély politikáját
 tartja, amely saját erejére támaszkod-
 va igyekszik talpraállítani az országot.
 A kisebbségi politikáról is nyilatkozik
 Jorga, aki kijelenti, hogy széleskörű
 kulturális autonómiát kíván adni a ki-
 sebbségeknek, úgy, hogy az állam ellen-
 őrzése csak az állami biztonság és a
 közérköcs szempontjaira szorítkozik.

véget ért. A dekonjunktura most már
 nem átmeneti, hanem stabil, mint. . . nem
 mint az angol font, hanem mint egyelőre
 a francia frank. Akik elvérezhettek, már
 elvérzettek, akiket el lehetett árverezni,
 elárverezték. A kereskedőnek, a gyáros-
 nak már kijáróra sincs szüksége, mert a
 világválság és a mult büneinek likvidá-
 lását nem lehet kijárni.

Az ügyvédek tehát nem keresnek. Vagy
 legalább is keveset keresnek. És ez éppen
 elég ok arra, hogy ők is sirjanak. Egyet-
 len vigaszuk az lehet, hogy ebben a tév-
 kenységükben a társadalom minden más
 rétege támogatja őket. Sőt, nyugodtan
 lehet állítani, hogy tuhársogja őket.

Gondterhes ujesztendő

Irta: Marton Ernő

Más népek vidám mulatozással, bu-
 felejto szórakozásokkal köszöntik az új
 esztendőt, gyermeki gondtalansággal
 lépnek át az idő határkövein és biztos,
 gondtalan lépésekkel mennek ismeret-
 len sorsuk elébe. Nálunk, zsidóknál az
 esztendő változása az elmélyülés, a ma-
 gábaszállás, a megtisztulás ideje. A zsi-
 dó komor, vizsgáló tekintettel néz jö-
 vője felé és aggodó kérdésekkel kopog-
 tat az új év bezárt kapuin. A régi temp-
 lomokban felsikoltanak a fájdalmas me-
 lódiák, a szívetmarcangoló kérdések:
 ki marad életben és ki hal meg, ki pusztul
 el kard által, ki tűzben, ki kör-
 ágyon, kihez lesz kegyelmes a menyei
 ítélőszék és kit itél pusztulásra?

Ezek a komor, fájdalmas kérdések
 nem a zsidó lélek alaptermészetéből fakadnak.
 A zsidó lélek természetlő fogva optimista
 és jövőben bizó. Ezeket a kérdéseket a zsidó
 nép bizonytalan helyzete, márl-holnapra
 tengődő sorsa dik-tálja, a hontalanság és
 társtalanság félelmes érzése. Más népek
 nem félnek a holnaptól, mert lábuk alatt
 érzik a szilárd talajt, amely, jőjjön bármilyen
 változás, nem fut ki alóluk. Más népek
 köszönhetik boldog magafelejtkezéssel
 az eljövendő ismeretlen évet, hozhat az
 jót, vagy rosszat, ők biztonságban ér-
 zik magukat egymás között, saját föld-
 jükön, amelyet semmiféle változás el-
 nem vehet tőlük. A bajok nem hatol-
 hatnak le létük gyökeréig. Számukra a
 rossz csak muló jelenség, átmenet a
 jobb időkbe. Nálunk, zsidóknál minden
 változás kataklizmaszerű következmény-
 nyekkel jár, a legkisebb szél is felkap
 bennünket, elsodor eddigi pozícióinkból
 és ismét kivet a veszedelmek és szenvedé-
 dések országlutjára. Mert mi a gálat
 talajában csak egészen gyöngye, vékony
 gyökereket tudunk eresztani s ha néha
 azt hisszük, hogy most már elég mélyen
 bocsátottuk le gyökereinket a vendég-
 látó földre, úgy csakhamar keserűen
 kell tapasztalnunk, hogy a talaj vet ki
 magából.

Az idei Roshasana a szokottnál is ag-
 gasztóbb jelenségek között köszönt
 reánk. Az európai társadalom szilárd-
 nak hitt épülete minden pillanatban
 összeomlással fenyeget, ijesztő rések
 tátognak ennek az épületnek a falán,
 recsegnek-roponnak az oszlopok és a
 gerendák és ez a kisérteties zene mög
 a bátorszíveket is félelmelel tölti el.
 A világ teste soha nem tapasztalt vál-
 ság lázától reszket. És mi nagyon jól
 tudjuk, hogy az ilyen járványok első
 áldozatai mi vagyunk. A válság hullá-
 mai bennünket sodornak le először, mi
 vagyunk azok, akik a népek hajójának
 fedélzetén helyezkedtünk el, mert a vé-
 dettebb, biztosabb részekben számunkra
 nincsen hely. Az idei Roshasana alkal-
 mával az ünnepi imarend kérdései sen-
 kinél sem maradnak gépies sablonok,
 mindenki lelke mélyéig fogja érezni
 ezeknek a kérdéseknek életbemarkoló
 aktualitását.

Az új év új problémákkal, új szenve-
 désekkel és új küzdelmekkel terhesen
 közeledik felénk. Sokak és talán az
 egész zsidó nép számára vetődik fel uj-
 ra a lét, vagy nemlét kérdése. Nem
 először állottunk ilyen helyzet előtt
 hosszú és mozgalmas történelmünk so-
 rán. Nem először kell szembenéznünk
 létünkre törő veszedelmekkel és talán
 éppen ez a történelmi tudat az egyetlen
 vigasz és reménységűgár, amely a mai

Letételek

. . . . . 4 Lej
 . . . . . 8 Lej
 . . . . . 40 Lej
 . . . . . 3 Lej
 . . . . . 6 Lej

adott apróhird-
 agabb. Díj előre
 bélyeggel ellátott
 továbbitunk.

szoba konyha,
 res fiatal pár no-
 „November” jel-
 kérek.

edelmző, 10 évig
 helyen fekvő 2 üz-
 olcsón eladó. Cim

er bor kapható 14
 t 45. (Volt Arany-

glósók, cukrászok!
 almát, diót, geszte-
 tail mennyiségben
 it a Berger cuk-

könyvelő és román
 ó állást keres. El-
 s. Megkereséseket
 adó továbbít.

ellátásra balkonos
 ra és fürdőszoba-
 agy leányt elfogad
 Berger Antalné,
 (Beóthy ucca) 42

ő, másodéves ma-
 ellátásért elemi-
 at vállalja. Nyel-
 haladóknak is. Vi-

rozott szoba két,
 részére lépcsőházi
 a Saguna (Bartha

nárnó volt Hevesi
 tást vállal. Cim a

lló fűszer és ital-
 árnak, kezdőknek
 st biztosít. Megke-
 uj, Str. Magazief
 erla internézők.

modern 4 szobás
 novemberre. Kü-
 vemberre, esetleg
 háztulajdonosnál

ENT!
 TOJ
 MÉRLEGÉN

liegel egyetem
 tultásán
 n Ignác

lej
 lej, mely összesen
 thető. Megrendel-
 Str. Albinei 88

gyozottályában

zavaros időkől jobb napok felé mutat. A zsidó történelem nem egyéb, mint egy maroknyi nép heróikus és csodálatos küzdelme a fennmaradásért. Van valami rendelésszerű abban, hogy hontalanul és állandóan ellenséges környezetben élve, át tudtuk menteni magunkat a jövőbe, le tudtuk küzdeni, vagy ki tudunk siklani a ránk törő veszedelmek elől és ezer változáson, ezer sorsfordulaton át mind mai napig élő és cselekvő részei vagyunk az emberiségnek. Az örökkévalóság felé való vágyakozás volt az, amely erőt adott, hogy ne hajtsunk fejet a vak végzet előtt, de felvegyük vele a harcot és ki-vekedjük az élet jogát, amelynek célja és értelme mindig világosan állott előttünk. Nincs egyetlenegy népe sem a világnak, amely olyan szívósan és céltudatosan harcolt volna fennmaradásáért, mint a zsidóság. Ebből a szempontból nézve az eseményeket, történelmünk leglogikátlanabbnak látszó jelenségei is értelmet nyernek, bizonyosságul annak, hogy mindig a fennmaradás ösztöne, az örökkévalóság vágya irányította lépéseinket és tetteinket.

Ebben a világot átfogó és világot legyűrő küzdelemben egyetlen fegyverünk volt, amely mindig hatásosnak és lebirhatatlannak bizonyult: *hüek maradtunk önmagunkhoz.* Hüek maradtunk átöröklött népi tradícióinkhoz, sajátos egyéniségünkhez, kultúránkhoz, erkölcsünkhöz. Feltő gonddal ápoltuk népi ideálunkat s egy pillanatra sem feledkeztünk meg arról a földről, amelyen ez az idál kivirágzott és az emberiségre árasztotta sugarait. Ez a föld, Erec Jisráél, amely évezredekken keresztül csak imaginárius hazánk volt, most újra beiktatódott a zsidó nép vérkeringésébe és egyre erőteljesebben veszi át azt a szerepet, amelyet a sziv tölt be az emberi szervezetben. A sziv, amely az élet forrása, ahonnan a vérsugarak a test legtávolabbi részeibe is kiáradnak.

Amikor mostani új esztendőnk küszöbén ismét ránk törnek a komor kérdések és imáinkkal a jövő vészjósló képeit szeretnénk elhessegetni, gondoljunk a történelem tanítására, amely kijelöli számunkra az utat és felvilágít a holnap sötétségébe. Ha hűségeselek maradjunk önmagunkhoz, népünkhez és ideáljainkhoz, akkor mi is bizalomtelis szívvvel köszönhetjük az új esztendőt, mert ez az egyetlen út, amely a célhoz, a boldogsághoz vezet.

Németország 200 ezer tonna búzát vásárolt Amerikától. Berlinből jelentik: A német kormány és az Egyesült Államok gabonahivatala közötti tárgyalások a hitelre felajánlott óriási buzamennyiség ügyében eredményre vezettek. Megállapodtak abban, hogy az Egyesült Államok gazdái hosszulejratu hitelre 200 ezer tonna búzát szállítanak Németországnak. Ez a mennyiség kevesebb, mint amennyit az Egyesült Államok följánlott. Az eredeti ajánlatban ugyanis 500 ezer tonnáról volt szó, de német mezőgazdasági körök közbejöttére csak 200 ezer tonnáról kötött szerződést a német kormány, nehogy a német buzatermelőkét károsítsa.

Sirkőavatás. Hétfőn délelőtt tizenegy órakor avatják Stern Józsefnek, a marosludasi rabbi tragikus körülmények között meghalt fiának sirkővét a közönségszíni zsidó temetőben. A megboldogult ismerőseit és barátait ezuton hívja meg özv. Stern Józsefné.

Directiunea scoalei de ucenici industriali Cluj

ÉRTESÍTÉS

Az iparkamara vezérigazgatósága a szeptember 5-én tartott közgyűlésén a kereskedelmi tanoncok iskolájának megszüntetését határozta el. Az összes kereskedelmi tanoncok ezuton felhívattak, hogy sürgősen iratkozzanak be az iparskola igazgatóságánál, Str. Cogălniceanu Nr. 4. d. e. 7-12., d. u. 3-6.

Minden munkaadó kereskedő köteles törvényes felelősség mellett tanoncot legkésőbb szept. 15-ig beírni.

A beíratási díj ugyanaz, mint az iparszaktanoncoké: 250 lej.

Elnök:

V. Candrea

SELECT MOZGO
Mai kezdettel mutatja be a világon mindenütt óriási sikert aratott

RADIO-REPORT

(Egy nap a menyországban)

vígjátékot, mely PAUL MORGAN rádiószpiker mulatságos kalandjait mutatja be Hollywoodban történt látogatása alkalmával. Főszerepekben: RAMON NOVARRO, BUSTER KEATON (MALEK), JOAN CRAWFORD és Hollywood minden közismert csillaga. Monopol-Metro-Goldwyn.

Elfogták a newyorki banditákat, akik százezer dollárral zsarolták meg Charles Rosenthalt

Newyork, szeptember 11. Közölte az Uj Kelet, hogy Newyorkban Charles Rosenthal tőzsdeügynököt, egy néger táncosnő banditák kezére juttatták. Az esetről most újabb tudósítások jelentek meg a newyorki lapokban, amelyekből a következő érdekes részleteket vesszük:

A banditák 100 ezer dollár követeltek váltásdíj fejében a fiatal ember gazdag szüleitől. Elküldték bizalmi emberüket és ezalatt pókert játszottak áldozatukkal, aki azonban nagy szerencsével „dolgozott”, úgy, hogy 50 ezer dollár követelése volt a banditákkal szemben. Egyikük emiatt rá is támadt a fiatal emberre, de két má-

sik zsaroló bandita megvédte őt. Kijelentették, hogy a 100 ezer váltásdíjból azonnal meg fogják téríteni a kártyaadósságot.

A banditák „gavalléroknak” is bizonyultak, mert mielőtt a 100 ezer dollár megjött, 50 ezret azonnal átadtak Charles Rosenthalnak. Nemsokára szabadonbocsátása után azonban megjelentek a rendőrség emberei is, akiknek sikerült lefogniuk az egész bandát. Rejtékelyüket nem Charles Rosenthal árulta el, akit halállal fenyegettek meg arra az esetre, ha elárulná őket, hanem egy nő, aki féltékenységből jelentette fel a banditák egyikét és megjelölte buvóhelyüket.

Az orosz nehézipart teljesen kapitalista rendszerre szervezik át

A jobb munkást jobban kell honorálni. Szovjet-módszerrel nem tudják a tervezett termelést elérni

Berlin, szeptember 11. Moszkvából érkező jelentések szerint az orosz nehéz ipar legfontosabb trösztjei az 1931. év első fél évéről a napokban tették közzé jelentéseiket. A jelentések szerint ezek az iparok a tervezett termelésnek csak 61-68 százalékát tudták elérni. Emellett az önköltségeket nemcsak, hogy csökkenteni nem tudták, hanem kénytelenek voltak 10-11 százalékkal emelni.

Arra való tekintettel, hogy ez a nehéz ipar, amely a birodalom egész ipari fölépítésére a legnagyobb hatással van, már huzamosabb idő óta nem tudja megtartani a szükséges tempót, a szovjet legfelsőbb gazdasági tanácsa elhatározta, hogy dekrétumot ad ki, amelyben a nehéz ipar haladéktalan átszervezését követeli. A dekrétum hangsúlyozza, hogy az új rend kapitalista módszerekkel fog dolgozni, azonban ez csak átmeneti időkre szól, a szocialista elv teljes fenntartása mellett. A dekrétum hangsúlyozza azt is, hogy a

kommunista párt központi bizottságának teljes hozzájárulása mellett történik az át-szervezés.

Az új rendszerben a tüzelőanyag beszerzését és a szállítást más alapokra fogják fektetni. A munkabérek körül szigorúan végre fogják hajtatni azt az elvet, hogy a jobb munkást jobban kell fizetni és az egyéni teljesítmények honorálása körül az eddigi gyakorlattól eltérően, a szak-képzettséget a kapitalista államok módjára fogják honorálni.

Együttal azonban elhatározták, hogy a nehéz ipar munkásainak lakásvizonyait javítani fogják, nehogy a munkások kénytelenek legyenek lakásvizonyok miatt folyton egyik helyről a másikra költözködni. Elrendelték továbbá, hogy a nehéz ipar központi igazgatósága tartozik legjobban mérnöki erőt a célszerűségi szempontok szerint, azonnal az egyes nehéz ipari telepeknek átengedni.

Brázaý sósborszesz minőségben utolérhetetlen!

A világhírű Stollwerck-gyár is a gazdasági válság örvényébe került

A Stollwerck-család tagjai kiváltak az igazgatóságból

Berlin, szeptember 11. A háború előtti időkben talán egyetlen olyan népszerű csokoládémárka se volt, mint a Stollwerck. Szinte különösen hat, hogy ez a német cég ilyen sikert aratott, hiszen köztudomású, hogy a németek mindenben, ami valamilyen összefüggésben az ember inyével, hihetetlenül tehetségtelenek. Nincs ehetlenebb a német kosztál. Hogyan tudott tehát nemcsak versenye kelni, de diadalmasodni ez a német gyár készítményeivel például a kitűnő francia és svájci csokoládé fölött? Igazi német trükk.

Bevezette az automatákat. Emlékeztetes, hogy a világ összes pályaudvarain, a nagy boulevardokon, nagyruházak halljaiban ott állt a szines Stollwerck-automata, ahová be kellett dobni a megfelelő pénzdarabot és az előírás szerint megnyomni a gombot. A Stollwerck-csokoládé a gyermekek nagy szerelme volt. San-Franciskótól Moszkváig minden gyermek Stollwerckről álmodott. Ugy, hogy a Stollwerck-cég mindenüvé elvitte a maga csokoládéportékáit és a világszerte bevezetett automataüzem régebben kellő forgalmat biztosított a vállalatnak, amely a válto-

zott viszonyoknak megfelelően új meg új gyárakat állított fel azokban az országokban is, amelyeket ezt megelőzően központi gyáraiból látott el árucikkkel.

Egy száraz jelentés

A forgalom azonban világszerte le-
apadt, az automata-csodák már nem gyakorolták azt a vonzót, mint régebben. San-Franciskóban és Moszkvában is egyre többen mentek el a Stollwerck-készülékek előtt anélkül, hogy eszükbe jutott volna a fogantyut az előírt módon megnyomni. De hallgassuk meg, mit mond erről a fordulatról maga a vállalat, az összes német lapokban közreadott kissé száraz, de annál jelentősebb közlésében:

„A Stollwerck Testvérek Rt. forgalma a konzern különböző vállalatainál az általános gazdasági helyzet hírtelen romlása következtében olyan mértékben csökkent, mint a szakma többi vállalatainál. Hogy a június 30-val végződött üzleti év milyen eredménnyel zárult, jelenleg még nem lehet megítélni, mivel az évszázó munkák csak októberben fejeződnek be. Azonban osztrák kifizetésére nem lehet számítani, viszont szó lehet arról, hogy a

Villanyégő
Csere 50
az új feszültségre
százalékkal
Rezsó és vasaló
átalakítás
az
Elektrikánál
Cluj, Hotel Central épület

társaság redukálja alaptőkéjét abból a célból, hogy jövőbeli rentabilitását biztosítsa. Azok a tőrekevek, hogy a konzern likviditását javítsák, a kötelezettségeknek többmillió márkával való apasztására vezettek és a legközelebbi hónapokban további nagyrányú visszaesés várható ezen a téren.

Stollwerck kilépnek az igazgatóságból

Az egyes üzemek átalakítása, a termelő és értékesítő apparátusok megváltoztatása ebben az üzleti évben nagyobb veszteséggel járt. Az erre fordított áldozatok a következő években remélhetőleg mehoz-zák a maguk gyümölcsét. A konzern vállalatai közül — így szól továbbá a Stollwerck hivatalos közlése — a budapesti leányvállalat üzemét további intézkedésig le kellett állítani. Ebből előrelátólag leírasi kényszerűség is elő fog állni. Ezzel szemben a pozsonyi és bécsi leányvállalatok, a forgalom csökkenése ellenére is bizonyos nyereségeket tudtak elérni. A román vállalatnál nagyobb üzemi veszteségek fordultak elő.

Stollwerck Károly főkonzul, az igazgatóság elnöke, már június havában, előrehaladott korára és 55 éven át kifejtett működésére való hivatkozással, állásától való felmentését kérte. A társaság vezetősége ennek eleget tett, azonban Stollwerck Károlyt legközelebb a felügyelőbizottság tagjává választják. A család tagjai közül barátságos megegyezés alapján kiválnak még az igazgatóságból Stollwerck Ferenc és Frigyes igazgatók.

A szanálás utja

Arról, hogy a 16.5 millió márkára rugó alaptőkét mennyivel fogják csökkenteni, egyelőre még nincs semmi hír. Viszont a társaság által nyilvánosságra hozott adatokból világosan kiderül, hogy a szanálás elkerülhetetlenül szükséges volt. A társaság hitelezőinek tétele közel 3 millió márkával, a bankadósságoké pedig 2 millió márkát meghaladó összeggel szerepel a legutóbbi mérlegben; ezzel szemben a konzern kintlévőségei 6.85 millió márkára rúgnak. Azóta azonban a bankadósságok 5 millió márkára emelkedtek, ezenfelül pedig 6 millió márká ujjabb hosszulejratu kölcsönt volt kénytelen felvenni a vállalat. Az Amerikában szekvesztált német követelések felszabeditásából 3.6 millió márká jutott Stollwerckéknek, ezt az összeget azonban különböző leírásokra és az egyes helyeken előállott veszteségek pótlására kellett fordítani.

ELEMISTA — GYMNÁZISTA INGYEN KAP tanrendet, betétkönyvet Lepagenál. Vásárlók ajándékokat kapnak!

2 lejbe kerül egy borotválás

„IDEAL”

kénelküli borotváló porral, amely egyedül kipróbált és elismert higiénikus, egészséges és legolcsóbb. Kérjen mindent az „IDEAL” védjeggyel ellátott borotváló port 1/4 krg-os csomagolásban, amely 5 borotválásra elegendő és amelynek az ára 10 lej, vagy direkt a készítőnél: Reszling József borbély Cluj, Reg. Ferdinand 30. Óvakodjunk az utánzattól.

Szerettek... szeretsz... szerel...

(Ein Burscheille aus Heidelberg)

Ufa nagyoperett! Világláger! A főszerepekben: WILLI FORST, BETTY BIRD és HANS BRAUSEWETTER. Helyárak 10 és 20 lej. Csütörtök vasárnapig a Szinkör Mozgóban

„Amikor fia

Vlad
miért
nemz

A volt ku
választói

Cluj-Kolozsvár, s Kelet tudósítójától. Aurellal, az Astoriában. Az erdélyi néterán harcosa jóist vasóinak, még abbó egész ország tiltat resztülhajtotta m és indok nélkül a st vényt. Csontkeretes a haja erősen szűv van valami kemény csak a hegyeket, kon lehet megtalál bi időben feltűnő főleg erőteljesebb hirta fel magára a a halálbüntetés be nem szünik meg ha a nemzeti parasz orientáldónia.

Természetesen, dul ki közöttünk

— Jobboldalra veteli meg feltéte ber reakciós legy ver például az ál Mindenki azt hisz ciát szolgálja. Na lian népeknél az reakció legerőtelj lemenyem szerint jog és a demokrá lasztható dolgok. országban volt v parlamentaris reszont nem volt m ga, ezzel szemben ratikus parlamen kezett.

—Vagy azt hi jaink tudnak pro disztinyálni? H tikusok is tévedn mák megoldásába rasztól elvárni, politikai életnek dekek megoldási paraszok maguk lasztói joghoz. alkalmával is n „hagyjanak nekünk mi az effélé ki nem érett nép kezébe adott fe hatja.

Bocu

— Szóval, min Logikus lett v mondja: meg k választói jogot. kat hoz fel am milyen igazságt lasztói jog. Arr legi választási sítani kell. A v ták, hanem kert végső szónál a még sem lesz jó párttal...? Es megkérjük:

— A Bocu Se az elnöki tanács niszter ur, hogy tett volt a bána

Vlad Aurel nyelmenlen kér

— A dolog u hogy Bocu ellen ben az igazságt lálja, ugy a pá maradhat el. A módjában ellen Bocu Sever csa tető törvénykö ket, vagy sem

„A

— Arról is hogy a nemzet rációját mely taloktól... — Er arról — De hisz önnék, minisz

„Amikor fiatal voltam én is baloldali voltam“

Vlad Aurél elmondja az Uj Keletnek, hogy miért akarja jobboldali vizekre vezetni a nemzeti parasztpártot

Ha Maniu nem tér vissza sürgősen helyettes után kell nézni

A volt kultuszminiszter szerint a parasztek lemondának a választói jogról

Cluj-Kolozsvár, szeptember 11. (Az Uj Kelet tudósítójától.) Szemben ülök Vlad Aurellal, az Astoria-szálló egyik szobájában. Az erdélyi nemzeti parasztpárt veterán harcosa jóismerőse az Uj Kelet olvasóinak, még abból az időből, midőn egy egész ország tiltakozása ellenére is keresztülhajtotta minden különösebb ok és indok nélkül a szerencsétlen kultusztervényt. Csontkeretes pápaszem ül az orrán, a haja erősen szürkül. Arckifejezésében van valami kemény, zord tónus, amelyet csak a hegyeket járó erdélyi politikuskon lehet megtalálni. Vlad Aurel az utóbbi időben feltűnő intranzigenciájával s főleg erőteljesebb reakciós gondolataival hívta fel magára a közfigyelmet. Ő az, aki a halálbüntetés bevezetését követeli s aki nem szűnik meg hajtogatni lapjában, hogy a nemzeti parasztpártnak jobbra kell orientálódnia.

Jobboldal és reakció

Természetesen, ebből a problémából indul ki közöttünk a beszélgetés.

— Jobboldalra orientálódni — nem követeli meg feltétlenül azt is, hogy az ember reakciós legyen. De nézze csak. Itt van például az általános választói jog. Mindenki azt hiszi róla, hogy a demokráciát szolgálja. Nos, politikailag iskolázatlan népeknél az általános választói jog a reakció legerőteljesebb fegyvere lehet. Véleményem szerint az általános választói jog és a demokrácia egyébként is elválasztható dolgok. A háború előtti Németországban volt választói jog, de nem volt parlamentáris rendszer. Angliában viszont nem volt mindenkinek szavazati joga, ezzel szemben a legideálisabb demokratikus parlamentáris rendszerrel rendelkezett.

—Vagy azt hiszi, hogy a mi parasztjaink tudnak program és program között disztinkválni? Hiszen még a képzett politikusok is tévednek nem egyszer a problémák megoldásában. Hogyan lehetne a paraszttól elvárni, hogy direktívát adjon a politikai életnek és hogy ő jelölje ki a kérdések megoldási módozatait? Egyébként a parasztek maguk sem ragaszkodnak a választói joghoz. A legutolsó választások alkalmával is nem egy mondta nekem: „hagyjanak nekünk békét, amugy sem értünk mi az effélékhez...“ Az öntudatilag ki nem értett nép olyan, mint a gyermek, a kezébe adott fegyvert maga ellen fordíthatja.

Bocu Sever morális szankciója

— Szóval, miniszter ur, mi itt a teendő? Logikus lett volna, hogy Vlad Aurel kimondja: meg kell nyírni az általános választói jogot. De nem teszi. Ismét példát hoz fel annak illusztrálására, hogy milyen igazságtalan néha az általános választói jog. Arról is beszél, hogy a jelenlegi választási törvényt feltétlenül módosítani kell. A választás nem országos listák, hanem kerületek szerint történjék. A végső szónál azonban megtorpan: talán még sem lesz jó ellentmondásba kerülni a párttal...? És ha már a pártnál vagyunk, megkérjük:

— A Bocu Sever ügyéről nem esett szó az elnöki tanácsulésen? Ugy tudjuk, miniszter ur, hogy valaki kizárási indítványt tett volt a bánáti kormányzó ellen... Vlad Aurel megsimogatja a fejét. Kényelmetlen kérdés, az bizonyos.

— A dolog úgy áll, — mondja végül, — hogy Bocu ellen vizsgálat folyik. Amennyiben az igazságszolgáltatás bünsnek találja, úgy a párt erkölcsi szankciója sem maradhat el. A pártnak azonban nem áll módjában ellenőrizni azt, hogy vajjon Bocu Sever csakugyan követett-e el a büntető törvénykönyvbe ütköző cselekményeket, vagy sem...

„Amikor én fiatal voltam...“

— Arról is sokat irnak, miniszter ur, hogy a nemzeti parasztpárt öregebb generációját mély ellentétek választják el a fiataloktól...

— Én erről nem tudok semmit.
— De hisz éppen az ifjúság választotta önnek, miniszter ur, hogy nem jobbra, ha-

nem balra kell orientálódnia a nemzeti parasztpártnak.

— Hja, amikor fiatal voltam, én is baloldali voltam... S talán ha Angliában, vagy Franciaországban élnék, most is a baloldalhoz tartoznék...

A kissé, hogy úgy mondjuk, marcona külsejű veterán politikusról nem is hinné az ember, hogy az ellágyulása a nosztalgias visszaemlékezésnek ilyen meleg akcentusait tudja megütni... Vlad Aurel mint ifjú baloldali... De menjünk tovább. Van még egy nagy probléma, amely megnyugtatóra vár: a mezőgazdasági tartozások kérdése. A nemzeti parasztpárt — információink szerint — ezzel a kérdéssel akar a tömegek visszahódítására indulni. Önként adódik a kérdés, hogyan gondolja a párt ezt a hatalmas problémát megoldani?

Az egyetlen megoldás

— Egyetlen megoldás van: a konvertálás. A jelenlegi rövidlejáratu és drága kölcsönöket hosszú lejáratu amortizációs kölcsönökké kell átváltoztatni minimális kamat mellett. Minden más megoldás egyértelmű volna azzal, hogy elveszítjük azt

a kis maradék hitelt is, ami fölött még rendelkezünk.

— Vannak olyanok is, akik az adósságok törlesztéséről beszélnek.

— Ez a megoldás a hitel- és jogi élet összeomlását jelentené. És anarchiát. A mezőgazdaság irtózatossá válásának egyik főoka minden bizonnyal az agrárreform. Gondolja el: Erdélyben három millió hektár földet osztottak fel s ebből a községek és testületeken kívül ötszáz ezer ember részesült. Megteremtették ezzel a kisbirtokoknak azt a típusát, amely akkor se volna rentábilis, ha történetesen a mezőgazdaság aranykorszakát élnék. Az agrárreform következtében 30 százalékkal csökkent Erdélyben a termelés, nem szólva arról, hogy minőségileg is rosszabb a produkció.

Ebben Vlad Aurelnek igaza is lehet. Csak hogy a kérdés ma nem erdélyi méreteken, hanem világviszonylatban is aktuális és égető. Szoros kapcsolatban áll a mai egész termelési és gazdasági rend sorsával. Megkérjük:

— Mit gondol, miniszter ur, meg lehet-e menteni a kapitalista rendet?

— Hogyne, — hangzik a prompt válasz.

Széplaky János 64 éves kolozsvári nyugdíjas megunta a nyomoruságot és szívenlőtte magát...

Az akreditív és az ígéretek áldozata. Azonnal meghalt a nyugalmazott rendőr tisz

Cluj-Kolozsvár, szeptember 11. (Az Uj Kelet tudósítójától.) A nyugdíjasfronton egymást váltogatják a drámai események. Csak tegnap számoltunk be egy nyugdíjas öngyilkosságáról, mely a regáti városok egyikében történt. Ma már megismétlődött a tragédia, itt Kolozsváron, ahol a nyugdíjasok, miniszteri nyilatkozatok szerint is a legjobban nyomorognak az egész országban. Élete alkonyán levő ember dobta el magát az életet, aki egész ifjúságát, munkaejét és teljesítőképeségét az állam szolgálatában áldozta fel. abban a reményben, hogy egykor örülni fog öregsége tisztá napjainak. A romániai állapotok mint annyi másnak, Széplaky Jánosnak sem engedte meg, hogy békében éljen abból a kis nyugdíjból, amelyet az államtól kapnia kellett volna. És miután megunta az ácsorgást napról-napra a pénzügyigazgatásnál, miután belezavarodott a sok akreditívval való példálózgatásba, amellyel nyugdíj helyett megnyugtanni egykeztek, elővette régi szolgálati revolverét... A már

rozsdásodni kezdő pisztolyt, amellyel évekkkel ezelőtt, mint a kolozsvári rendőrség tisztje szolgálatát teljesítette...

Széplaky halálba hívta feleségét is.

Pénteken a kora reggeli órákban történt a tragikus öngyilkosság. Széplaky János, a 64 éves nyugdíjas, aki nyolc gyermeket nevelt fel, öreg feleségével élt a Monostori ut 109 szám alatt lévő egy szoba konyhás lakásán, amelyben még fellelhetők a régi polgári jólét nyomai... A szépművű, öreges butorok és szőnyegek. Az öreg ember nyugós volt és sirta a régi idöket, amikor nem kellett nyugdíjért ácsorognia, amikor még ha volt is baj, az a kis pénz minden hónapban befolyt és nem kellett a kis házra bankadósságot venni. Hetekkel ezelőtt már öngyilkosságról beszélt. Megmondta feleségének, hogy meg fog halni és fel is ajánlotta: haljanak meg együtt...

Az öngyilkosság

Az asszony, félve, hogy férje egy-

szer be is váltja fenyegetését, elrejtette előle az összes eszközöket, amelyekkel kárt tehetett volna magában. De Széplaky János pénteken reggel mégis kikötözte a lim-lom közül a revolvert. Bement a szobába és szívenlőtte magát.

Párna a halott feje alatt

A dörrénésre berohant a konyhában tartozkodó felesége. Az öreg Széplaky a padlón fekiútt, nyitott szemekkel, kezében a revolver, feje alatt párna. A közelben lévő mentőállomásra a helyszínére rohant dr. Rednik mentőorvos, de már csak a halált konstatálhatta. Széplaky János tökéletes pontossággal hajította végre az öngyilkosságot. Pontosan a szív közepén hatolt át a lövés és azonnali halált okozott. De nem lehet megoldani, hogyan került a párna a feje alá. Az öngyilkos előbb valószínűleg elhelyezte a földön a párnát, majd megállott a szoba közepén, hogy zuhanásközben feje éppen a párnára essen. Azután állva pontosan szíven lötte magát.

Ingujiban van. Az ingen-kis perzselés, a mellén kevés vér...

Amentők a bonctani intézetbe szállították Széplaky Jánost. Feleségén kívül nyolc felnőtt gyermeke gyászolja.

— 164.000 tisztviselőt bocsátott el a szovjetkormány. Moszkvából jelentik: Amerikai lapjelentések szerint a szovjetkormány utóbbi időben szigorú tisztogatási akciót vezetett keresztül a szovjet-orosz közigazgatásban. A tisztogatási akciónak több mint 164.000 tisztviselő esett áldozatul, akiket alkalmatlanságuk miatt egyszerűen bocsátottak állásukból. A tömeges elbocsátás — az amerikai lapok szerint — a szovjet tisztviselőknek nem annyira a közigazgatásban való járhatatlanságára és alkalmatlanságára, mint inkább az elkövetett megvesztegetésekre, sikkasztásokra és egyéb büncselelményekre vezethető vissza. Számos tisztviselőt pedig amiatt bocsátottak el, mert nem bizonyultak megbízható kommunistáknak. A szovjetkormány ugyanis azon az állásponton van, hogy a közigazgatásnál csakis százszázalékos kommunisták alkalmazhatók.

Kalapot és férfidivat
cikketek jól, olcsón
kizárólag a

Kalap Király

divatáruházában vehet

Ciuj, Piata Unirei 24

50

százalékkal

vasaló
ítás

könál

ntal épület

kökéjét abból a
abilitását bizto-
hogy a konszern
kötelezettségek
való apasztására
bi hónapokban
szaesés várható

kilépnek az igaz

itása, a termelő
megváltoztatása
gyobb veszteség-
ott áldozatot a
hetőleg meghoz-
t. A konszern
szól továbbá a
ése — a buda-
t további intéz-

Ebből előrelát-
úség is elő fog
ozsonyi és bécsi
om csökkenése
eségeket tudtak
ál nagyobb üze-
elő.

onzul, az igaz-
nius havában,
55 éven át ki-
b hivatkozással,
t kérte. A tár-
leget tett, azon-
gközelebb a fel-
lasztják. A esa-
agos megegyezés
igazgatóságából
gyes igazgatók“.

A szanalás utja

ó márkára rugó
ák csökkenteni,
i hír. Viszont a
gra hozott ada-
hogy a szaná-
sleges volt. A
le közel 3 mil-
ságoké pedig 2
összeggel sze-
en: ezzel szem-
gei 6.85 millió
zonban a bank-
ara emelkedtek,
márka újabb
lt kénytelen fel-
ában szkesveszt-
szabadításából
tollwerckéknek,
ülönböző leírá-
előállott veszt-
ordítani.

NAZISTA IN-
betétkönyvet
ndékokat kap-

protválás

l, amely egye-
t higienikus,
Kérjen minde-
gygyel ellátott
somagolásban,
ndő és amely-
reket a készítő-
ly Cluj, Reg.
az utánzattól.

eretsz...

eidelberg)

A öszerepek-
BIRD és HANS
0 és 20 lej. Csü-
kőr Mozgóban

Hova lett az „erős kéz“ politikája?

A táblaüvegkartell tegnap százszázalékos áremelést vitt keresztül

90 lejre srófolta a táblaüveg árát a megyesi kartell. Hogyan kergette csödbe a kartell a ploesti üvegyárat és hogyan volt kénytelen behodolni az egyetlen konkurens

Az üvegkereskedők már hetekkel ezelőtt olcsó áruval biztosították magukat

Cluj-Kolozsvár, szeptember 11. (Az Uj Kelet tudósítójától.) Arzuhanások korát éljük, amikor az ipari nagyvállalatok a fogyasztó tömegek vásárlóképességének arányában kénytelenek áraikkal leszállani. Az áresési tendenciát az utóbbi években a pénzügyi kormányzat is elősegítette, így született meg Romániában az élet olcsóbbá tételének jelszavával az a gazdasági politika, amelyet Manoiilescu inaurált és Argetoianu is folytat. Az élet olcsóbbodását célzó intézkedések elsősorban a buza áralakulásait veszik figyelembe. A mezőgazdasági rétegek vásárlóképessége a buza áresésével arányosan csökken és a buzához mérten kell a többi elsőrendű szükségleti cikkek árának is csökkennie. Az általános nyomor és gazdasági pangás közepette, egyébként utóbbi hiányában, valóban ez az egyetlen lehetőség annak, hogy a gazdasági élet vérkeringése helyreálljon. Ezt az intenciót azonban a megtörhetetlen kartellek akadályozták meg, amelyek ellen előbb Manoiilescu, most meg Argetoianu veszi fel kevés kiállításal a küzdelmet. Ugyanakkor, midőn a terményárak katasztrófálisan alacsony szintre mozognak és így a parasztság véltelképessége egészen minimális, az ipari cikkek egy részénél a kartellek horribilis árakat diktálnak, Tulon-tul ismeretes a cukorkartell, a papirkartell, a cementkartell, stb. ügye, amelyekhez egészen a legutóbbi évekig a táblaüveg-kartell is tartozt.

250 százalékos profit

Annak idején az Uj Kelet részletesen beszámolt arról az akcióról, amelyet az ország üvegkereskedői indítottak meg a magas üvegyárak letörésére. A táblaüveg négyzetcentiméterenként 102 lejbe került, ami fantasztikusan magas ár, tekintetbe véve, hogy a táblaüveg előállításának költsége a mai munkásbér és nyersanyagárak mellett, alig kerül 30 lejbe kvadrátonként. Ehhez idomulnak a csehszlovák árak is, mert a romániaiak sokkal jobb minőségű, nemzetközileg is elismert cseh üveg ábratárállomás 11 cseh koronába kerül, a behozatalt azonban a horribilis védővámok megakadályozták. Ilyenformán a három romániai táblaüvegyár: a dicsőszentmártoni, megyesi és putnai, minden nehézség nélkül tartotta az árakat és a 250 százalékos haszonból profitálhatott abból a könnyen megszerezhető törvényekből, amely horribilis felsrófolta a táblaüveg védővámját.

Megjelenik a ploesti konkurens

Néhány hónappal ezelőtt a három táblaüvegyár számítását egy konkurens zavarta meg. Ploestiben megkezdte működését egy üvegyár, amely kartellen kívül lényegesen olcsóbb áron látta el a piacot táblaüveggel. A kartell kénytelen volt a ploesti gyár áraihoz szállni le és rövid pár hónap alatt a táblaüveg ára 102 lejről fokozatosan csökkent, míg elérte a nemzetközi paritást, ami 45 lejnek felel meg kvadrátonként. A harc a ploesti gyár és a kartellgyárak között teljes erővel folyt és a kartellgyárak minden áldozatot meghoztak arra, hogy a ploesti üvegyár működését megakadályozzák. Az akció rövidesen sikerrel is járt, a ploesti üvegyár fizetése képtelen lett, mire a kartell felsrófolta az árakat. A ploesti gyár azonban segítséget kapott, nehézségeiből kilábalott és most már újra üzenbelépéssel fenyegette a kartellt.

A békeajánlat

Ekkor a három kartellbe tömörült gyár

Akinek a gyomra fáj, vagy bélműködése megrekedt, vagy gyomorégése van az ilyen természetes

Bikszádi víz

Számos egyetemi tanár által ajánlva. Mindenütt kapható.

uj módszerhez folyamodott a ploesti gyárkartell 90 lejre, tehát kerekén száz százalékkal srófolta fel a táblaüveg négyzetcentiméterenkénti árát. Az ország üvegkereskedői már hetekkel ezelőtt értesülve voltak a folyamatba tett tárgyalásokról és megfelelő óvintézkedésekkel éltek az áremelkedés bekövetkezésének esetére. Az üvegkereskedők nem árusítják készleteiket, vagy pedig már előre felemelték árakat. Ilyenformán a táblaüveg ára már néhány napja horribilis emelkedett, annak ellenére, hogy a kartell csak tegnap mondotta ki az áremelkedést.

90 lej lett a táblaüveg ára

A tárgyalások eredményre vezettek. A ploesti gyár behodolt és most már semmi nem álhata utját annak, hogy a kartell újabb taggal bővíljen és ezzel egyidejűleg újra megkezdődjék Romániában a táblaüveg árának felemelése. A táblaüveg-kartell szeptember 11-ére, péntekre hivta össze megbeszélését és pénteken délelőtt Medgyesén az üvegyárak igazgatói ösze is ültek arra a tanácskozársra, amelynek eredménye nem is lehetett kétséges: a

800 lejes buza — 70 lejes üveg,
250 lejes buza — 90 lejes üveg

A tegnapi döntéssel ismét sikerült az egyik elsőrendű szükségleti cikk árát a fogyasztók rovására felemelni. Amikor a buza ára 800 lej volt métermázsánként, a táblaüveg még 70 lej körül mozgott, ma, amikor a búzát 200 lejért a vevő után ha-

Ügyvédi határidő napló 1932 Lepage-nál Kvár

NYOMBAN rendelve 400 lei, később 480 lej utánvétellel, vagy előfizetve franko.

jitják, a táblaüveg ára 90 lej. Mindennél ékeesebben beszélő számok ezek, abból a káoszából, amelyben Románia gazdasági élete vergődik. Pedig történtek már dolgok, különösen az „uj ritmus“ honosított meg olyan intézkedéseket, amelyekkel erőszakos módon terhelnek meg egyes ipari ágakat a gazdasági krízis enyhítése céljából. Csak a gabonaértékesítési törvényre kell utalnunk, mely bélyeggel büntette meg a kenyeret. Az a kormány, mely keresztül tudta vinni a bolétát, ugyanezekkel az eszközökkel le tudja törni a kartell-hatalmasságokat is.

Az építkező lenyeli az árkülönbözetet

Nem bizunk benne, hogy le fogja törni. Holott a táblaüveg-kartell a legnyilvánvalóbb kizsákmányolás, mert az árak emelésével az építkezések nem szűnhetnek meg és az építkezésnél az építkező kénytelen-kelletlen elviselni az 5—10 ezer lejes árkülönbözetet, mely az üveg költségeinél fennáll. De az a körülmény, hogy a mai viszonyok mellett az üveggartell keresztül vihette az áremelést, fölöttébb jellemző gazdasági politikánk erejére és következettségére.

A romániai köztisztviselők maguk kérik vagyonuk revízióját

A köztisztviselők megállapítása szerint az állam semmi hasznát nem látta az áldozati adónak

Bucuresti-Bukarest, szeptember 11. (Az Uj Kelet tudósítójától.) A romániai köztisztviselők szövetségének igazgatósági tanácsa tegnap este ülést tartott, amelyen az állami áldozati adó kérdésével foglalkoztak. A kiadott kommuniké szerint 8 hónap óta alkalmazzák az állami tisztviselőkkel szemben az áldozati adót s ezzel 3 és félmilliárd lejes megtakarítást eszközölnek a költségvetésben — de a köztisztviselők megállapítása szerint ezt a pénzt az állam felesleges célokra használta fel, viszont nem tette meg a szükséges intéz-

kedéseket az élet olcsóbbá tétele érdekében. A köztisztviselők helyzete annyira rosszabbodott az utóbbi időben, hogy már gyermekeiket sem tudják iskoláztatni. Ezzel szemben az igazgatósági tanács ismételt megállapítja, hogy újabb kinevezések történtek a jelenlegi kormány alatt is. Megállapítja továbbá, hogy nem szavazták meg a közhivatalt és méltóságokat viselt emberek vagyonának revíziójáról szóló törvényjavaslatot, amely lehetővé tette volna az államkincstár számára újabb bevételek realizálását. A köz-

tisztviselők szövetsége arra az álláspont-ra helyezkedik, hogy amíg az élet nem fog lényegesen megolcsulni, nem lehet a jelenlegi áldozati adót sem fenntartani. A szövetség leghatározottabban kéri, hogy sürgősen vegyék revízió alá 1924 január elsejéig visszamenőleg az összes köztisztviselők vagyoni helyzetét és ugyanakkor semmisítsék meg az összes új és törvénytelennül eszközölt kinevezéseket. A köztisztviselők követeléseit memorandum foglalta Jorga miniszterelnök elé fogják terjeszteni.

Szenzációs letartóztatásra várnak a nagyváradi vámhivatal kasszalopásának ügyében

A letartóztatott tisztviselő tagadja a lopásban való bűnrészességét. Kihallgatták a vámhivatal pénztárnokát is

Oradea-Nagyvárad, szeptember 11. (Az Uj Kelet tudósítójától.) A nagyváradi vámhivatalnál történt 400 ezer lejes kasszalopás ügyében tovább folyik az ügyészrségi vizsgálat. Mint megírtuk, a nyomozás során őrizetbe vették Tritea Eugeniat, a vámhivatal tisztviselő-

nőjét, aki azonban tagad, de vallomásai ellentmondóak és védekezésének különös módja rendkívül terhelő. A vizsgálat még mindig nem derítette ki, hogy ki lehetett az, aki a betörés elkövetésének pillanatában az egyik posztoló őrt telefonon felhívta és Opris granicsár

főhadnagy nevében a vasúthoz hívta. Dr. Popovics ügyész tegnap kezdte meg Tritea Eugenia vallatását, hogy a rejtélyes telefonhívásról adatokat csikarjon ki belőle. A tisztviselő azonban most is határozottan azt a vallomását, hogy erről semmit nem tud. De a vádlott most is ellentmondásokba keveredett úgy, hogy az ügyész a vallatás folytatását rendelte el és ecéliből a rendőrségre szállította Tritea Eugeniat. Itt a tisztviselő kihallgatása csütörtökön délután négytől péntek reggelig folyt, de Tritea Eugenia a rendőrségen is tagadta, hogy valami része lenne a rejtélyes telefonhívásban.

A tisztviselő továbbra is a rendőrségen marad őrizetbevéve. Ugyanakkor az ügyész magához idézte Gericei Iuon vámhivatali pénztárnokot, aki azonban szintén azt a vallomást tette, hogy semmit nem tud a bűntényről. A vizsgálat most teljes erővel folyik, mert az ügyészrségnek olyan adatok vannak a birtokában, amelyek alapján szenzációs letartóztatás várható.

HIRDESSZEN AZ UJ KELETBEN

A gazdasági krízis miatt
Kitűnő כשר boraink és pálinkáink
leszállított áron kaphatók
BOGNÁR és SZÁNTÓ Rt. CLUJ
חנה השגחה מ"ה מרדכי ביקסענשפאונער

Az iskolai beiratások alkalmából
Alpacea evőeszközöket, számozva, vagy betűkkel ellátva, kézimunkaollókat, zsebkéskéket, szemüvegeket előnyösen beszerezhet
Kun Mátyás Fia szaküzletében Cluj, C. Victoriei 2

Műfestés, vegytisztításban, úgy kivitel mint olcsóságban **CZINK** cég vezet!!

ÁBRAHAM GYERMEKEI

(13) AMERIKAI TÖRTÉNETEK — IRTA: SALOM ASCH

A „mi városunkból való“ Leizer nem törődött földijeinek politikájával és a wolitschiak egyesületével, amelynek tagja volt (minthogy mindenütt tag volt), sohasem jött el, kivéve a wolitschi fiatal-ság által minden esztendőben rendezett bárra, vagy pedig az egyesület javára rendezett jótékonycélu előadásra a színházba. Leizer mégis mindenről informálva volt, ami az ő földije körül történt. Folyton ügyelt reakuj és minden ujdonságot elmondottak neki.

„Leizer, nagy szerencsétlenség történt“ — Sára ezekkel a szavakkal lépett be Leizer dohányüzletébe, amely szemben volt egy nagy vághóhíddal.

„Mi történt?“ — kérdezte Leizer röviden.

„Leizer, drága Leizer, kell hogy segíts!“ — kiáltott Sára. „Egy zsidó asszonynak az életéről van szó!“

„De mi történt?“ — kérdezte Leizer, aki türelmetlenkedni kezdett.

„Chlop Mózes megházasodott!“

„Mit jelent az, hogy megházasodott?“

„A szegény ember beleesett. Egy férfi, aki egyedül állott, odesszai emberek karjai közé került, behálózta és rávarrtak egy asszonyt. Egészséges, erős férfi, mit tehet nebbich róla?“ — kezdte Gedalje a védőbeszédet Mózes érdekében.

„Es mi van feleségével és gyermekeivel odaát?“ — kérdezte Leizer.

„Hiszen éppen ez az!“ — esett Sára a szavaiba. „Elhíhatték vele, hogy felesége és gyermekei már meghaltak, mert régóta nem hallott felőlük semmit. Egy Chlop, egy paraszt volt világeletemben, a fehérnép pedig bizonyára fiatal és jó erőben van. . . ő pedig férfi, elvégre mégis csak egy . . .“

Sára büntető pillantásokat vetett férjére.

„Ertem, értem!“ Leizer, aki az ilyen dolgokban gyorsan kiismerte magát, fejével bólogatott és ajkát harapdálta. Orrlikai kitágultak mint valahányszor, ha igazságtalanságról hallott. Mert Leizer nem tudott elviselni semmiféle igazságtalanságot.

„Egy férfi, akinek nincs felesége“ . . . — folytatta Gedalje.

„Ertem! Ertem!“ — és Leizer megint biccentett.

„Leizer, mit lehet csinálni?“

„Hogy mit lehet csinálni? Én mind a kettőt lecsukatom és deportáltatom!“ — tört ki Leizer.

„Most már persze sajnálja a dolgot. Otthon ül a lakásban és sir.“ — mondotta Sára. „Először felfalta a lakodalmi pecsenyét, azután megbánta a lakodalmat.“

„Hallgass, Sára, ő semminek sem az oka! Meg kell menteni. Feleségét és gyermekeit igazán sajnálni kell.“

„Psz! Csend! Én majd megcsinálom a dolgot: kiadom magam Channe fivérének. Jól tudom, hogy kell az ilyen emberekkel beszélni!“ — mondotta Leizer elszántan.

„És mit kezdünk Mózesel?“ — kérdezte Sára.

„Tartsátok magatoknál otthon“ — mondotta Leizer — semmiesetre se engedjétek ki házatokból! Mindenekelőtt adja elő az egész pénzt, ami a bankban van, ezt majd elküldjük Channanak. Találunk módot rá, hogy a pénz eljusson hozzá! Mindenekelőtt el kell hoznunk Amerikába Channet és a gyermekeket. Ha majd itt lesznek, fogom tudni, hogyan járjak el az odesszai atyfiakkal. Bizd csak rám őket!“

„Es mi történjen Mózesel? Ments isten, még börtönbe kerülhet! Amerikában, ugy tudom, szigorúan büntetik az ilyen cselekedetet“ — szolt Gedalje féltéken.

„Bizd csak reám!“ — nyugtatta meg Leizer — majd módját találok, hogy meg szabaduljon! Az ügyvédem megmondja nekem! Ügyvédem nélkül nem teszek egy lépést!“

Ugyanazon este a wolitschiak összegyűltek Gedalje, a szabó lakásán. Természetesen jelen volt Leibusch, a wolitschiak zsidó közösségének bírása is. Mert épügy, mint ahogy a „mi városunkból való“ Leizer védőnéke volt a wolitschiaknak, ugy volt Leibusch, a dáján, az ő vezérék. Leibusch Newyorkban ugyan nem több, mint egy zsidó szabó, aki olasz asszonyokkal együtt ingeket varr Brooklyn egy műhelyben, de a wolitschiak tudják, hogy ki volt Leibusch otthon. Nagytudású ember és vallásos férfi. Newyorkban bizonyos tekintetben rabbija

volt a wolitschiaknak, de nem fogadott el fizetést. Leibusch feje és lelkiismerete volt a wolitschi zsidó közösségnek. Ha valaki a wolitschiak közül nősnülni akart, akkor elment Leibuschhoz. Amióta pedig a kelet-európai háborus területen és Amerika között helyreállott a forgalom, Leibusch közvetíti földijeivel Wolitsch híreit. Wolitsch rabbija vele levelez, viszont ő megírja a rabbinak mindazt, amire a távoli Amerikában élő wolitschiaknak szükségük van.

Sára elővette megint a nagyüveg meggy pálinkát és az asztal közepére tette. Az asztalfőn ült Leibusch, a dáján, körülöttük a wolitschiak. A „városunkból való“ Leizer az asztal egyik sarkán ült; összeszorított ökle ott nyugodott az asztal lapján. Chlop Mózes, akit szalmazsákláról becipeltek a szobába, tollas szakállával, ki sirt szemekkel, megfordított kalappal lekonyult fején, némán állott a gyülekezet előtt.

„Hm, hm, hm! Hogy követhet el zsidó ember ilyesmit“ — kezdte Leibusch a dájen, mialatt kezével kurta szakállát átfogta és felső testét ide-oda lóbálta.

„Ez egy zsidó? Szép kis zsidó! Ilyesmit elkövetni rosszabb, mintha egy zsidó, ments isten, kikeresztelkedik!“

Es Sára odamutatott Mózesre.

„Hagyd már abba, Sára! Asszonynepe nem ért ehhez. Egy férfi, aki olyan sokáig van egyedül, nő nélkül — van-e valaki, aki másképp cselekedett volna?“

Leizer felé intézte Gedalje ezeket a szavakat.

A „mi városunkból való“ Leizer egy ideig gondolkodott, nyilván meggyőződött róla, hogy Gedaljenek igaza van, mert helyeslően bólintott feléje.

„A másik pedig — sugta Gedalje Leizer felé — azt mondják, nagyon szép fehérnép. Odesszai.“

Sára meghallotta a titkot és újra Mózes felé mutatott.

„Még szép se legyen?! Elvégre nem bold!“

Mózes egy szót sem szolt.

„Mit lehet csinálni?“ — kérdezte a dájen.

„Hogy mit lehet csinálni? Mindenekelőtt adja elő a pénzt, egész pénzt, mert elküldjük Channanak. Ön pedig, reb Leibusch, levelet ír a rabbinak, hogy Channet és a gyermeket haladéktalanul küldje ide.“

Leizer, az indítványozó azonnal végre akarta hajtani ezt a javaslatot és a „vádolt“ felé fordulva, így szolt:

„Mózes ad ide a pénzt!“

Mózes kitérta ingét és kiemelte a „vas-kazettát“. óvatosan szedte elő Channe zsiros leveleit a pénzküldeményekről szóló nyugtákról és három bepiszkolódott százdollároszt.

„Ez minden?“ — kérdezte Leizer.

„Van pénzem a bankban is.“

Mózes kiemelt nadrágja hátsó zsebéből egy zsiros betéti könyvecskét és átadta Leizernek.

„Ön pedig, reb Leibusch írjon levelet a rabbinak és küldje el neki a háromszáz dollárt. A többi pénzt holnap Mózesel együtt fölveszem.“

E szavakkal Leizer átadta a pénzt a dájennek.

„Most aztán be kell fejeznünk a dolgot — mondotta a „városunkból való“ Leizer a következő napon. „Mózes, te pár hétre el fogsz tűnni. Egyszerre eredj valahová vidékre, hogy ne lássanak itt.“

„Mit? Vidékre menjen? Ilyen emberekben nem lehet megbízni. Láncon kell ezeket tartani. Ha véletlenül meglátja az odesszai asszonyt, képes az egész dögöt megbánni. Szem előtt kell tartani ilyen férfiakat. Mert nem emberek ezek!“ — pattogott Sára miközben élesen nézte kedélyét.

„Mi az? Ne mvagvok talán apja gyermekeimnek? A szivem köből van talán?“

Mózes megint visszakapta szavait.

„Sára!“ — és Gedalje is kiabálni kezdett.

„Sára — szolt határozottan a „városunkból“ való Leizer. — tartsd itt magadnál, én közben megyek az ő kedves új rokonaihoz.“

Leizer fölkereste a borbély Zéliget és megérdeklődte, hogy lehet megtalálni sógorát, Chlop Mózeszt.

„Az utóbbi időben egy borbélynál tartózkodott, egy Odesszából való Zéliénel. A borbélynak van egy nővére, aki szintén Odesszából jött szeretnéd tudni, vajton ugyanaz a Chlop Mózes-e ez?“

„Mit akar Chlop Mózesről?“

„Az a Chlop Mózes, akire én gondolok, a sógorom. Levelet kaptam nővéremtől, amelyben azt írja, hogy két gyermekével már utban van Amerika felé.“

„Az a Chlop Mózes, akit maga keres, az én sógorom. Felesége pedig az én nővérem“ — felelte Zélig.

„Ha a dolog úgy áll, akkor mindnyájan befogtok kerülni a Sing-Sing börtönbe, ő, az asszony, az asszony nővére és maga is. Mert maga segített abban, hogy megegysszer házasodjon, holott első felesége még él. En jól ismerem a törvényt!“ — tette hozzá Leizer fenyegetően.

„En ép olyan jól ismerem a törvényt“ — válaszolta a borbély.

„Nekem van egy ügyvédem!“

„Nekem is van egy ügyvédem!“

„Ha magának is van ügyvéde, akkor itt van mi, kap tőlem valamit, amiért beperelhet!“

Leizer felemelte kezét és a borbélyt jobbról és balról ugy meppozta, hogy orrán és száján ömlött a vér; azután még külön kapot néhány oldalvágást. Es hozzatette:

„Ezt a nővéreért kaptam, az odesszai hölgyért előlegül. Addig, amíg vele is találkozom!“

De néhány nap mulva Leizer megint találkozott a borbélyal. Zélig felkötött ábrázattal és sinek közé rakott karral jelent meg. Mind a ketten, ő és Leizer magukkal hozták ügyvédjeiket, a két ügyvéd pedig jó ismerős volt egymásnak. Mózes is velük jött; lehullott fejével ült a szoba egyik sarkában — az odesszai fiatalasszony a másik sarokban. Mózes nem mert felemelni szemét, nehogy meglássa vizaviójának szöke pihét, vagy a nyakán lévő piros korálokat. Az odesszai fiatal özvegy azonban kacéran egymásra helyezte lábakkal ült, játszott a piros korallokkal és kihívóan nézett Mózesre.

Az ügyvédek hosszasan sugdolóztak egymással, aztán angolul beszélgettek. Végül mind a ketten úgy vélték, hogy jobb, ha a dolgot békés uton rendezik, mert mind a két félnek kellemetlenségei lehetnek.

„Igen, igen, de tudhatom-e én, mennyire jutottak ezek egymással?“ — Zélig enyhén tiltakozni próbált és közben Mózesre és nővére szemrehányó pillantásokat vetett. — Magamra vállalhatok ilyen felelősséget? Mi történik, ha . . .“

Végül hozzájárult a váláshoz, mint-hogy Mózes az odesszai fiatal özvegynek átengedte a lakást és a berendezést, azonkívül odaadta neki bankbetétjét.

Mózes tehát ilyen módon megszabadult. Néhány hét mulva a wolitschi rabbi közölte a Newyorkban élő Leibusch dájennel, hogy a „derék Channe asszony gyermekeivel együtt“ utrakelt Amerika felé.

Mózes egész éjszaka sirt. Szitkozódott és átkozta magát, hogy rosszabb egy barbárnál és hogy kőszive van.

„Hiszen nem is nézhetek majd Channe és a gyerekek szemébe. De ha meggondolom, a szivem mindig azt mondotta, hogy Channe és a gyermekek életben vannak.“

„Látod, még sem szégyeltem magad és feleségül vettél egy másikat“ — szolt Sára.

„Már megint kezdéd!“ — pattant fel Gedalje. — „Elvégre mindent jóvátett.“

Sára gondoskodott lakásról, butorról és Channe meg a gyermekek számára való ruháról. Apénzt földije kölcsönözték Mózesnek.

„A hajónál való viszontlátást azonban nem lehet leírni! Note Leib Chaim már nagy fiu lett és Mózes alig ismerte meg. De a kisleány és Channe éppen olyanok voltak, mint akkor, amikor elhagyta őket. Ez pedig nagy örömet jelentett.“

Mózes nem egykönnyen költözhetett feleségéhez. Leibusch, a dájen, megállapította a zsidó törvényből, hogy Mózes kénytelen lesz feleségétől elválni, mint-hogy egy másik asszonyt vett feleségül és csak azután házasodhatik másodsor. Így követeli ezt a zsidó törvény és így is történt. Channe nem tudta, mi történt és miért van erre szükség. Érezte, hogy valamit eltitkolnak előtte. A wolitschiak azonban megnyugtatták, azt mondták neki, hogy a válás csak rövid ideig fog tartani.

„Hát emberek ezek a férfiak!“ — tette hozzá Sára és szigorú pillantásokat vetett Mózes felé.

Mózes azonban sirásba tört ki, kezeivel eltakarta szemét és zokogva mondtotta: „Channe, én bünt követtem el!“

Chlop Mózes lakodalmá Channe feleségével Sára lakásán zajlott le. Mózes a

IMPOTENCIÁT

RÁDIUM-RESUGARZÁS GYÓGTÁJA

RÁDIUM-ULTRA-REGENERATOR

Egyetlen száraz rádium-borogatóval úgy téríthatunk mint nőknél teljesen gyógyítja

altal, évtizedekre szoló hatással. Artalmatlan külső kezelés. Kérjen ingyen felvilágosító árjegyzéket

Vezérképviselet: „DIONESS“

București II - B dul Cuza, Stradale I-a No. 10

mészárszékéből egy egész borjuelejt hozott. Sára és más asszonyok egész nap sütittek és főztek. Sára meggyapálkát állított megint az asztalra és a „városunkból való“ Leizer lengyel módra égett gabonapálkát hozott. A férjét és feleségét azután baldachin alá vezették. Mózes magára öltötte „kimenőjét“, amit Zélig vásárolt neki. Channe pedig első lakodalmából való atlasz ruháját. Ebben pontosan hasonlított a galambra, amelyet Mózes mindig maga előtt látott.

Leibusch, a dájen végezte az esketési ceremóniát. Sára és Gedalje voltak a nászgyökök és Note Leib Chaim és kiesi testvéreiké szülei lakodalmán táncoltak.

A lakodalmi vacsorán jó hangulat ke-rekedett, különösen amikor a vendégek az erős rozspálkát itták, amit Leizer hozott magával. Sára odaállott Mózes elé, kezét kötényére szoritotta és végigmustrálta az „új házast“.

„Mondjátok csak, mit vesztett ez az ember az egész dologban? Hát rossz üzletet csinált!“

Es a férfiak felé fordulva, hozzátette: „A férfiaknak mindent szabad! Próbálta volna ezt egy asszony megeseledni!“

A lakodalmon Chlop Mózesnek új gunyvetet adtak. Azóta nem hívták őt a nevéen, hanem: „Mózes a két asszony-nyal.“

Amikor Mózes késő este egyedül maradt Channejával, megszorította kezét és keserűen sirt:

„Magadra hagytalek téged és a gyermekeket. Szegény, szerencsétlen asszonyom, mennyit szenvedtél! . . . Én pedig itt életem. . . Igazán köből van a szivem, közönséges barbár vagyok.“

„Hallgass ide, Mózes! Erről ne essék több szó! Hiszen látod, Isten megsegített!“

Es hosszú, lesóványodott nyakán látni lehetett a zokogást, amit magába fojtott. Mózes beletemette szakállas arcát az asszony ölébe. Es ugy érezte, mintha a galamb a haját simatná, könnyű, keskeny szárnyaival.

Olcsó Balzac és Dickens könyvek

Balsac: Kispolgárok I-IV. kötet	125 L
Balsac: Goriot apó I-II. kötet	70 L
Dickens: Pickwick Klub I-IV. kötet	130 L
Dickens: Odon ritkaságok boltja I-II. kötet	77 L
Dickens: Nagy varakozások I-II. kötet	793 oldal 300 L
Az Atheneum olcsó könyvel	
Földi Mihály: Hamlet királykisasszony	264 oldal 51 L
Mereskovszki: Örök utitársak	448 oldal 102 L
Pirandello: Forog a film	220 oldal 68 L
Pourtales: Liszt Ferenc élete	248 oldal 68 L
Szitnyai Zoltán: Aranykarika köte	84 L
Szitnyai Zoltán Aranykarika (füzve)	54 L
Sinclair Lewis: Wrenn urunk füzve	54 L
Sinclair Lewis: Wrenn urunk köte	84 L
Julien Green: Adrienne füzve	54 L
Julien Green: Adrienne köte	84 L
Kaphatók az az UJ KELET könyvosztályában az összeg és portóköltség előzetes beklítése mellett (bélyegben is), vagy utánvétellel.	

HIRDETÉS AZ ÜZLET LELEKÉRE HIRDESSZEN AZ UJ KELETBEN

Eis

Az első Ros Eisler Mátyádódik az Uj lete. Igaz un dely zsidóságr írárok, amely résznek szelle és zsidó lendi Eisler Mátyás gresszusi hitl irt.

Régi zsidó ritett bölcses tolla alatt ak jaink prób multunkba és rációk jövője

Fájdalmasa nem kapunk tól. Ezidén a tavalyi utolsó közöljük az a

Kinek kezében mi den embertestnek s Isten, gyülekeztünk órában. Nem panas bed, nem panaszkod hezebbé váló terhét, visszahozhatatlanul tűnő ifjuságot, halk rémenyeket, hanem életben megtartottál vész és viszontagsá imádságban kéri vánk megővását, r sét, tartalék-erőnk

Más-más utakról vérek itt a Te szent téve kezéből a neh számát, ki bontakoz fojtó öleléséből, ki gondulte élet forog dologtalan hétközna ságával. Es mégis tunk Hozzad, hogy aki épségben meg küzdelmek és célju sek között, a gyüle lom ostromlásai, a a bűnök csabításai

Ön be megnehezü rása felettünk! Es lelkünk, hogy Előtt Réad mondjon szent elértted velünk ezt van szent vágyódá mely magunkbaszáll bor áhitattal ruházt forházos imával for hogy az Élet köny magunk és szerettel akik kedvesek szive dora kelt az ifju ke sors örömtelenné t napjait, ha unott az élet az agg rosl szerelméhez vesző mindenek ellenére zék a létet, a Te meg kell becstülni tozatában. Akinek kedés ferge rájja, bűneinek keserü tu nek ereje megtörtött malmában: az élet ne e napon, hogy r bátorító bizalomma túlás vágóval, a f pító erős hittel.

Az élethez pedig dog családi élet á hon zavartalan bold szivének egybeforrz gyermekek egymás rek és rokonok test dások koronájaul ifjuságunk boldog a szentély kerubja lelke nem lankadó és hitünkért áldoz a tóra és a tudás l lekel, s az élet ál béke áldását, amel sal. Bensónk békes világnak békéjét, e igazság békéjét: az erőszak uralmá don és állított helyé Békével áldd meg saók országába és t ot rágalmazó gaza az öt támadó gonofást szálljon tova. sel keresnek államb a népek valódi sz tőre a Te minden

Eisler Mátyás utolsó roshasani imája

Az első Ros Hasana, amikor nem Eisler Mátyás vezércikkével kezdődik az Új Kelet ünnepe mellett. Igaz ünnepeket jelentettek Erdély zsidóságának ezek a mesteri írások, amelyeket ennek az ország részének szellemi javakban, szivben és zsidó lendületben legnagyobbja: Eisler Mátyás dr. Kolozsvár kongresszusi hitközségének főrabbija írt.

Régi zsidó kulturák kutjából merített bölcsességek Eisler Mátyás tolla alatt aktualitást nyertek, napjaink problémái bekapcsolódtak multunkba és átbortultak új generációk jövőjébe.

Fájdalmasan írjuk le, hogy többé nem kapunk cikket Eisler Mátyástól. Ezidén a megboldogult főrabbi tavalyi utolsó roshasani imáját közöljük az alábbiakban:

Kinek kezében minden élő lelke és minden embertestnek szelleme. Hozzád nagy Isten. gyülekeztünk az ünnepköszöntő órában. Nem panaszkodni jöttünk Elédhez, nem panaszkodni az élet mind nehezebbé váló terhét, nem siratni azt, ami visszahozhatatlanul elveszett, múlt időt, tűnő ifjuságot, halkuló szívverést, foszló reményeket, hanem dicsérni Téged, amiért életben megtartottál annyi baj és bánat, vész és viszontagság között és fohászos imádságban kérni Tőled megmaradt javaink megővését, reményeink újjáéledését, tartalék-erőnk gyarapodását.

Más-más utatról jöve találkoztunk testvérek itt a Te szentszínű előt: ki letéve kezéből a nehéz robotmunka szerelmét, ki bontakozva hajszolt örömei fojtó öleléséből, ki kiszakítva magát a gondúte élet forgatagából, ki betelten dologtalan hétköznapok unott egyformaságával. És mégis mindnyájan ideálaltunk Hozzád, hogy hálálkodjunk Néked, aki épségben megtartottál erőmésztő küzdelmek és céljuktévesztett erőfeszítések között, a gyűlölet viharzásai, a fájdalom ostromlásai, a kishitűség kísértései, a bűnök csábításai közepette.

Oh he megnehezült az idők sanyaru járásra felettünk! És mégis Hozzád hív a lelkünk, hogy Előtted hajtsunk térdet és Reád mondjon szent esküt nyelvünk, aki elérted velünk ezt a napot, amely tele van szent vágyódással Tehozzád, amely mély magunkbaszállásra készítet és jámbor áhitattal ruházta föl lelkünket; hogy fohászos imával forduljunk irgalmadhoz: hogy az Élet könyvébe ird életünket a magunk és szeretteink életét, mindazokét, akik kedvesek szívünknek. Ha élet undorra kelt az ifju kedélyben, ha gondverte sors örömtelenné teszi a férfi vagy nő napjait, ha unott teherként sulyosodik az élet az agg roskadt vállára: az élet szerelméhez vezesd vissza őket, hogy mindennek ellenére is boldogságnak érezze a létet, a Te ajándéknak, amelyet meg kell becsülnök a sors minden változatában. Akinek lelkét kétség és kérdés férge rágja, akinek szívét önnön bűnéinek keserű tudata mardossa, akiknek ereje megtörött a szenvedések taposó malmában: az élet szerelmét keltsd benne a napon, hogy megteljen Hozzád való bátorító bizalommal, bűnbánó megtisztulás vágyával a fájdalom tövisait tompító erős hittel.

Az élethez pedig áldásokat fűzzed, boldog családi élet áldását, a meghitt otthon zavartalan boldogságát, a hitvestársak szívének egybeforadását, a szülők és gyermekek egymás megértését, a testvérek és rokonok testvéri érzületét. És áldások koronájával add legfőbb kincsünk, ifjuságunk boldog fejlődését, hogy mint a szentély kőrübjai fölfelé szárnyaljon lelke nem lankadó tetterével, népünkért és hitünkért áldozni kész elszánttsággal, a tóra és a tudás kincsait szomjuhozó lélekkel, s az élet áldásához tedd hozzá a béke áldását, amely fölér minden áldással. Belsőnk békeségét és a szenvedő világnak békéjét, erőszak békéje helyett ország békéjét:

az erőszak uralmát szüntesd meg a földön és állítsd helyébe a szeretet uralmát. Békével áldd meg népedet Izraelt az országába és minden országban: az országok közötti gátságot a népek közötti gátságot szüntesd meg a földön és állítsd helyébe a szeretet uralmát. Békével áldd meg népedet Izraelt az országába és minden országban: az országok közötti gátságot a népek közötti gátságot szüntesd meg a földön és állítsd helyébe a szeretet uralmát.

A munka áldását kérjük végül, a munka lehetőségét s a munka gyümölcseként érlelődő megélhetést ebben a válsággal küzdő világban. Minden rosszindulat, mesterséges akadályon keresztül, amely verejtékező munkánk útjába áll, segíts bennünket a munka áldásához, a megélhetés boldog tudatához. Nem hogy habzoljunk a földi javakban, nem megbotránkoztató költségek, nem irigységkeltő fényűzés a vágyunk: add meg nekünk mindennapi kenyerünk kiszabott mértékét, hogy házunk nepe szükségét ne szenvedjen és hogy néped Izrael nagy jövőépítő céljainak is juttathassunk a magunk áldozatából.

vedjen és hogy néped Izrael nagy jövőépítő céljainak is juttathassunk a magunk áldozatából.

Az idők során immár 40. ízben állok Előtted, hogy áldásért könyörögjek hozzád népem számára. Add, hogy könyörgésem teljesüljön az évben, amelynek esthajnalát köszöntjük ebben az órában bizó hittel és szárnyaló reménységgel, hogy az áldás és békeség esztendeje legyen mindnyájunk számára a Te kegyelméből. Amen.

ISAK BABEL:

Apa és leánya

A VI. divízió parancsnoka jelentette, hogy Newograd—Wolynskot ma hajnalban bevettük. A törzs elhagyta Krapivnot és tréniük zajosan vonult hátrvéd-ként utána, az elpusztíthatatlan uton, amely a Brentből Varsóba vezet s amelyet egykor I. Miklós paraszcsontokon épített.

Köröskörül biborpiros mákmezők virultak, a déli szél játszott a sárguló rozsszal a szűzies tatárka, mint egy távoli kolostor falu meredt az ég felé. A csendes Wolhynia hozzánk simult, gyöngyházszínű árnyak, a nyirfaerdők hátráltak előlünk, majd a virággal borított hegyoldalba suhannak el és gyenge karjukkal a komló ágaihoz fonódnak. A narancsszínű nap mint egy levágott fej gurul a horizonton, a felhőfoszlányokból gyenge fény szűrődik, a naplemente zászlója fejtünk felett leng, a tegnapi letaposott virágok és megölt lovak vérzenek az esti hűvösben. Az előtétedet Sbrutsch-patak susog és örvényinek tájékozó csomóit bogozza. Minthogy a hidak össze vannak törve, gázlót fektetünk a vízre. A hullámokon fekszik a fenséges hold. A lovak nyakig gázolnak a vízben és lópaták szárain át csapkodva vonaglik a víz. Valakit, akit a fulladás veszélye fenyeget,

dörmögve átkozódik. A folyó szekerek fekete foltjaival van behintve, tele van lármával, fütttyel és dalokkal, melyek a holdfény vibráló kigyója és a villódzó hullámok felett szállnak.

Késő éjjel értünk Nowogradba. A nekem kiosztott szálláson terhes asszonyt találtam és két vöröshaju keskenyarcú zsidót; a harmadik aludt már. Feje tejejég betakarva, a falhoz szorítva fektült. A szekrények fel voltak szakítva, a padlón asszonyi bunda rongyai, emberpiszok és szent edények darabjai, amelyeket a zsidók csak egyszer egy évben husvétkor használnak.

— Takarítsd el ezeket — mondom az asszonynak, — milyen piszokban is éltek itt.

A két zsidó felemelkedett helyéről. Filztalpakon szökdécseltek és szedegették a földről a cserépeket, hangtalanul szökdécseltek, majomszerűen, mint a japánok a cirkszban a nyakuk kidagadt és ide-oda forgolódtak. Széttépett dunyhát kerítettek nekem és a fal mellé fektettem a zalmas szegénység csapott össze fekhelyem felett.

Minden elhalt a csendben, csak a hold bolyongott az ablak előtt kerek, csillogó, gondtalan feje, kék kezeibe hajtva.

SALAMON LÁSZLÓ:

Az idő elérkezett

„Gyűlöljétek a gonosz és szeressétek a jót és szolgáltassatok a kapuban igaz ítéletet, talán megkegyelmezz a Seregeknek Ura a József maradékainak.“
(Amos 5., 14—15.)

E földön a romlás teljesebb még nem volt s a vágy se volt mélyebb a szabadulásra. A szavak immár nem segítenek rajtunk: a szívek lángja tisztíthat meg csak bennünket.

Igaz ítéletért kiáltanak az éhes szájak, jóságért dobolnak hűs, hervadó vjjaink, próféták kemény ajkaira lesnek a szomszások.

Izrael kapuban kísértetek hevernek, a vigasság palotái fölé árnyak nyomulnak: messiási idők órái konganak felettünk, az ősi álom a valóságot öleli.

Lángoló emlék és praanes ébred közöttünk: „Folyjon, mint a víz az igazság és ítélet.“

A hallgatónak hallgatás, a békéseknek béke íratott már jó néhány ezredéve, de romlásunk és jajszarunk sürűjébn a régi lángot új tüzek fokozzák.

Izrael hallgass! Az egykori kürtök zenéje zengéssé fokozódik körötted, a percekben keserű órák gyümölcse érik s jaj neked, ha zengését meg nem érted!

A mondás, mely mondatott — pallost emel az égen, a feledésből cselekvéssé érik a szent ítélet: „A kevélyszemű ember megaláztatik s az emberek ő magasságok lenyomattatik.“

E földön a romlás teljesebb még nem volt, de a szabadulás vágya se erősebb, figyelmezz Izraél: a Seregek Ura. Terád néz újra — az idő elérkezett!

Kinyújtottam dagadt lábaimat, a szét-tépett dunyhán fekszem

A VI. divízió parancsnokáról álmodtam. Nehéz menen vágat a brigádpáncsnok és két golyót ló a szemébe A golyók átfurják a brigádpáncsnok fejét és két szeme a földre esik.

— Miért paracsoltad meg a brigád visszavonulását — kiáltotta a VI. divízió parancsnoka, a m essebeült Sawizki felé.

Es ekkor felébredtem, mert a terhes asszony ujjával arcomat tapogatta.

— Panje — mondta. Kiabálsz álmodban és ide-oda hánykolódl, a másik sarokban akarom megcsinálni az ágyad, mert lökdösöd az apámat.

Felemeli sovány térdeit és kerek hátsát a földön leveszi az alvó emberről a takarót. Egy halott aggyastyán fekszik mellettem, arccal a földre borulva, tor-kán átszakítva, arca ketté fűrészelve, szakállán a kék vér, mint olomdarab csüng. — Panje, mondta a zsidó asszony és felrázta a dunyhát: a lengyelek kineztek és ő könyörgött nekik: öljetek meg az udvar végében, hogy ne lássa a lányom, hogy halok meg. De ők úgy csináltak, ahogy nekik kényelmesebb volt, itt szenvedett ki ebben a szobában és rám gondolt.

Es most szeretném tudni — kiáltotta hirtelen az asszony borzalmas hangon — akarom tudni, van-e még a földön egy olyan apa, mint az én apám.

Kazinczy Ferenc és a „cionizmus“

Kazinczy Ferenc halálának centenáriuma alkalmából újból felelevenednek azok az irodalomtörténeti adatok, melyek a nagy magyar író-reformer személyének és működésének zsidó vonatkozásait rögzítik meg. Ezek mellett a gyér, rég ismert és már-már közhelylyé lett kapcsolatok mellett Kazinczy írásainak egy eddig még nem érintett zsidó érdekű helyére akarok rámutatni, annak igazolására, hogy Kazinczy Ferenc európai kulturáltsága, izlése, liberalizmusa nem zárta ki a maga szellemi érdeklődésének területéről az egyetemes zsidóság eseményeit sem.

1925-ben volt száz esztendeje annak, hogy Mordechai Imanuel Noah, az amerikai zsidó újságíró és államférfi, proklamációt intézett a világ zsidóságához, bejelentve, hogy az Egyesült Államok védnöksége alatt Grand Island szigetén helyreállította a Zsidóországot. A cionista gondolatnak egyik érdekes formája öltött testet Noah kezdeményezésében. Az új zsidó földet az alapító a maga nevével vonatkozásban Araratnak nevezte. Az esemény magára vonta a világ érdeklődését. Magyar újságjaink hasábjain kereszttel tárgyalták és kommentálták Noah munkásságát. A Magyar Kurir (1815: 38) nagy részletességgel foglalkozott az ügygel és egész terjedelmében leköszölte a kiáltvány szövegét.

Kazinczy Ferenc figyelmét is megragadta ez a világ zsidóságának történetében sem mindennapi fordulat. És amidőn alkalma adódott, hogy a zsidóság multjával foglalkozzék, a zsidó történelmi életfolyásnak végső pontjába a Magyar Kurir tudósítása alapján beillesztette Noah országalapításának hírét is, a következő szavakkal:

„Major Noe, más nevével Mardochei Manuel New-yorki Advocatus és Politicai Biztos, Izrael Helytartójának és Birájának nevezte magát, s a Niagara vizének (Éjszaki-Amerikában) egy 12 mértföldnyi hosszúságú s hol 3, hol 7 mértföldnyi szélességű Grand Island nevű szigetét vásárolta meg, s oda hívá a földkerekségén elsőledett zsidóságot. A várost, melyet ott építeni szándékozott, előre Araratnak nevezte el. Reménye addig terjed, hogy a nép Palestinát egykoron ismét fogja birni, s Jeruzsálemnek annyi századok oltá elaludt fényét újra feltámasztja.“

Kazinczy művének (Szent történetek 1831) ez a helye ugyan minden megjegyzés nélkül regisztrálja csak a zsidó történelmi és társadalmi megmozdulását objektív közlése mégis jelentős figyelem megmutatás a zsidóság felé.

A borsai aranyak legendája

Nem véletlen csupán, hogy az emberek nem beszéltek róla.

Látták a csodatételeit (mert csodatétel az, ahogy a gezára elhárult) megejtette őket a titokzatosság, de nem beszéltek róla.

Mint ahogy egyáltalán keveset beszéltek Reb Mendele, a koszovi Caddik csodatételeiről.

Mert a Caddik (aki megvetette a chaszidizmus alapjait a Kárpátokon innen és túl) meg volt győződve róla, hogy Ábrahám és Mózes és Dávid király nagyon szerény emberek voltak. Hiszen agyag-nak és fémnek és hamunak mondták magukat. De a szerénység legnagyobb fokát mégis csak ott látta, hogy az ember nem mond semmit.

A nagy csodatétele, a gezárával, mégis leírta valaki. Őrizték is az írást százesztendőn át, igazi családi ereklye volt, míg utóbbi gazdjának elkallódott — az ukrán menekülés során.

Ó könnyíteni akart most lelkiismeretén s ezért leadta nekem egy emlékezetből, hogy bár egyetlen szikrát mentsünk meg belőle.

Azt kérde, miről szól az írás?

Arról, amiről ilyenkor, nagy-ünnepek táján szívesen gondolkozol. Azokról a határokról, melyek túlvannak a te ötérezkü világodnál. Ahol a te cizelált lelked is megfogja a titokzatosság.

S ilyenkor érzed, hogy nem is vagy annyira boldogtalan.

Történt tehát egyszer, hogy Máramaros zsidóit súlyosan bevádolták a Nagy Intéző előtt. A bűnbánás Kippur előtti napjai voltak akkor és szomorúság meg mély fájdalom borult rá az egész földre. Még az ég is csak úgy csurgattak könyvet. Látni lehetett, hogy aggasztja őket a máramarosi zsidók fejére: elhanyagolják a Tórárt, denúciálnak, civódnak, gyűlölködnek és gonoszáguktól visznagznak a kárpáti bércek. S mindennek a végén rámondja: bűnözött, nagyon bűnözött a máramarosi Izráel.

Mára és Kasszó földjén Scholz Felicián volt akkor az ur. Nagy mulatózások estek akkor, hol a szigeti megyeházán, hol a huszti várban. A megyében fejetejére állott minden és leirhatatlan volt a zavar.

Rossz véleménnyel voltak az emberek Scholz főispán urról. A mézárós nem akart már hitelt adni húst, de még a szigeti varga sem akarta megreperálni a főispán ur csizmáját. Mert Scholz főispán urnak meg volt az a rossz természet, hogy valahányszor pénzért jöttek hozzá, vagy korbácsát vette elő, vagy kiszabadította vérebeit.

Ekkor jöttek a hírek a pietroszi aranyakról.

Mert eddik csak söt vágta a Tiszamenti aknákon és fát a Vasérbén, s egyszer csak arról érkeznek hírek, hogy Zserampon és Borsán kugli-nagyságu aranyakat leltek.

Az emberek lelke meghoronzott a kincsvágytól, otthagyták asszonyt és gyermeket és az aranyláz hajszolta őket a Pietrosz méhe felé.

Hogy Scholz Felicián utánanézett a dolognak és a kincstár rátette jószágos kezét a bányákra, mind ritkábbak lettek a kugli-nagyságu aranyak. Ez nem lehet másképpen — mondották — csak a munkások kezein sikkad el az arany. Ki kell vizsgálni a dolgot. Muszáj. Komolyan és erőlyesen.

A komoly és erőlyes vizsgálatnak az lett az eredménye, hogy orgazda keresés közben Borsá és Zserampo zsidói denúciálták egymást. Hetekig tartott a vizsgálát és ezidő alatt a huszti vár pincéi megteltek családapákkal.

Borzalmas volt a „chilul-hásém“.

A máramarosi zsidókat súlyosan bevádolták és a számadás napjain — bénkesze leuszor — főlnybe került a „Mékátrég“. Megtorlást követelt a Vádlo és az ártatlan vér bosszuját.

Már az ítélet is majdnem, hogy elhangzott: Pusztuljon az egész bűnös sereg. Hagszálon mulott az egész, a védelem megtántorodott egy kicsit, csak egy pilanatra, de hirtelen egy hang hallatszott, olyan volt, mint egy finom, hosszú sóhaj. Egy olyan ember hangja, aki életéért könyörög.

S a hang — Reb mendele, a koszovi Caddik hangja volt.

Megrezent erre Micháel, az arkan-gyal, csendet-parancsolóan az asztra csapott, a Sátán meghátrált és az apró gonoszok rémülten bujtak össze. Halálos, teremtés-előtti csend borult a nagy égi terekre, csak az Éden-patak halk csobogása fátyolozta be a nagy némaságot.

— Világ Ura! — könyörgött az öreg — hát tudsz te felejteni? Hány zsidó ember nyújtott fejét a bárdnak, mennyit égették meg, mennyit szurtak agyon és mennyit temettek el élve csak azért, mert hirdették a Te örökkévalóságodat a földön.

A Sátán, aki oldalba húzódott, bömbölte:

— Denúciálás, gyűlölködés, még testvérek sem könyörülnek egymáson. . .

— Hazugság! Minden zsidó képes máglyahalált halni, hogy Izráel többi fiait megmenthesse.

Mély, szívbelifakadó lelkesedéssel beszélt az öreg Caddik és akkor volt a kiengesztelődés szent órája. Egyszer hang szállott a magasságokba és mondta:

— Lássuk és győződjünk meg.

A koszovi Caddik imaházában éveken át ténfergett egy félkegyelmű alak, aki süket is volt egy kicsit. Berisnek hívták. Ez a Beris volt a mindenek, aki kiseper és vizet hord, egyszóval a sámesz kíségetője. Testalkatra Beris nagyon ütött egy rútén parasztra. Magas volt és szikár s ha megszólították, sohse felelt. Csak végezte dolgát, vagy morgott az előtte lévő imakönyvből. S valahányszor a Caddik belépett beszemerisbe, Beris levette a kabátját és vizet öntött a kezére. Ez is a mindennapi munkájához tartozott.

Azon a bizonyos napon, rohasanától számolva a harmadikon, miután a Caddik megostromolta az eget és könyei csak úgy hullottak patakokban, magához hívatta Szendert, a szabót és megparancsolta neki, hogy varrjon egy ruhát Beris számára. Pontosan olyan legyen, amilyent a nagy urak hordanak, selyem nadrággal, fehér mellényvel, hegyes libogó kabáttal, amilyent a főispán látott egyszer, amikor kamaszkorában a városban járt. S esküt vett ki tőle arra vonatkozólag, hogy teremti léleknek egyszóval sem fog szólni az egészről.

A munka különös gyorsasággal készült és még azon az estén, mátriv-ima után, mielőtt a Caddik átment a beszemérisből a lakására, intett Berisnek, hogy kövesse. A Caddik bevette Berist a lakásába, ott is a legbelső szobába. A ruha ott feküdt készen, csak fel kellett öltöni. A Caddik odahajolt Beris füléhez, sugott neki valamit, amitől a horihorgas félkegyelmű arca felcsilllogott.

— Kész vagyok! — mondotta és arca földöntúli boldogságtól ragyogott.

— Vedd le magadról ezt a szennyes ruhát és öltsd fel ezt! — vezényelte a Caddik. En addig kimegyek.

Nagy csoda történt, mert a meghibbant ember arca megváltozott.

Amikor a Caddik bejött, Beris már ott állott előtte uri gunyába bujtatva. S ahogy a Caddik szemügyre vette, fölényes lett és gögös, görnyedt háta kiegyenesedett és arcának egész kifejezése határozottságot kapott.

— Ki vagy te uram? — kérdezte a Caddik németül és tiszteletteljesen hajolt előtte.

— Scholz Felicián vagyok, Máramaros-megye főispánja — mondotta a jólöltözött ur bátran és határozottan.

— Tudtam, nagyméltóságos uram, hogy itt szálsz meg Kitevben a grófnál. Azt

is tudom, miket mondtak neked testvéreimről, akik ott élnek nyugodtan és békeségben a máramarosi bércek között. Könyörülj rajtuk, nagy uram, s ne hajtds keresztül tervedet.

Az idegen hallgatott és a Caddik könynyezve folytatta:

— Ott ül a vendégszobában a te jegyződ és már harmadszor írja azt a rendeletet, amit ki akarsz bocsátani. Súlyos rendelet ez, nagyméltóságos uram, s azt is tudom, hogy már megkaptad a bécsi udvar beleegyezését is hozzá. Nem érdemlik meg ezt a gezárt a zsidók, a te szolgálád, ezért könyörgöm, amikor visszajössz a kastélyba, vedd el a rendeletet tartalmazó ívet és hajtds a kályhába. . .

— Ahogy parancsolod, öreg — adta vissza Beris és már fordult is ki a szobából.

Félelmetes sötétség volt kint és teremtett lélekkel nem lehetett találkozni. Mert a Caddik úgy parancsolta, hogy azon az éjszakán senki se mozduljon ki házából. Egyedül, hosszú köpenybe bukrolva vágott neki Beris az utnak, Kitevbe a grófok kastélya felé.

Scholz Felicián már második hete van Kitevben. Nosticz gróf jóbarátja és ez a barátság még abból az időből származik, amikor mindketten a bécsi udvar léhütőinek garnitúráját egészítették ki.

Pedig Scholznak eszeágában sem volt ide jönni. Vadászni ment egy kicsit, mert az oroszokí deputációtól úgy hallotta, hogy erősen megszapordtak a medvék. Egy álló hétig flangált is a Csernohora körül, medvebarlangra is akadt bőven, még fekvést is talált, egész friss volt, alig egy-két napos, mert még nem mosta el a víz, de medvének a színet se látta.

Boszankodott is, meg nem is. A Kópilás felé ment, s itt hirtelen azt mondta kísérlőjének, a jegyzőnek, hogy ha már itt vannak ő bizony lemegey Kitevbe. Hadd lássa miképpen él az ő jóbarátja, Nosticz gróf. Ugyis nagyon régen készült lődik, hogy visszadja a négy év előtti vizitet.

Kitevben aztán igazán jól érezte magát. Pipifüst és vörösör mellett felelevenítették régi kalandjaikat és kölcsönösen elpanaszolták keserveiket. Scholz elmondta mindazt, ami a szívét nyomta.

Hogy az élet mindennapi gondjai nagyon lefoglalják. Hogy a nélkülözés a nemeseket is erősen látogatja. Hogy a tavaly két aranyműves telepedett le Szigeten, de nem kaptak munkát, olyan csekély a vármegyében a pénz forgalma. Igaz, a zsidók bevándorlásával változás állott be, de a baj még mindig nagy.

Itt van mindjárt Zserampo és Borsá, a tömeg-örület és a kugli-nagyságu aranyak. Hát a zsidók azok, akik megkaparintják a drága pórt. Furfanggal, orgazdasággal, de csak náluk van. Másképpen ugysem lehet megmagyarázni azt a körülményt, hogy az arany idő óta úgy megcsappant.

Ó már jelentette az esetet az udvarnak is. Azt irták, csináljon úgy ahogy jónak látja. Hát ő úgy látja jónak, hogy kiteszi őket. De nemcsak Borsáról és Zseramponról, hanem az egész vidékről. Ez a legjobb garancia arra, hogy továbbra is az udvar kegyeiben maradjon.

Eddig, nem tudja miért, halogatta a dolgot, de most rendet teremt. Most meg is csinálja. Szervusz — még ma este megírom a végzést.

A Nosticz grófok vendégszobájában foytott izgalommal teltek az órák. Scholz Felicián fel- és alájárkál szobájában, próbál diktálni egy rendes ukázt, s sehogy se megy. Majd szét szedi a méreg. A jegyző ismeri őt nagyon jól, tudja, nem-

Mindenféle tűzoltófelszerelés, kézi és motorfecskeendők, tömlők, létrák stb. Kérjen árjegyzéket és ajánlatot

JUL. TEUTSCH
gépgyár Brasov. Postafiók 78.

sokára kitör a vihar. Késő este ismét ráparancsol a jegyző, hogy írjon.

„A zsidókat illetően — diktálta — elrendelem, hogy harminc napon belül hagyják el Borsá községet és az egész komidátust a Mára és az Iza folyók között. Az ellenszegülők számára állítottassék fel a „falu botja“. Felician Scholz. Comes Siculorum de Marumorosio.

Hogy a jegyző elkészül, kezébe veszi az írást és nézi. Arra gondol, hogy miképpen fogadja, ha odakerül. Nincs meglepve vele. Széttépi, egy másikat diktál. Ez még gyengébb. Scholz még dühösebb. Nem bír megállapodni egy szövegben. A végén nagyot dobbant a csizmájával, az ajtóhoz megy és még mielőtt becsapná, odaszól a jegyzőhöz:

— Most fundálj te ki valami okosat. Éjfélre járt az idő. Csendes volt a kastély, csak az őszi est halk morajlását hozta a szél. Hűdög volt. A kályhában még pattogott néhány fenyő-hasáb. A jegyző befejtette a munkát és várta parancsolóját.

Erős lépések zaja halatszott és a jegyző felugrott helyéből. Megnyitott az ajtó és Scholz Felicián lépett be rajta. Furcsa volt kissé, selyemnadrággal és parókával, mintha most jönne az udvari bárra. Vajjon miért vette le a vadászöltönyt? — töprengött a jegyző. Aztán oldalról szemügyre vette. Arca nagyon különös volt, úgy tűnt a jegyzőnek, hogy életében most találkozik vele először.

Scholz főispán az asztalhoz ment, felvette az ívet, megnézte, majd kinyitotta a kályha ajtót és bedobta. Egy pilanatilag még féherlett a papír, de csak egy pilanatilag, azután lángot kapott, összekunkorodott, aztán — volt, nincs. Scholz ekkor megfordult és anélkül, hogy szólt volna a jegyzőhöz egy szót — kifordult a szobából.

Pálffy, a jegyző úgy ül a helyén, mint akit főbékoltottak. Erősen az asztalba fogózik, hogy el ne essen. Ostobának, zül lötnék és ellenszenvesnek érzi magát, az az érzése, hogy várfogságra ítéltek, majd derűs lesz és később újra félelem szállja meg. Dermedten ült a helyén, nem hallott, nem látott.

Hirtelen erőlyes hangot hall a feje fölött:

— Befejteted a munkát?

Pálffy felugrik, megdörzsöli szemét. Ott áll előtte Scholz Felicián egyszerű vadászruhában, vállára teszi a kezét és kérdi:

— Miért ijedtél úgy meg? Hol az iv-papír?

— Méltóságos uram — sugja fuladozva — hiszen elvetted tőlem és a tűzbe csaptad.

— En?

Csodálkozva néznek össze. Egymás ijedt tekintetéből kilesték a rejtett valót és ütődötten állottak az éj némaságában.

Reb Mendele, a koszovi Caddik nagy lakomat rendezett másnap. Hállel-imát mondtak a beszemérisben és a rebbe tán colt egy tóratekerccsel a kezében. Soha ilyen vigan nem látták.

Azoknak, akik egész közel állottak hozzá, többször is ismételtette aznap: „Tudjátok meg, nagyon nagy dolog a „meziresz-néfes“, az önfeláldozás. Mert minden zsidónak kötelessége feláldozni ön magát, a közösség érdekében, ha szükség van rá. S bárha a mi legjobbiaink csak nyomdokába léphetnének Berisnek, a víz-hordónak.“

Megszűnt a gezára. A máramarosi zsidóság feje fölül elhárult a veszedelem. Zserampon és Borsán beomlottak a tárnák és azóta (több, mint száz esztendeje) a kugli-nagyságu aranyak helyén mind a mai napig egy porzemnyi aranyat sem leltek.

Alább
nak, a
„Hiob“

Délelőtt 11 óra
ba, Mendelnek vá
kezébe tartva lép
tül. A portás kar
— Hová mész?
— Amerikába
kell fordulnom?
— Hogy hivna
— Mendel Me
— Miért akarsz
— Pénzt keresni.
— A 84-es szá
a portás — soka
A várakozók
okkersárgóra m
Kék uniformis
ajtók előtt. A fal
dok álltak — mi
lalva. Mihelyt az
jött a kék ember
tett, az ülök össz
ujjonnanjött hely
köptek, dinnym
hortyogtak. Az
Égy nagyon távo
lévő tetőablak te
lelhettek valami
ból. Órák ketyeg
berek egykedvű
mellett, amely e
csendben állt.

Néha a kék u
nevet kiáltott ki
rá. A szolított fe
gott egy ajtóhoz
ján és az egyik k
nek kilincs helye
volt, belépett. M
te, hogyan fog
gombot, hogy a
állt. Az emberpr
től fájtak a tag
azonban fel, mi
zálepett.

— Zsidó! —
— ülj le.

Mendel Singe
lyét a padon. A
hoz simult és
olyan lapos leg
— A 84 szá
kék ember.

Igen — r
Meg volt gy
már végérvény
De a kék em
kában Mendel
kék embernek
hogy minden e
s hogy valame
mel tarthassa.
állt, bombát is
gyakran álruc
ajtónálló. És r
körültapogatta
érdeklődött. És
ben volt és M
helye, a kék e
— Figyel id
Felnyitod. Ott
— Mit aka
szélesvállu em
A hivataln
előtt ült. Baj
rojtból és gor
vántintatartó
mint egy szép
— Ki enged
den további r
nem jelentet
egy hang a s
Mendel Sing
hajolt. Ilyen
tott. Megha
gést feje f
akart lenni,
hogyha a vi
volna meg.
szétváltak és
Mendel Singe
csizmaszár le
re hangolta a
— Lépj k
és Mendel k
tolva, minth

Rohamosan közeledik

Főnyeremény: 1.000.000 Lei
Közel 2000 nyeremény,
2.700.000 — lei értékben

az erdélyi zsidó kórházgyesületek sorsjátékának húzási terminusa. Ha részt akar venni azokban a nagy és reális nyerési esélyekben, amelyeket ez a sorsjáték nyújt.

Siessen vegyen Zsidó Kórház sorsjegyet!

100 lej egy sorsjegy ára 100 lei!

Postai megrendelésnél az utánvételezési és portaköltséggel együtt is csak 100 lej egy sorsjegy.

Zsidó Kórházgyesületek Központi Sorsjátékintézősége Cluj, Piata Unirii 20.

JOSEF ROTH:

Mendel Singer Amerikába készül...

Alábbi részlet Josef Rothnak, a világhírű zsidó írónak „Hiob” című regényéből való.

Délután 11 órakor érkeztek Dubnóba, Mendelnek várnia kellett. Sapkáját kezébe tartva lépett a kapun keresztül. A portás kardot viselt.

— Hová mész? — kérdezte.
— Amerikába akarok menni, hová kell fordulnom?
— Hogy hívják?
— Mendel Mendelovits Singernek.
— Miért akarsz Amerikába menni?
— Pénzt keresni, rosszul megy nekem.
— A 84-es számhoz menj — mondta a portás — sokan várnak ott már.

A várakozók egy nagy, boltozatos, okkersárgára meszelt folyosón ültek. Kék uniformis emberek örködtek az ajtó előtt. A fal hosszabban barna padok álltak — minden pad el volt foglalva. Mihelyt azonban egy új ember jött a kék ember egy kézmozdulatot tett, az ülők összébb húzódtak és az ujonnanjött helyet kapott. Füstöltek, köptek, dinnyemagot ropogtattak és hortyogtak. Az idő itt nem számított. Egy nagyon távoli és nagyon magasán lévő tetőablak tejüvegén keresztül észlelhetek valamit halványan a nappalból. Órák ketyegtek valahol, de az emberek egykedvűen mentek el az idő mellett, amely ezen a magas folyosón esendően állt.

Néha a kék uniformis ember egy nevet kiáltott ki. Minden alvó felébredt rá. A szólitott felemelkedett odafantorgott egy ajtóhoz, rántott egyet a ruháján és az egyik kétszárnyas ajtón, melynek kilincsen helyett kerek, fehér gombja volt, belépett. Mendel meghányta-vetette, hogyan fogja majd használni a gombot, hogy az ajtó felnyíljon. Felállt. Az emberpreben való hosszú ülés-től fájtak a tagjai. Alig emelkedett azonban fel, mikor egy kék ember hozzálépett.

— Zsidó! — kiáltotta a kék ember — ülj le.

Mendel Singer nem találta már a helyét a padon. Állva maradt hát, a falhoz simult és az volt a vágya, hogy olyan lapos legyen, mint a fal.

— A 84 számra vársz? — kérdezte a kék ember.

— Igen — mondta Mendel.

Meg volt győződve róla, hogy most már végérvényesen kidobják.

De a kék embernek nem volt szándékában Mendelt a házból kiutasítani. A kék embernek legfőbb gondja volt, hogy minden ember megkapja a helyét s hogy valamennyiüket könnyen szemmel tarthassa. Hogyha már valaki felállt, bombát is tud vetni. Anarchisták gyakran áruháiban járnak — vélte az ajtónálló. És magához intette Mendelt, körültapogatta a zsidót, papírjai után érdeklődött. És minthogy ez mind rendben volt és Mendelnek nem volt már helye, a kék ember így szólt:

— Figyelj ide! Látod azt a vasajtót? Felnyitod. Ott van a 84-es szám.

— Mit akarsz itt? — kiáltotta egy szélesvállú ember az íróasztal mögött. A hivatalnok éppen a szár arcképe előtt ült. Bajuszából, kopasz fejből, vállrojtából és gombokból állt. Széles márványtintatartója mögött olyan volt, mint egy szép mellszobor.

— Ki engedte meg neked, hogy minden további nélkül ide belépj? Miért nem jelented be magad? — pattogott egy hang a szobából.

Mendel Singer ezalatt mélyen meghajolt. Ilyen fogadtatásra nem számított. Meghajolt s hagyta a menydörgést feje fölött végigvonulni kicsi akart lenni, a földhöz hasonló, mint-hogyha a vihar a szabad mezőn lepte volna meg. Hosszu kabátjának redői szétváltak és a hivatalnok meglátta Mendel Singer foszlott nadrágját és a eszmaszár lekopott bőrét. Ez szelidebbre hangolta a tisztviselőt.

— Lépj közelebb — parancsolta — és Mendel közelebb ment, fejét előre hajtva, mintha az íróasztalnak akarna

menn. Csak mikor látta, hogy a szőnyeg széléhez közeledik, emelte fel kissé fejét. A hivatalnok kacagott.

— Ide a papirokkal! — mondta. — Csend lett. Egy óra ketyegése hallott. A késő délután aranyfénye ömlött be a zsálon. A papirok zizegtek. Néha elgondolkozott a hivatalnok, a levegőbe nézett és hirtelen egy légy után kapott a kezével. A parányi állatot óriási markába tartotta, óvatosan kinyitotta a kezét, leszakította a légy egyik szárnyát, azután a másikat s egy kissé még nézte, amint a megnyomorított rovar az íróasztalon továbbmászott.

— A kérvény — kérdezte hirtelen — hol a kérvényed?

— Nem tudok írni Méltóságos uram — védekezett Mendel.

— Azt tudom te ve, hogy nem tudsz írni! Nem az iskolabizonyítványodat kérdem, hanem a kérvényedet. Hát mire van nekünk egy írnokunk? Mi? A földszinten. A 3. szám alatt? Mi? Miért tart az állam egy írnot? Miattad te számár, mert hogy nem tudsz írni. Menj tehát a 3-as számba. Irasd meg a kérvényt. Mond, hogy én küldlek, hogy ne kelljen soká várnod, így mindjárt elintézik. Azután jössz hozzám. De csak holnap. És holnap délután tovább utazhatsz felőlem.

Még egyszer meghajolt Mendel. Hátal ment, nem mert a hivatalnoknak hátat fordítani, végtelen hosszúnak tetszett neki az ut az íróasztaltól az ajtóig. Azt hitte már egy órája vándorol. Végre érezte az ajtó közelségét. Gyorsan megfordult, megragadta a gombot, előbb balra, majd jobbra forgatta az utat megégyezt megajolt. Végre ismét a folyosón állt.

A hármasszobában egy egyszerű hivatalnok ült, vállrojt nélkül. Sötét, alacsony szoba volt, sok ember állt az asztal körül, az írnot irt és irt türelmetlenül csapta tollát a tintatartó fenekébe. Gyorsan irt, de nem lett kész. Mindig új emberek jöttek. Mindamellett volt ideje Mendelt észrevenni.

— Öméltósága a 84-es szám küld engem — mondta Mendel Singer.

— Gyere ide — mondta az írnot.

— Egy rubel a bélyegért — mondta az írnot. — Mendel kihalszott egy rubelt kék zsebkendőjéből. Kemény, fényes rubel volt. Az írnot nem vette el a pénzt, még legalább 50 kopeket várt. Mendel semmitse értett az írnot meglehetősen világos kívánságából.

Ekkor mérgetett az írnot.
— Papirok ezek? — mondta. — Rongyok, amelyek szétesnek az ember kezében. S ezzel, mintegy véletlenül szétszakította az okmányt, mely két egyenlő részre esett. A hivatalnok gummiarabikum után kapott, hogy összeragasza. Mendel Singer reszketett.

A gummiarabikum igen száraz volt, a hivatalnok az üvegcskébe köpött, majd belehelt. De az csak száraz maradt. Hirtelen észébe jutott valami. Világosan látszott, hogy valami az észébe jutott. Felnyitott egy fiókot belesülyesz tette Mendel Singer papírjait, ismét bezárta a fiókot, egy tömbről kis zöld cédulát szakított, lebélyegezte, átadta Mendelnek s így szólt:

— Tudod mit? Holnap korán 9 órakor gyere ide. Akkor egyedül leszünk és nyugodtan beszélhetünk egymással. Papírjaid nálam maradnak. Holnap megkapod őket. A cédulát elő kell mutatnod.

Mendel elment. Sameskin az orosz fuvaros várta kint, a lovak mellett ült

a köveken, a nap lement, jött az este.
— Csak holnap utazunk, — mondta Mendel, reggel kilenc órakor vissza kell jönnöm.

Egy imaházat keresett, hogy ott átvirassza az éjszakát. Vásárolt egy darab kenyeret s két hagymát, a zsebébe dugta megállított egy zsidót s megkérdezte hol az imaház.

— Menjünk együtt — mondta a zsidó.

Utközben elmesélte Mendel a történetét.

— Nálunk az imaházban — mondta a zsidó — találkozhatok egy emberrel, aki az egész ügyet elintézi neked. Ő már sok családot segített ki Amerikába. Ismered. Kapturákat?

— Kapturákat? Természetesen! Ő segítette ki a fiamat is.

— Régi ismeretség — mondta Kapturák. — Akkor a feleséged volt nálam. Emlékszem még a fiadra. Jól megy neki, mi? Kapturáknak szerencsés keze van.

Kiderült, hogy Kapturák hajlandó az ügyet kézbe venni. Egyelőre 10 rubelbe kerül fejenként. Tíz rubel előleget már nem tudott Mendel adni. Kapturák tudott egy kiutat. Elkérte Mendel fiának a címét. Négy héten belül megkapja a választ és a pénzt, hogy ha a fiának tényleg szándéka van szüleit kivinni.

— Add ide a zöld cédulát s az amerikai levelet, a többit bízd rám! — mondta Kapturák. — És a körülálló bologattak. Utazz még ma haza. Pár nap mulva felétek kerülök. Bíz magad Kapturákra.

— Szerencse — mondta Mendel, — hogy itt találtam magat!

Mindnyájan kezét adták neki s jó utat kívántak. Visszatért a vásártérre, ahol Sameskin állt a lovaival. Sameskin éppen lefeküdni készült kocsjában.

— Egy zsidóval csak az ördög tud bizonyosra megegyezni! — mondta. — Na menjünk hát!

Elindultak. Sameskin a gyeplőt csuklójára kötötte, gondolta, alszik egy keveset. Bobiskolt már, mikor a lovak megijedtek egy madárjészto árnyékától, amelyet egy csintalan kölyök a mezőről felszedett s az ut szélére helyezett. Az állatok galoppban mentek át, a szekér, mintha a levegőbe emelkedett volna, majd Mendel úgy hitte, röpködni kezdtek az ő szíve is galoppozott, úgy tetszett neki, hogy ki akar szakadni melléből és messzire szaladni.

Egyszerre egy hangosat káromkodott Sameskin. A szekér árokba fekkdt, a lovak melső lábaikkal pedig az utra nyujtoztak, Sameskin Mendel Singerre esett.

Kimászhat valahogy az árokból. A kocsirod szétört, egy kerék meglazult, egy másiknak két küllője hiányzott. Éjszakára ott kellett maradjanak. Holnap majd meglátják.

— Így kezdődik a te utad Amerikába — mondta Sameskin.

— Mit utaztok annyit a világban. Az ördög visz benneteket egyik helyről a másikra. A mifajánk ott marad, ahol született és csak ha háboru van meggyünk Japán ellen!

Mendel Singer hallgatott. Az ut szélén ült Sameskin mellett. Életében először ült Mendel Singer a csupasz földön, a vad éjszakában egy paraszt mellett. Látta maga fölött az eget és a csillagokat és azt gondolta az istent rejtik maguk mögött. Hét nap alatt teremtette mindezt az ur. És hogyha egy zsidó

Csak Sipos!

Hallatlan

hogymilyen olcsó árban árul Sipos

!

Erről beszél mindenki, akinek szüksége van áruira és siet szükségletét

Siposnál,

CLUJ, Cal. Reg. Ferdinand 8

alatt beszerezni. Minden héten más cikkből rendez olcsó elárusítást. Ezen a héten férfi-divat cikkek kerülnek eladásra ilyen hallatlan olcsó árakban:

Egy darab férfi ing már	169 lej
Egy pár férfi sockni már	14 lej
Egy pár selyem férfi sokni	22 lej
Egy darab selyem nyakkendő	20 lej
Egy drb férfi zsebkendő már	12 lej
Egy darab férfi gallér már	27 lej
Egy pár sport férfi harisnya	37 lej
Egy pár sockni-tartó már	21 lej
Egy pár férfi keztü már	45 lej

és ehhez hasonló olcsó árakban kaphat minden más cikket férfinek, gyermeknek és hölgyeknek is.

Siessen SIPOSHOZ!

Calea Regele Ferdinand 8 szám.

Csak Sipos!

Amerikába akar utazni, évek kellenek.

— Látod milyen szép a vidék? — kérdezte Sameskin. Mindjárt itt az aratás. Jó év volt a mostani. Ha olyan jó lesz, ahogy képzelem, még egy lovat veszek az ősszel. Hallottál valamit Jónás fiadról? Ő ért a lovakhoz. Egészen más, mint te. Mond, nem csalt meg valaha a feleséged?

— Minden lehetséges — viszonzotta Mendel.

Egyszerre egész könnyűnek érezte magát, mindent megértett, az éjszaka megszabadította az előítéletektől. Hozzásimult Sameskinhez, mint a testvéréhez.

— Minden lehetséges — ismételte — az asszonyok semmitse érnek.

Hirtelen zokogni kezdett. Sirt Mendel az idegen éjszakában Sameskin mellett.

A paraszt öklét szeméhez emelte, mert érezte, hogy ő is sirni fog.

Azután egyik karját Mendel keskeny vállára tette és halkán mondta:

— Aludj, szegény zsidó, aludd ki magad!

Ő még sokáig ébren maradt. Mendel Singer aludt és horkolt. A békák reggelig brekegtek.

Uriel Brinbaum: Al chejt

Mint sulyos pöröly monoton csapása, a szobán át folyton egy sző remeg, egyik fajongó sirással kiáltja, egyhangun mormolják a többiek.

Kin önti át a gyertyafényeket, sirás, kiáltás vérvörös patakja, S a patak áttör a falak felett, Istenhez zudul, fel, fel a magasba, s a gyémántkaput vadul ostromolja, a Kegyelem szüldár kapuját fent, melyet előnt a kinok áradatja, míg a kapu bedől, a kin betelt,

Istenhez tör, lángot fuj, könnyet ejts „Al chejt, al chejt!” és sir: „Al chejt, al chejt!”

Ford. G. Gerő László.

Vegyen részt

a Kováts P. Fiai

Fotóversenyén

Díjak lei 60.000

értékben. Kérje azonnal a részletes fe.tételeket melyet díjtalannal küldünk

KOVÁTS P. FIAI fotószaküzlet, Cluj, Piata Unirii 8. Telefon 2—67.

HOLITSHER ARTRU:

Fehér és fekete zsidók Amerikában

A Manhattan déli részén található legrégebb gettó közepe. — New Yorkban négy-öt gettó van, amelyekről még beszélni fogok. — a Houstonstreet egyik sarkán egy zsidó vegyeskereskedésben két papirzacskót vásároltam. A sarkon túl, a bolttól néhány háznyi távolságra, a downtown olasz negyede kezdődik. A város ezen sarkában a zsidók és az olaszok szemmel láthatóan jól megférnek egymással (míg a város más részein, például fent Bronxban, az olaszok a zsidókat negyedeikből gyorsan és alaposan kiszorították.) A zsidó vegyeskereskedőnek tehát itt a Houstonstreet sarkán kettőbe vásároló zacskója volt, az egyik a hatágu csillaggal, Dávid pajzsával a zsidó bevásárló közönség számára és egy másik a pápa arcképével díszítve az olasz közönség részére. Más helyeken is igen jól megférnek egymással a zsidók és az olaszok mint szomszédok; nem mindig a legfinomabb szomszédságok ezek, sem politikai, sem üzleti tekintetben. Ez nem csupán az alsó néprétegekre vonatkozik, a népesség bizonytalan elemeire a nagy városokban. A zsidók viszonya azonban lényegesen más a százszázalékos őslakó amerikaiakhoz, mint a számban körülbelül egyforma olasz népelemé az Egyesült Államokban. Ismételtelen olvastam, hogy annak a kiváltságos helyzetnek, amelyet az amerikai zsidók az Egyesült Államok közelében elfoglalnak, bizonyos érintkezési pontok képezik az alapját a zsidóság és az első bevándorlók puritán lénye között. Mind ketten, a zsidók és ama vallási okokból kivándorlók, akik a Mayflower hajóval Amerika keleti partján kikötöttek, magukat kiválasztott népek tekintették (és valóban még ma is találni a százszázalékosok közé tartozóknál igen gyakran ó-testamentumi keresztneveket, melyek ilyen benső kapcsolatra engednek következtetni.)

Nemcsupán ama egykor viharos asszimiláció, ama készség az amerikaiság átvételére, először külső formákban, azután, erősebb ellenkezés közepette, belső elvek szerint, emelte a zsidóságot Amerikában általánosan elismert hatalomra és tekintélyre, úgy, hogy zsidók a gazdasági és a politikai vezető állásaiban, az állami szervezet legfelsőbb rétegeiben helyüket elfoglalhatják és megtarthatják (Amerika legfelsőbb biróságában zsidók ülnek, Newyork állam második kormányzója zsidó, hogy csak néhány példát említsünk); a tudományos intézményekben, jótékonyági szervezetekben zsidók és keresztények ugyanazon demokratikus liberalizmus talaján találkoznak egymással. Hogy a zsidók közül sokan vallásukat feladták, ez a zsidóságot elidegeníti a protestáns amerikaiaktól, akik nyilvános életükben az egyházi elemet hangsúlyozni szeretik és a százszázalékos gyakran felette fájdalmas módon érzéketlenségét megvetéséig a teljesen úkeletű metodistával szemben. A cionizmus azonban, amely sok fiatal zsidót vallásához visszavezetett, kiengesztelő tényezőnek számít. Teljességgel azonban csupán a „bolseviztikus“ vagy „bolsevizáló“ zsidót utasítják el, az elenyésző csekély radikális szocialista elemet a mai amerikai zsidóság körében (és pedig egyformán elutasítják keresztények és zsidók). Ebben a nemzeti elem is erős szerepet játszik, mert a fiatal radikális zsidók többnyire Oroszországból és a Balkánról származnak. Az amerikai korrupciónak leghatalmasabb melegengető intézményében, a Tammany Hallban, de magasabb és alacsonyabb rangú helyeken is, a zsidók egyetértő közönségben ülnek együtt hasonlóan szervezett, vagy hasonló érzelű keresztényekkel. Mivel az Egyesült Államokban az utolsó népszámlálás szerint 4¹/₂ millió zsidó él, ebből egyedül Newyorkban 1.800.000, politikai tekintetben lényeges tényezőt képeznek, mellyel legalább is össze kell félni, melynek azonban, amint például az utolsó amerikai választások mutatták, jelentékeny kedvezmé-

nyeket tesznek, hogy megnyerjék. Viszont azonban a százszázalékos protestáns amerikai zsidók diadalmos előrenyomulásával és elhatalmasodásával szemben szigorúan keresztülvitt, bár titkos rendszabályokkal is védekeznek, mint amilyenek: a társadalmi tartózkodás, hogy ne mondjuk bojkott s a főiskolákban mindennapos numerusz klauzusz, mert a fiatal zsidó fiúk és nők tanulmányai, intelligenciája és tisztáfejű felfogó képessége különösen a főiskolai életben üt el az átlagos amerikai diáknak gyakran a sportolásban megrekedő becsavagyától.

Az amerikai zsidók elutasításának egyik főoka éppen az a fölszinen néha tul rikitóan mutatkozó asszimiláció, mely már futó tekintetre is könnyű máznak bizonyul s ennek amerikai szokásokból és izléstelenségekből képződő vékony rétege alatt a gyökeres másféleség kiütözik. Ha az ember amerikai zsidókat bizonyos helyeken, úgyszólván egymás között, lát, amint én ezt a kedvelt fűrdőhelyen, Atlantic Cityben megdöbbenve észleltem, ahol a zsidóság gazdagjai nagy hoteleket népesítenek be, meg lehet érteni ennek az ellenállásnak indítóokait.

Ezen ellenállásnak vallási dolgokhoz nincs köze. Mert amidőn 1929 augusztusában a nagy palesztinai szerencsétlenség híre eljutott Amerikába, ott zsidók és keresztények között olyan vallási szolidaritás nyilvánult meg, melynek megkapó formáira csak meghatottan tudok gondolni.

Hogy a felsőbb rétegekhez tartozó zsidók ugyanezen rétegekhez tartozó protestáns amerikaiakkal az istentisztelet bizonyos formái tekintetében találkoznak és egyesülnek, ennek okai természetesen ama rétegek hasonló gazdasági szerkezetében rejlenek. Gyakran fordul elő, hogy metodisták zsinagógákban prédikálnak s hogy zsidókat meghívják keresztény templomokban tartandó egyházi beszédre; az Erkölcsei Kultúra Társaságának vagy a Közönség Egyházának vegyesfelekezeti templomaiban és ajtatosságain zsidók és keresztények a közös Isten tisztelésében találkoznak. A cionista zsidók sorsa, azoké, akik megtalálták az utat vissza hitükhöz s ezért a hívó protestáns amerikaihoz érületük révén közelebb álltak, mint az országban élő felületesen világias és vallásellenes zsidók, 1929 augusztusában, amint éppen említettem, fokozott mértékben váltott ki szolidaritást és különösen a metodisták és az unitáriusok voltak azok, akik ebben az esetben kitűntek. Ellentmondás nélkül vették tudomásul, hogy a legtehetségesebb és legismertebb fiatal rabbinusok egyike egy nyugaton emelkedő zsinagógában egész nyíltan hirdette, hogy Amerika kötelessége a palesztinai zavarokba beavatkozni, azokat a zsidókat, akik ott az ősök hitének engedelmességgel a régi hazát keresték és megtalálták, támogatni, ha nem a mandátumnak az angoloktól való átvételét utján, de mégis azzal, hogy Amerika

politikai befolyásával a zsidók érdekében nyomást gyakoroljon az angol keleti politikára vagy pedig, hogy Amerika, a bevándorlási szabályok megváltoztatásával, azoknak a palesztinai zsidóknak, akik az események által megijesztve a talajt lábaik alól elvesztették, bebocsátást engedélyezzen az Egyesült Államokba, mert hiszen Amerika ma a világ zsidósága számára a legbiztosabb otthon képezi („America being the safest homeland for the Jews”).

Csak mint kuriózumot említek meg, hogy amerikai zsidók ama mámoros álomig merészkedtek, hogy Newyorkban a katolikus egyházi szervezet mintájára zsidó hierarchiát létesítenek, élén a főrabival mint pápával. Hasonló dolgokról már négy évvel ezelőtt Palesztinában hallottam, amidőn ott a tiszteletreméltó Kuk rabbinust felkerestem. A pápa mindenestre különbözik többek között világi hatalma révén is egy főrabbitól, de, amint mondtuk, ezen törekvés az amerikai zsidóság hatalmi álmában eddig még a leghalványabb árnyalattal sem jelentkezett.

Ugyátszik, hogy a zsidóknak különösen Newyorkban esik nehezükre mértéket tartani. Ott érvényesült a zsidó terjeszkedés a leghatalmasabban: Bronx külváros nagyrészt, a keleti Brownsville városrész a maga óriási területén csaknem kizárólagosan zsidó lakossága, Coney Island és ujonnan épített strandja, a pompás fekvésű Rockaway-sziget egyenesen zsidó városoknak nevezhetők. Brooklynnak legmodernebbül épült hatalmas utvonalai vannak, amelyeket zsidók laktak. Ezek mellett a régi gettó Manhattanban, a déli városban és a Parkavenue által határolt északi részen úgy hat, mint a tiszteletreméltó őshaza. A zsidóságnak gátlás nélküli tulburjánzása különösen a zsidóság ünnepnapjai idején, szeptemberben és októberben vehető észre az említett negyedekben. Ekkor a kis ideiglenes imaházak, a „Jewish Centers“ mint gombák bujnak elő, keményen üldözve az ott gyökeres hitközségek zsinagógái által, melyek létükben fenyegetetteknek érzik magukat. Ebben az időben héber feliratú plakátok, széles, az uccán át feszített, a szélben lobogó és héber betűkkel befestett vászoncsikok lepik el Bronx-ot Brownville, Brooklynt és a parti helyeket Brooklyn előtt. Nagy keresztény napilapokban ilyenfajta képeket látni: „A. K. gazdag zsidó kartonkereskedőnek 13 éves fia egy másik gazdag zsidó kereskedőnek, O. W.-nek kezéből első imakönyvét veszi át s ölti magára, míg C. C., egy másik gazdag zsidó kereskedő, meghatottan nézi a szent szertartást“. Newyork polgármestere, Walker, pitoreszk személyiség, újból való megválasztása érdekében beszélő filmmel propagandát csináltat magának Newyork egyik legélénkebb terén, a Broadway melletti Times Square-on, Canton, a zsidó komikus és Molly Picon, egy zsidó szubrett által. Az amerikai ember mindennapi életének nyelvében, a

Max Bord: Héber lecke

Már harmincadik évemet tapostam, midőn tanulni kezdtem népem nyelvét. S ekkor úgy éreztem, hogy harminc évig süket voltam. S most mint a visszafotott villámcsapás cikázott át a légen s az ősi hang megdörögött a fülemben. Mert nem duruzsolt bölcsőm mellett lágyan és nem kísérté első léptemet, első szerelmem s első férfitemet. Hej, elkésett a bölcsődal nagyon. S a keserű mulasztásért haragvón villám gyanánt s mint ézengés szakad fel vad zürzavarban. En pedig szelíden meghajtottam fejem, mint korholó anyám szavára és hangjából lassan kinyílt a pusztá, a népség önzölk, portyázók futtye, távoli túlókszó, s ő Istenünk rivalgott a hegyekből.

Ford. G. Gerő László.

Boldog és megelégedett újve

lesz annak, aki szörmeszükségletét a

WEISZ FIVÉREK

szörme szaiónjában szerzi be

Cal. Reg. Ferd. 5. (Szabó J. ház)

Legelősb beszerzési hely. Legujabb szörme divatújdonságok

slang-ben zsidó szavak fészkelik be magukat, úgy, hogy a Broadway-n egy nagyobb árúüzlet, melyben végeladás folyik, boltja felett az általánosan érthető „bargains“ szót büszkén helyettesíti a rófnyi magas betűkkel kiírt „me-zies“ szóval.

A német színházak Newyorkban nem tudtak boldogulni, ezzel szemben pedig egyre emelkedőbb számú jiddis színház működik és ezek művészi tekintetben jelentékeny nyujtanak.

A zsidóságnak támadó jellegű hangsúlyozását az amerikai kereszténység szemben egyedül és kizárólagosan Harlem, a newyorki négyváros egy kicsiny néger zsinagógájában figyelhettem meg. Itt hallottam egy rabbinusnak, egy a nyugat-indiai szigetéről való szénfekete telivér négernek prédikációját s ez Amerikának keresztény népe ellen irányult, mely kettős tekintetben ellensége a kis gyülekezetnek itt lenn az imateremben. Ez a palesztinai zavarok kitörése táján volt s a rabbinus egyháza átkával sújtott ama keresztényangolokra, akik a zsidókat a szentföldön lemészárolni engedik, ama keresztényekre, akik Hebronban, Jeruzsálemben és Safedben kereszteteket festettek házaikra, hogy az arabok ne tévedjenek s biztosan a szomszédos zsidóházba hatoljanak be és átkával sújtott ama amerikai fehér keresztényekre is, akik a négerekkel szemben általában, amint tudnivaló, felette keresztényi módon viselkedtek!

Természetesen nem kell tulbecsülni Amerika zsidóhitű négereinek és néger-zsidóinak ezt a kis csoportját. Nem kell ezt másnak tekinteni, mint furcsaságnak és bár a rabbinus, az előljáró és néhány más néger, akikkel ott beszéltem, hangsúlyozták, hogy ők, mint zsidók, az Antillákról és Jamaikából származnak és egy a trópikus vidékére elsodródott törzs részének tüntették fel magukat, én ezt a harmincöt család zsidóhitű négert mégis átlátszó zsidó misszionárius tevékenység eredményének tartom, ha lehetne ezt így nevezni, a zsidó törke befolyása alatt. Volt ebben a zsinagógában egy néger férfiaktól és nőktől álló kis énekkar, mely a rabbi által héber nyelven végzett szertartás után egy Universal Ethiopian Hymnal című énekeskönyvből különböző, az istentiszteletet berekesztő himnusokat énekelt, ezek között egyik az „Adon olam“ szavakkal héber címet viselt, egy másik azonban kimondottan moha-mehámed eredetre vallott „Allah akbar“ kezdőszavaival, míg egy harmadik a protestáns templomokban gyakran hallott „Rock of Ages“ volt. Amint látható, a néger-zsidók himnuszoknyve különböző hitvallások keverékének, trilógiájának mutatkozott. Amidőn a rabbinust kérdeztem, honnan van ez, vajjon ebben az összeállításban talán a néger hitközség származásának és mai életkörünek tarkasága jut-e kifejezésre, ezt a választ kaptam: az egyetlen Istenben való hitnek és az iránta való odaadásnak minden kifejezése, mely hívó emberek szívéből fakad s hívó emberek kedélyéhez szól, szívesen látott és az istentisztelet számára szükséges. Olyan kijelentés volt ez, melynek türelmes-sége különös ellentétben állott a prédikáció vad gyűlöletével.

LÖWI FERENC

Az a...
zó a...
kat. fog...
által re...
tem“ en...
zóság e...

Napok jönnek, a...
tek lesznek, nemze...
keletkeznek és tön...
minden viharán é...
zatlan marad egy...
vagy ne makar ny...
örök zsidó-problém...
holygó zsidója. v...
Hogy miért bolyo...
zsidóság? Mert két...
kényszerítették. M...
népek és felekezete...
fogva ellenszenvve...
segesen viselkedne...
ben. Jogos a kérdés...
zonyára nem. Mert...
zelhető el, hogy é...
ide s tova kétezer...
van korszak és hel...
ték, vagy nem ny...
dóságot. A legnagyobb...
azt himni, hogy ez...
okozta, hogy oly...
annyi különböző n...
kezet minden ok n...
dözzön egy másika...
szont épp oly jogos...
erőt és kitartást a...
hosszu időn át egy...
zött főm tudjon m...
lőletnek és elnyom...
ben példátlan per...
elkeseredne, ellank...
nyulnak, sőt hogy...
nussal haladjon a...
ján és mint kisebb...
folyást gyakoroljon...
a kultúra irányítás...
kitására, anélkül...
vagy hadserege vol...

Ezt a kérdést n...
sem ellenszenvvel...
zel hidegen, rideg...
sággal, kedvezést...
nyos igazságkeres...
Kiemelem: kell fog...
a kisebbségi vagy...
ciális kérdésekkel...
hogy vannak és ké...
lük foglalozni, így...
legi félremagyaráz...
pedig megoldatlan...
nemcsupán a zsidó...
mértékben a társa...
mondhatjuk a fele...
S talán nem tuloz...
hogy a zsidókérdés...
Erőszakkal ugyan...
határozottan állít...
nem lehet megold...
zsidóságot sem eg...
sem sehová beolvas...
hogy akarva nem...
Kell vele és ez a g...
is színik meg, m...
jesen és tökéletesen...

Mielőtt a kérdés...
zsidóságot kell egy...
tekinteni. Ezt azért...
a zsidóságot a nag...
zsidóság nagyrésze...
függi valóságában...
hanem ami sokkal...
tesen és ezért félre...
mokról többet tud...
mai intelligens em...
mindenütt élő zsid...
kulturájukról, célj...
ról.

A természettud...
hogy azok az álla...
pek, nemzetek és k...
mines céljuk, hivat...
tásuk a létért val...
lani, előbb-utóbb e...
dítva a következe...
hogy valamely fe...
nek, vagy bármely...
te is bizonyított...
dig most felvetjü...
adott és mi ad lét...
ságnak, akkor elé...
dionthetetlen tény...
a zsidóság adta a...
Isten hitet, mely f...
emberi kultúra tö...
satos az új erk...
tar az összes előző

Bőrkat

LÖWI FERENC:

Az örök zsidó probléma

Az alábbi tanulmányt szerző a marosvásárhelyi román kat. főgimnázium tanári kara által rendezett „Szabó J. Egyetem”-en főleg nemzsidó közönség előtt olvasta fel.

Napok jönnek, napok mennek, nemzetek lesznek, nemzetek vesznek, országok keletkeznek és tönkremenne, de az idők minden viharán és változatán át változatlan marad egy kérdés, mely nem tud vagy ne makar nyugvópontot jutni: az örök zsidó-probléma, akárcsak a legenda bolygó zsidója, vagy maga a zsidóság. Hogy miért bolyong, miért vándorol a zsidóság? Mert kénytelen vele, mert reakériszerítették. Mert az összes nagyobb népek és felekezetek jóformán kezdettől fogva ellenszenvvel viselkedtek és ellenszenvesen viselkednek a zsidósággal szemben. Jogos a kérdés: miért? Ok nélkül bizonyára nem. Mert az csak még sem képzhető el, hogy évszázadok hosszú sora, ide s tova kétezer év óta jóformán alig van korszak és hely, amelyben ne üldöztek vagy nem nyomták volna el a zsidóságot. A legnagyobb elfogultság volna azt hinni, hogy ezt pusztán rosszakarat okozta, hogy oly különböző korban és annyi különböző nép és nemzet és felekezet minden ok nélkül gyűlöljön és üldözzön egy másikat. Ez képtelenség. Viszont épp oly jogos a kérdés, hogy mi ad erőt és kitartást a zsidóságnak, hogy ily hosszú időn át egy ellenséges világ között fenn tudjon maradni és állja a gyűlöletnek és elnyomásnak a világtörténelem példátlan pergőtűzét anélkül, hogy elkeseredne, elhalkadna, hogy lealacsonyulna, sőt hogy törhetetlen optimizmussal haladjon a maga történelmi útján és mint kisebbségek kisebbsége is befolyást gyakoroljon a világ haladására, a kultúra irányítására, a társadalom alakítására, anélkül, hogy saját országa, vagy hadserege volna.

Ezt a kérdést nem lehet sem rokonszenvvel nézni és tárgyalni, ezzel hidegen, ridegen, teljes tárgyilagossággal, kedvezést nem ismerő tudományos igazságkereséssel kell foglalkozni. Kiemeltem: kell foglalkozni, úgy mint pl. a kisebbségi vagy nemzetiségi, vagy szociális kérdésekkel foglalkozunk, mivel hogy vannak és kénytelenek vagyunk velük foglalkozni, így zsidó-kérdés is tényleg félremagyarázhatatlanul van, még pedig megoldatlanul és meg kell oldani, nemcsak a zsidóság, hanem épp oly mértékben a társadalom, az ország, sőt mondhatjuk a felekezetek érdekében is. Ez talán nem túlozunk, ha azt állítjuk, hogy a zsidókérdés ma világprobléma. Erőszakkal ugyanis, ezt is nyugodtan és meghatározottan állíthatjuk, a zsidókérdést nem lehet megoldani. Nem lehet az egész zsidóságot sem egy napon agyonverni, sem sehová beolvasztani. De viszont tény, hogy akarva nem akarva foglalkozni kell vele és ez a gond és vesződség nem is szűnik meg, míg a zsidókérdést teljesen és tökéletesen meg nem oldják.

Mielőtt a kérdést tárgyalnánk, magát a zsidóságot kell egy kissé közelebbről megtekinteni. Ezt azért bocsátom előre, mert a zsidóságot a nagyközönség, sőt maga a zsidóság nagyrésze sem ismeri a maga igazai valóságában, ami nem volna baj, hanem ami sokkal rosszabb, hogy felületesen és ezért félreismerik. Talán a japánoktól többet tud és objektívebben ítél a mai intelligens ember, mint az itt és mindenütt élő zsidókról, történetükről, kultúrájukról, céljukról és eredményeikéről.

A természettudomány arra tanít, hogy azok az állatok, növények, sőt népek, nemzetek és kulturák is, melyeknek minces céljuk, hivatásuk, erejük és kitarításuk a létért való küzdelemben megállni, előbb-utóbb elpusztulnak. Visszaforlívva a következtetést, azt mondhatjuk, hogy valamely fajnak, vagy közösségnek, vagy bármely élonek már pusztá léte is bizonyíték, hogy életrevaló. Ha pedig most felvetjük a kérdést, hogy mi adott és mi ad létjogosultságot a zsidóságnak, akkor elég lesz egy pár megfontolhatatlan tényre rámutatni. Először: a zsidóság adta az emberiségnek az egyisten hitet, mely fordulópontot képez az emberi kultúra történetében. Ezzel kapcsolatos az új erkölcsi felfogás, mely elvezet az összes előző erkölcsi felfogásoktól.

Másodszor: a zsidóság adta a világ legelterjedtebb, legolvasottabb könyvét a bibliát, mely a legnagyobb befolyást gyakorolta a civilizált világ kultúrájára és eddigelé az egyedüli könyv, mely minden nyelvre le van fordítva, melynek csak írásjelei vannak. Zsidó emberek voltak az első műfordítók, kik több mint kétezer évvel ezelőtt a bibliát az akkori legműveltebb és legelterjedtebb nyelvre, a görögre lefordították, ami által elsőként, akik egy eszmének világpropagandát indítottak meg. A zsidóság teremtette ki a civilizált világ két nagy felekezetét, a kereszténységet és az iszlámot, melyek a zsidóság nélkül sosem létezhettek volna. A zsidóság mutatott példát, hogy ország és hadsereg nélkül is meg lehet élni, továbbá — ami még fontosabb — hogy ha egy nép, nemzet, vagy felekezet élni akar, azt semmiféle földi hatalom sem képes megsemmisíteni. Sőt éppen azért, mert nincsen röghöz kötve és léte nem függ sem megerősített várak vagy hadseregek szerencsésjétől, anyagi erővel és hatalommal le nem küzdhető. Csak még egy valami van, a zsidóságon kívül, mely szintén erkölcsi és szellemi birodalmat alapított és tart fenn és ez a zsidó bibliai elgondolásból származott pápai birodalom, amelynek ereje és hatalma szintén független országhatároktól és fegyverek szerencsésjétől és amely épp úgy mindenütt érezhető és szilárd, megdönthetetlen a földkerekségen, mint a zsidóság.

Annál jogosultabb és érdekesebb azért a kérdés, hogy mi okozza hát a zsidók elleni folytonos támadást, ellenszenvet, küzdelmet. En három okát látom, az egyik vallási, a másik nemzetiségi, a harmadik gazdasági.

I.

A vallások a szeretetet hangoztatják, de nem mindig és mindenkiél szemben gyakorolják. Legalább nem a közönséges elgondolás szerint. Ez nem a vallások ok nélküli lebirálása, hanem csupán annak a ténynek a megállapítása, hogy a létért való küzdelemben a vallások sem ismernek kíméletet. Az egyik támadja a másikat, az erősebb nemesek meg, de le is akarja győzni a vele szemben, vagy a terjedésének útjában állót. Ezt azonban mindegyik és ez jellemző és kiemelendő, a legnemesebb érzésből cselekszi, mert meglévő győződve saját hitének egyedül üdvözítő voltáról, szeretné ezt az üdvőt minden embertársára kiterjeszteni. Ez a nemesebb elgondolás azonban utat, irányt és eredményt téveszt, mielőtt az erő vagy hatalom fegyvereit alkalmazza e célra.

Természetes és érthető, hogy a zsidóságot éppen a belőle sarjadt vallások, a kereszténység és az iszlám támadják legerősebben, mint ahogy természetes folya-

mánya ezen elgondolásnak, az elkeseredett küzdelem is, mely a keleti és nyugati egyházak, majd később a katolikus és protestáns felekezetek között dult és szelidebb formában, modern eszközökkel ma is fennáll. Ugyanezt látjuk, ha a mohamedán felekezetek küzdelmeit nézzük, melyet a kereszténység ellen és a saját kebelében támadt valláspártok között folytatott és ma is folytat. A Buddhizmus, Bráhmánok, Konfucius követői nem küzdöttek és nem is küzdenek sem a zsidósággal, sem a kereszténységgel, sem a mohamedánok ellen. Nincs érintkezési felületük, nincsenek függő vagy elintézetlen kérdéseik. Nem így a kereszténységnek és az iszlámnak a zsidósággal. A mohamedán vallást, mely inkább külsőleg és szertartásaiban hasonlít a zsidósághoz, mint tőlünk távollevőt, ez alkalommal kikapcsoljuk tárgyalásunkból és csak a zsidóság és kereszténység egymáshoz való viszonyára mutatunk rá.

Köztudomású, hogy a kereszténység kezdetben zsidó valláspárti mozgalomnak indult. Jézus az összes zsidó vallási törvényeket betartotta és Máté evangéliuma (5.17.) — tehát keresztények részére a lehitelesebb forrás szerint — azt mondta: „Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvénynek és a prófétáknak eltörlésére. Nem jöttem, hogy eltöröljem, hanem inkább hogy azt betöltssem. Mert bizony mondom nektek, hogy míg az ég és föld elmúlik, egy kis jótá vagy egy pontocskát el nem múlik a törvényben, migem abban mindennek beteljesítetnek.” A tizenkét apostól zsidó volt, Pál apostól pláne nyíltan farizeusnak vallja magát. (Ap. esel. 23.6.) Sőt az első keresztények jobb zsidóknak tartották magukat azon címen, hogy ők elismerték Jézust az igért Messiásnak. Ugy a keresztények, mint a zsidók ugyanazon egy bibliából bizonyították igazukat és ezáltal örök vitának vetették el a magvát, mert mindegyik az ő igazát látja a bibliából és képtelen felfogni, hogy a másik ezt nem akarja elismerni és belátni. Ezen fordul meg minden s e nélkül nem érthetjük meg soha ezt a végtelen és gigászi küzdelmet.

Mikor aztán a kereszténység tüneményes gyorsasággal elterjedt, akkor egyre jobban eltért a zsidóságtól s már nem csak érvekkel, hanem hatalmi eszközökkel is igyekezett eszméinek érvényt szerezni azon szent meggyőződésben, hogy a legnagyobb jótéteményben részesíti az embereket, ha a hit malasztja által az üdv részeseivé teszi őket. Páratlan hódító útjában a csekélyszámú zsidóság volt a legnagyobb akadály. Már pusztá léte is tiltakozás a kereszténység egyes tanai ellen, de a zsidóság nemesek hallgatagon, hanem ösztönszerűleg szóval és tettel is küzdött a maga igazságáért, a maga létéért. A kereszténység pedig mindig arra törekedett, hogy a zsidóságot, azt a

MÉCS LÁSZLÓ: JEREMIÁD

A „Mult és Jövő”-ből vesszük át Mózes Lászlónak, a kiváló költőnek és pro-montrei papnak ezt a szép versét.

Isten választott népe, Izrael!
Multad hatalmas, mindenek csodálják.
Homályos ezredévek ősi mélyén
nyakadba vettéd Istened igáját.

Izzadva huztad Isten szekerét
és rajta Őt, mint arany Araratot,
átlábolván a könnyek vízőnjén,
gázolván véred Vörös tengerét

s a pán-pogányság éhes óceánját!
Ha le akartad rázni az igát
s paráználkodni pogány istenekkel:
hatediziglen vert a Jehová!

Ha áldott: hősök hulltak ágyéködből
és proféták, hogy népünk kinja, könnye
gyöngyökké váljon szentség mágiáján.
Vérző szivedből nőtt a Könyvek Könyve.

Lihegve vitted istent s Bibliád,
amelyről egyre jobban villogott
a messiási álom e világra.
Az égre tüzted még a Csillagot.

utat mutasson vándor ezredéknek,
megszülted a Megváltót a világnak,
karácsonyfádnál mások melegednek
s te dideregsz most ablakuk alatt!

A temető, vulkános, parlamentes,
kaszárnys szörny: a Föld, ha perere is
anyává válhat, lehet átokmentes:
de nem neked! Földötöd áll az Átok!

Mit hordozol most, szent nép, Izrael!
Világborzítás? Kéj? Ivás-evés?
Palesztinád? Nemzet? Most máshol is
földrengést ráz e szó! Kevés, kevés!

Nem értelek, de látom könnyed árját,
itt-ott kiöntött mártír-véredet,
látom lelkes, hegy-mozgató hited:
s mindez hiába! Mint a véredek,

ugy néznek rád a népek mindenütt!
Jó rossz kovászként erjedj bár a Mában,
vagy menj hazádba: pogrom Petrográdban,
Kiebben, Bécsben s jaj, Palesztinában!

Minden nagy nép eltűnt, ha általadta,
amit hozott: Egyiptom a görögnek,
az Rómának s a barbároknak Róma.
Csak te maradtál élonek, öröknek!

A történelem vágta és zörögte
a sors-küllők népek bordáin át.
Te élsz és vársz évezedes késéssel.
A Fálnál sírsz, de áll Tragédiád!

népet, melyből üdvözítője és első alapítói eredtek, a maga teljességében megterítse, mert ez mindennél jobban bizonyítaná az ő igazságát s ezért nem tudta megérteni, hogy miért oly makacs és keménynyaku a zsidóság, hogy éppen az ő köréből támadt megváltót nem akarja annak elismerni. Viszont a zsidók sosem tudták megérteni, hogy miért akarják őket akarataik ellenére boldogítani, holott a zsidóság ezt nem kívánja és meg akar maradni a maga hitében, amelyet — nem lévén térítő vallás, — sosem akart másra erőszakolni. Talán egy példával még jobban megértjük. Pár év előtt egy görögkeleti lelkesítársammal érdeklődtem, hogy mi az oka a nagy elmentének, mely közöttük és a szintén román görög katolikusok közt van, amire így felelt: Ha már a Jó Isten megsejített és az összes románok egyesültek, akkor egyesüljenek velünk vallásban is! Így volt a hatalmas győzedelmes kereszténység is a hozzáképest elenyészően kis számú zsidósággal. Hisz az emberiség két harnada ma is pogány, akik közé szent buzgósággal járnak úgy keresztény, mint mohamedán hittérítők, de kezdetűl a mai napig mind a két nagy felekezet főleg és első sorban a zsidóság megtérítésén fáradozik. Mohamed eleinte a legnagyobbban fogadta, de midőn nem ismerték el prófétának, kiméletlenül üldözték őket. Luther Márton kezdetben 1523-ban könyvet írt: Das Jesus ein geborener Jude gewesen. (Hogy Jézus született zsidó volt) címe a zsidók védelmére és a katolikusok bosszantására. De husz évvel később, mikor azt látta, hogy a zsidók nem lesznek lutheránusok, 1543-ban vehemens támadó könyvet bocsát közre ellenük: Von den Juden und ihren Lügen. (A zsidókról és hazugságaikról).

Amit aztán szép szó, hatalmi eszközök meghagyta betetőzte a rágalom és gyanúsítás. A vérvád, melyet pedig először a pogány rómaiak és napjainkban a kínai boxerek híreszteltek a kereszténység ellen, az ostyavezetés, kútmérgezés, himlőbehurcolás stb. Hittankönyvekben a zsidókat „istengyilkosoknak” nevezik és a gyermekeket zsidókkal ijesztik.

Sőt tovább menve, ha valakit meg akartak bélyegezni, úgy egyszerűen megteszik zsidónak. Kálvinról egyik ellenfele 1593-ban Witenbergben megjelent művében azt írja: Calvinus judaizans (a zsidó Kálvin). Dávid Ferencről pedig egy erdélyi szász krónikás azt jegyzi fel, hogy azért vettetett fogságra, mert előbb igazhitűből ariánus, aztán „ex ariano judeus factus est” (áriánusból zsidó lett.) II. Anaclet pápát ellenfelei „zsidó pápának” csufolták, mert egyik őse, Pierleon zsidó volt. A Habsburgokról tavaly egy u. n. tanulmány jelent meg, mely zsidó eredetüket igyekszik kimutatni, mert Habsburgi Rudolf vagy a felesége állítólag rokonságban volt az említett Pierleon olasz családdal. A célzatosság nagyon is világos. A trónját vesztett dinasztian még egyet akartak rugni, tehát azzal akarják megbélyegezni, hogy zsidó vér is folyik ereikben. A báboru előtti semi-góthai almanach ugyancsak azt akarta kimutatni különböző országbeli fejedelmekről és főnemeseikről. Hogy egy hazai példát is említsünk, Barbu Ionescurot is azt híresztelték egy év előtt, hogy zsidó.

Nézzük most már, hogy viselkedtek ezzel szemben az egyházak vezetői. Itt első sorban ki kell emelni, hogy talán Róma az egyetlen város Európában, hol a zsidók kétezerév óta megszakítás, azaz kiűzés nélkül élnek. A pápák, ha egyesek keményen is bántak velük, megtűrték, sokszor jóindulattal is voltak irántuk. Nem egy pápának zsidó udvari orvosa volt, bár volt idő, midőn az egyház hivatalosan eltiltotta zsidó orvosok igénybe vételét. Érdekes, hogy Matei Bassarab és Vasile Lupu román fejedelmek XVII. századbeli törvénykönyvei egyformán kihagyják a zsidó orvosok tilalmát, bár a forrásukul szolgáló Farinacius páduai jogtudosnál az megvan, ami arra mutat, hogy nekik vagy környezetüknek is zsidó orvosok volt, úgy mint többek között pl. Apaffy erdélyi fejedelmeknek is.

A legrégibb zsidó hitközségek püspöki székhelyeken keletkeztek, mert ott éltek aránylag a legnagyobb biztonságban. Clair veaux sz. Bernát a legerélyesebben csúszta meg a zsidókat a kereszties hadak ellen. Több pápa hivatalosan megtiltotta, hogy a zsidóságot vérváddal illessék. Korunkban katolikus és protestáns teológusok nemes versenyben cáfolták és cáfolják a zsidó vallás elleni rágalmat.

Bőrkabátok festését garanciával vállalja UNIO Cluj

kat. Török Pál püspök a múlt század elején a Kálvintéri református templomban egy egész adventi prédikációját a zsidók egyenjogúsításának szenteli. Pap Gábor komáromi református püspök az orosz pogromok ellen oly cikket írt, mely a Times utján az európai közvéleményt felrázta: majd halálos betegen Budapestre utazik, hogy a főrendiházban a zsidók receptiója mellett leadja szavazatát s az ő egy szavazatával döntő fordulatot adott a magyar zsidóság sorsában. Repta csernovici görögkeleti érsek a világháborúban a hódító oroszokkal szemben minden tekintélyét latba vetve megmenti a bukovinai zsidóság életét vagyona és a zsidók templomi kegyseireit saját érseki rezidenciájába viteti, hogy pusztítástól, megszenteltelenítéstől megóvja. Végül az is köztudomású, hogy gr. Majláth Gusztáv erdélyi r. k. püspök egy egyszerű gyulafehérvári zsidó kereskedő halála hírére. — nevé elfelejtetem. — aki — akkor úgy mondták. — hogy a püspök házsidája volt. — odament a halottas házhoz, letérdelt a zsidó szokás szerint földön fekvő holttest lábához és imádkozott az elhunyt lelkiüdvéért.

Óráig lehetne szebbnél-szebb tényeket felsorolni nagy és nemes lelkek türelmességéről. De a gyűlöletet könnyebb elvetni, mint kiirtani és elfogult vagy vakbuzgó emberek a püspökök, sőt a pápa szavára sem adnak, ha százados előítélet, vagy számító bujtatók a vallás leple alatt a tömegek legszentebb érzelmeit szabadon mérgezhetik meg.

II.

Egészen más irányú a nemzetiségi zsidókérdés. Ezt könnyebben is megérthetjük. Ha valamely nemzet hatalomhoz, jóléthez jut, úgy mindenki, akinek egy kis jögcime van hozzá, odacsatlakozik. Természetes, hogy akit lehet, távol tartanak ez előnytől. Másfelől meg a kisebbségekbe került nemzetiségek általában véve új életre kelni, ha megfizetnek minden idegen vagy idegennek vélt elemtől. A zsidóság a legújabb korban egész Nyugat-Európában nagyjában lemondott nemzetiségéről és a polgári egyenjogúsultsággal a befogadó nemzethez csatlakozott azon hiszében, hogy az illető nemzetiség is úgy gondolja, mint ő. Mintha az áthasonulás és beolvadás oly simán és zökkenés nélkül mehetne, mint másoknál, kik nem zsidók. De már a világháború előtt is érezhető volt az ellenhatás, a háború után pedig vehemensül kitört. Beszéljünk nyíltan és kerülgetés nélkül. A háborút nyert és nagy hatalomhoz jutott románság, ha a háború után meg is adta az okiráltságban lakó zsidóságnak a polgári egyenjogúsultságot, nem hajlandó a zsidóságot a román nemzetiséghez számítani, még az okiráltságbelieket sem, akik együtt harcoltak, vérezték és szenvedtek velük. Nem is esoda, legyünk csak tárgyilagosságok, ha megmondjuk, hogy 1918 előtt az ottani zsidóság egy pár száz családot kivéve, mint idegen szerepelt az országban. A háborút veszített magyarok, osztrákok és németek pedig bűnbakot kerestek s erre mint mindig, most is jók voltak a zsidók. A zsidók csinálták, a zsidók csinálták a rossz békekötést, a háború utáni nyomorúságot, a kommunizmust, habár kimutathatólag a zsidók szenvedtek mindezekben és mindezek által a legtöbbet.

Abel Pann orosz zsidó művészek, kiknek pogromképeiből rendezett feltűnést keltő párizsi kiállítását a háborúelőtti francia kormány az orosz kormány kivánságára bezáratta, mert valahogy nagyon igazak a nagyon hatásosak voltak, van egy hasonló feltűnést keltő képe, melyen a világháborúban résztvevő összes államfők, csupa hatalmas alakok, katonai díszben állig felfegyverkezve, villogó szemekkel keresik, hogy ki okozta a világháborút és valamennyien ujjal mutatnak rá egy kis remegő, összetörődött zsidócskára. Ez a kép értékes adat a zsidó probléma megértéséhez.

Az általános nemzetiségi megmozdulásban már a háború előtt és alatt is felütötte fejét a zsidó nemzetiségi mozgalom. A zsidóság egyrésze fájdalommal látta, hogy hiába minden buzgósa, csak zsidó marad és nem fogadják be a nemzetiségbe, úgy mint másokat, akik nem zsidók és arra a meggyőződésre jött, hogy ő tényleg külön faj és zsidó nemzetiségű s mint ilyen kell jogát keresni és kivívni. Az összes nagyhatalmak, még a pápa is, elismerték a zsidóság jogát óshazájára Palesztinára, hogy a zsidó vándorlást odairányítsák és azáltal az egyes országokat mentesítsék a zsidó túlnépesedéstől s így megoldják, vagy legalább enyhítsék a zsidókérdést.

(Folyt. köv.)

Az első magyar-zsidó orvos

Augusztus 17-én volt 150 éve annak, hogy a budai egyetemen, Oesterreicher Manesz Józsefet, „Analyses aquarem Budensium“ címen megjelent disszertációja alapján orvosossá avatták. Oesterreich Manesz József az első diplomás magyar zsidó orvos nevéhez fűződik Balatonfüred gyógyfürdő megalapítása és felvirágoztatása, melynek gyógyvizére ő hívta fel a külföldi szakértők figyelmét. Érdekesen emlékszik meg a „Magyar Hirmondó“ egykoru száma az első magyar zsidó orvosossá avatásáról, melyről a következőket írja: „A budai kir. Universitas II. József császár öfelségéből különös parancsot vett az éránt, hogy eszentul az orvosi főbb szabadság, vagyis az orvos-doktorság nemkatolikusoknak is azon módon, valamint katolikusoknak megadassék. Most abbéli méltósággal egy zsidó, Oesterreicher Manesz József

uram tiszteltetett meg. Nincs kétség benne, hogy ezen új rendtartás az Universitasnak virágzására ne fogna szolgálni. A megnevezett orvos-doktor, ki is nemrégén a Budai és más azon vidékbéli orvososság vizekről bő és jeles remekírást adott világra, születésére nézve Budai, ennek utána pedig a Füredi savanyu viznél hivatalos Orvos lézen“. Az első magyar zsidó diplomás orvos egyébként szép karriert futott be, amennyiben II. József utóda, I. Ferenc érdemei elismerése fejében arany érdeméremmel és az osztrák császári kamerális főorvosi címmel és jelleggel tüntette ki. Oesterreich a korabeli magyarországi tudósok ama nagyon kis csoportjához tartozott, kik tudományos műveiket magyar nyelven írták, vagy az idegen nyelvű művet magyar nyelven is megjelentették.

Amerikai levél

Az amerikai zsidóság is erősen érzi a gazdasági krízis következményeit. Mind amellet minden erejével oda törekszik, hogy a zsidó intézmények támogatását minél nagyobb mértékben fenntartsa. És gondol természetesen nemcsak a helyi intézményekre, hanem az egyetemes zsidóság érdekeire is.

A nyár elején lefolyt „virágnapok“, melyeket egész Amerikában a Keren Kajemek javára rendeztek, mindenütt a legteljesebb sikerrel jártak. Ezrével jártak be a fiatalok, fiúk és leányok a nagy- és kisvárosok utcáit és mindenki örömmel naivásárolt néhány virágszálat a Palesztina-építés javára. Az ifjúság nem kérdezte, ki zsidó, ki nem, minden járókelő, felekezeti különbség nélkül, szívesen járult hozzá a szent célhoz. Az amerikai zsidóság legelőkelőbb rétegeinek gyermekei hordozták a „virágárusok“ mellett a fehér-kék perseyeket az utcán és a szülők örvendék az új generáció nyílt zsidó fellépésének és erős önértetének.

Habár a héber lapok, mint legutóbb a „Hadoar“ is, sokat panaszkodnak a héber nyelv elhanyagolása miatt, mégis tény, hogy Amerikában megjelennek szép számban héber lapok, folyóiratok, héber nyelvű orvosi és jogi szaklapok. És nemrég „héber hetet“ rendeztek, melynek jövedelme héber kulturális célokra szolgált. Erdekes és jellemző az itteni gyűjtések plakátja, mely arra kéri a közönséget, hogy „akinek nincs módjában adakozni, fogadja legalább barátságosan az ügy képviselőit és buzdítsa őket nemes munkájukban!“

A legutóbbi idők egyik legértékesebb ameirkai héber kiadványa a Széfer Hasana Lijehudé Amerika, az Amerikai Zsidók Évkönyve, amely Menachem Ribablow és Sharfstein szerkesztésében jelent meg. Harminchat híres tudós és író vett részt benne, számosan Európából és Palesztinából is. A Hisztadruth Hawrith Beamerika (Amerikai Héber Szervezet) nagyszabásu estélyt rendezett a mű megjelenése alkalmából. Meg kell említenem, hogy az Amerikai Rabbik Szövetsége határozatot fogadott el, hogy minden hitközség tartozik költségvetésébe felvenni a héber irodalom támogatását.

A héber nyelvű lényegesen nagyobb teret foglal el persze a jiddis. Ha az orosz-lengyel zsidó bevándorlás szünetel is, a jiddisnek sokmillió olvasója van Amerikában. A nagy jiddis napilapok még mindig és minden gazdasági krízis

dacára félmillió példányszámban jelennek meg. És zsufolásig telnek meg a zsidó színházak, melyek egyre újabb „slágerek“ kel hódítják meg a közönséget. Ezek a jiddis színházak olyan magas művészi színvonalon állanak, hogy a nemzsidó közönség is szívesen látogatja őket. A Molly Picon's Theatre új darabbal arat most nagy sikert. The Jew of Jesterday (A tegnapi zsidó) a címe az érdekes korrajznak. Jelentős sikere van a Public Theatre színpadán a The Barditshever Chusn című vígjátéknak, melyben a „huszn“, a völegény szerepét Ludwig Satz, a híres komikus adja. A közönség végigkacagja az egyes jeleneteket.

Amerikában nincs antiszemitizmus, legalább hivatalosan nem. Azért nem is keltett itt feltűnést, hogy Newyorkban a polgármester államférfiakat és egyéb nagy vendégeket megillető tisztelettel fogadta Rabbi Chajim Auerbach, a jeruzsálemi kabalista jesiva, „Saare Somajim“ (Ég kapui) kiküldöttjét.

Mindenesetre hozzájárult az elfogultságok eloszlításához a napokban elhunyt nagy keresztényt tudós, George Foot More, a Harvard University vallástörténeti tanára, akinek Judaism című művét magyar nyelvre is lefordították. A harmadik hatalmas kötet épp most jelent meg.

Az angolnyelvű zsidó irodalom igen értékes művel gyarapodott mostanában. Dr. Simon Ginsburg megírta The Life and Works of Moses Hayyim Luzzato című művében az újabbkori héber költészet megindítójának monográfiáját, amely nemsokára héber nyelven is meg fog jelenni Tel-Avivban.

Az Amerika—Palesztina kapcsolat egyre erősödik. Ujabbban több hajó vitt amerikai turistákat a Szentföldre. Köztük dr. Simon Millert, a híres yonkersi orvost. Dr. Miller ezután személyes tapasztalatai alapján fog beszámolni amerikai hívei előtt Palesztina épülésének haladásáról. A hajón sokan mentek, akik tőkebefektetési szándékkal pardészeket, narancsokat akarnak vásárolni a Szentföldön, amivel egyben új munkalelőket is teremtenek odakünn és ez tulajdonképpen a legszebb és legméltóbb támogatása is Palesztina építésének. Másfélmillió dollárt vitt magával a társaság.

Nem fejezhetem be mással leveletemet, minthogy hírt adjak arról a nagy gyászról, amelyet az amerikai zsidóság Lee Frankel halála fölött érez. A Jewish

Agency támogatására ment Bazelbe és mint elődjét, Louis Marshallt, a kongresszus után utközben elragadta a halál. A legnemesebb emberek egyike, akit mindenki tisztelt, szeretett. Az utóbbi években egész tekintélyt a Palesztina-ügy szolgálatába állította. Pedig azelőtt ellenfele volt. És ő nyílt férfiassággal a fórumon vallotta be, hogy új meggyőződésre jutott: a zsidóságot a pusztulástól, az elmerüléstől csak Palesztina reneszánsza mentheti meg. Ohev Amo.

Esőernyőt

legolcsóbban a készítőnél vehet. Szükségletét most szerezz be. Javításokat és behuzásokat elvállalunk.

TRANSILVANIA. ERNYŐÁRUHÁZ

CLUJ, REG. FERDINAND 17.

Olcsó népszerű regények :

- Dr. Hamburg: Achad Haam . . . 25 L
- Gratz: A zsidók egyetemes története, diszkótes, alig használt . . . 3000 L
- Dr. Fürst: Zsidó történet, zsidó kultúra . . . 50 L
- Izsák Arnold: Mentő csillagok . . . 80 L
- Kiss József: Jokli . . . 30 L
- Léwinsohn: Örök sziget . . . 272 L
- Ugyanez kötve 372 L
- Pinskes: Autoemancipáció . . . 20 L
- Gábor: Zangwill elbeszélései diszk. 46 L
- Zangwill: Úvegésziszló . . . 35 L
- Szabó Imre: Új Balkán . . . 120 L
- Szabó Imre: Utolsó máglya . . . 120 L
- Wetsch: A zsidókérdés a modern eszmearamlatok tükrében . . . 40 L
- Böhm: A cionista mozgalom . . . 120 L
- Barochokba: A zsidó ifjúság könyve . . . 70 L
- diszkótes
- Goldschmidt: Egy zsidósors . . . 160 L

Kapható: az Uj Kelet könyvostályában

HERMES

menetjegyiroda és pénzváltóüzlet Cluj, Cal. Reg. Ferd. 13 (v. Wesselényi M. ucca)

Bel- és külföldi menetjegyek eladása. Körutazási jegyek. Szállodák és penziók rezerválása. Kedvezményes igazolványok eladása. Díjmentes felvilágosítás minden utazási ügyben. Pénzváltás. Egyéni és társaskirándulások rendezése. Telefon: 29.

Soha

nem volt még ilyen nagymérvű árleszállítás a piacon

- Meredith: Az önző, két kötetben . . . 272 L
- Karl Hans Strobl: Kisértetek az ingoványban . . . 204 L
- Charles Reade: Oltár és tüzhely I. II. kötet . . . 340 L
- Apuleius: Az aranyaszamár . . . 136 L
- Ludwig Lewisohn: Az örök sziget 272 L
- Hatvany: Urak s emberek. Zsiga a családban I. II. kötet . . . 495 L
- Maupassant: Erős mint a halál . . . 40 L
- France: Próbabábu . . . 45 L
- Strindberg: Az apa, A pajtások, Julia kisasszony . . . 45 L
- Renan: Marcus Aurelius és az antik világ vége . . . 75 L
- Zola: Jó polgári koszt . . . 35 L
- Zola: Pénz . . . 102 L
- Gábor Andor: Hát Pillangó . . . 45 L
- Jack London: A vén halász meséi . . . 95 L
- Romain Rolland: Jean Christop sorozata kötetenként . . . 20 L
- Heltai Jenő: Almok háza (füzve) . . . 44 L
- Paul Bourget: A lelkiismeret (füz.) . . . 44 L
- P. Bourget: A lelkiismeret (kötv.) . . . 64 L
- Bibó Lajos: Kétlelkű szerelem (füzve) . . . 44 L
- Krudy: Boldogult ifjúkorom . . . 64 L
- Renard: Fléchambeau urból bacillus lesz (füzve) . . . 44 L

Kapható: Uj Kelet könyvostályában Vidékre utánvéttel vagy az összeg előzetes beküldése mellett szállítunk.

Aki pénzének nem ellensége,

az férfi- és nőiszöveget szükségletét

RIGÓ LAJOS

posztóáruházában szerzi be, mert elismerten legolcsóbb beszerzési forrás.

Piata Uniril No. 5

Szinpad, zene és kórus a Hasomér Hácáir palesztinai kibucáiban

Az európai társadalom minden művészi forma számára külön és jól körülhatárolt helyet teremt meg.

A művész külön világ és a közönség egy másik világ. Nem mindig teremthetik meg kapcsolat e két világ között. Mindenesetre hiányzik a kölcsönös befolyás, nincsen közös alkotás.

Hát nálunk? Hogyan történik abban az „ázsiai“ zugban? Igaz, hogy palesztinai társadalom mostohaanyjának, Európának nyomdokain halad. Színházak, kiállítások, operák, hangversenyek stb., elegendő számban vannak ebben a kicsiny országban és a még félprovinciális városkaiban.

A „kultur“-városok mellett, az élet forrásainál a munkás társadalom kollektívában, új művészi kifejezések teremődnek meg, amelyek szorosan hozzátartoznak a kollektív élet összességéhez. A nehéz és fárasztó munkában, a létért, egy darab kenyérért való nehéz küzdelemben, az ember és az élet realitása közötti összeütközésben, vergődik egy ki nem fejezett vágy a realitás művészi kifejezése után, annak kifejezése után, ami fölötté áll a mindennapi életnek, amely az életet egy szabad és fenntartóbb lelki harmóniává emeli. Az élet görbéje zárt kört alkot a kibucban.

Ugyanazok az emberek dolgoznak együtt, esznek együtt, ugyanazoknak az embereknek van közös ruhájuk és töltik együtt pihenő perceiket. Egy munkanap után nem mennek színházba, nem hallgatnak hangversenyt, — mindez nem áll rendelkezésükre. Az embert itt pihenő perceiben széles mezők és gazdaság veszi körül. A barakkok, az étterem, ezek azok a helyek, ahol estét tölti.

Ha forr benned a vágy valami után — teremtsd meg az eszközöket, hogy azt kiélgedtsd! Saját két keziddel változtatod át homlokod verejtékét puha kenyérré, saját két keziddel fejed a tehenedet és iszod a frissen fejt tejből... és saját két keziddel legyen az, amely megteremti, mindazt, ami feldisziheti pihenő perceidet, ami olthatja a szép utáni szomjadat!

Igy teremti meg a Kibuc (a kollektív) a maga művészetét. Ő teremti meg, ő élvezze.

Az ő kebeléből indul ki az ösztökélés az összes erők koncentrációjára, egy tökéletes művészi kifejezés megalkotására — és ő az, aki aztán magába szív minden szót, minden mozdulatot, teljes beazonosítással átéli a művészi alkotást. Láttatok valaha egy színházi truppot, egy drámai együtttestet, amelynek előadásainál a színész és publikum közötti kapcsolat olyan intim, olyan közvetlen legyen? Tudjátok vajjon mit jelent egy Kibuc készülődése egy koncertre, vagy művészi ünnepélyre?

A kielégülés nálunk kettős. A művészi alkotás közös „alkotásának“ és közös „fogyasztásának“ kettős öröme. Talán elérkezett már az ideje annak, hogy egy műkritikus véleményét mondjon a Kibuc művészi alkotásairól, a Kibuc szerepéről, művészi alkotásainak megteremtésében; én csak töredékeket adok.

Nahalalban történt. Csak alig kezdődtek meg a munkálatok ezen a kolónián. Akkor mocsárcsapoláson és utóboránál dolgoztunk. Elhelyeztük sátrinkat egy hegyoldalra egyenesen munkahelyünkkel szemben. A környék tele volt a kalapácsok zajával, a munkások ösztökélő kiáltásaival és főleg a dinamit robbantásaival. Felfedeztük egy barlang bejáratát, amely a kőbánya mellett állt, egy nagy, pompás barlangot, sziklába vágott szűk bejáratral.

Fenn, a barlang menyzetén egy néhány lyuk, mintegy a levegő frissítésére alkalmas csatornák. Jöttek az emberek, megnézték a barlangot, átkutatták minden oldalról és elhatározták: csodálatos hely egy szinpad és zsinioradás számára.

Előadtuk I. L. Peretz „Die goldene Kette“-jét. Nagyon jól. Különösen a chaszidok táncát. A „publikum“, a Kibuc tagjai és a néhány környékbeli munkás figyelmesen hallgattak. A szinpad pompás és a barlang képe egészen megváltozott; szépen fel van díszítve és ünnepi kinézése van, tiszta, minden rendes. Mennyit dolgoztunk! Mindnyájan résztvettünk. A színész néhány perccel ezelőtt még kalapácsot tartott a kezében és segített a szinpadot építeni. Ruha, díszítés minden azok munkája, akik most az előadást hallgatják. Mindnyájan résztvettünk, mindenki erejéhez mérten, most mindnyájan állunk és csodáljuk az egész alkotást, — a kollektív alkotást, a mi alkotásunkat.

Valaki kint sétál egy dalt dudolva, itt-ott a munkánál egy lány, hogy kellemesebb tegye a munkát egy dallammal kíséri azt. De kifogja valaha is elfelejteni a kollektív énekestéket a Kibucban? Egy embercsoport ül este vacsora után együtt, mindenféleképp beszélgetnek, mi történt ma, mi lesz holnap; egyszerre csend lesz, felcsendül egy nóta. Ki volt az, aki jelt adott? Senki sem tudná megmondani.

Csak néhányan kezdtek, egy kis csoport. Lassan; lassan belekapcsolódik még egy és még egy, ki hangjával, ki figyelmes hallgatásával járul hozzá. A szemek mélyen felgyul egy láng. Vagyak, kétségek, szenvedések, erő. Így énekelünk. Meddig? Senki sem tudja, néha egész éjjel.

De a dal erőt szül. A csoport kijön a sarokból, ahová huzódott, a kezek önkéntelenül egymásba kapcsolódnak, váll váll mellé, kezdődik a hóra.

Mindenki táncol, még azok is, akik nem léptek be a hórába. Mindenki részt vesz, mert akkor a Kibuc énekel vagy táncol.

Az álljajh utáni első esztendőben mindent le akartunk vetni, amit az európai kultúra adott nekünk. Így felejtettük el a zeneszerszámokat, a festészetet, a művészi táncot.

Akartuk, hogy a társadalom legyen egyén és a tehetségek oldódjanak fel a társadalomban.

Elmultak az évek. Elmultak az első törekvések, az ifjúság első álmainak éveit. Helyébe jöttek a nehéz, lassu és érett alkotás esztendői. Gazdaságunk nőtt. Mindenki folytatja mesterségét. A Kibucban gyermekek vannak már. Ugyanazok a nehéz munkanapok, újra ugyanazok a pihenő esték, szombatok és ünnepek. Sokat énekelünk együtt és sokat táncoltunk együtt.

Nem mindig van erő és lehetőség ezt csinálni. A lábak fáradtak, a fül vágyik egy válogatottabb zene után — valami művészire, a zene zseniinek szimfoniáira. Áttérünk stabilabb intézmények létesítésére: kórus, zenekar, drámai együttese. Közülünk nétek ki emberek, akik tegnapelőtt még kezdők voltak és ma karmesteri pálcát tartanak kezükben. A festő újra kezébe vette ecsetjét, a szobrász vésőjét, a zenész hangszerét. A művészi specializálás nehézsége, a tehetség tökéletesítésére vezető ut tövises és kinokkal teli. Végül is sokatalkotunk és sokat alkotunk. Vajjon minden zárva marad a Kibuc kereteiben?

Sötét téli esték, ömös, felhős ég; az étkező teremben néhányan előkészítik a holnapi munkát; a konyhában az emberek befejezték a mosogatást. Ezen sötét éjszakákon, egy szobáskából fénysugarak szűrődnek át az ablakon, a falon fekete árnyak mozognak. Ez a kórus próbáinak szobája. A dallam hangjai terjednek a sötétben, rövid idő múlva a Kibuc hallgatni fogja kórusát.

Néha újra lehet hallani melódiákat, amelyek hirtelen törnek elő, tele vágygal és pátosszal, régi időkre emlékeztetve, az általános figyelem és hallgatás közepette, az étkező teremben, énekel a kórus.

Szeder este. Művészi ünnepélyes est a Kibucban. A Kibuc napja, nagy nap, sok vendég jön, részt vesz a „Habima“ is. Az étkező teremben a falak tiszta fehérre meszelve és zöld levelekkel díszítve, elő van készítve a szerény „szeder“ a vendégek számára. A megterített asztalokon fehér abroszok, mezei virágokkal díszítve. Az asztal meg van

rakva minden jóval, amit a Kibuc termelt. Étkezés után elindulunk az ünnepély helyszínére, amely a mezőn van. Százakra menő menet, minder ember kezében fátyla, kigyózik az ösvényen, amely erőteljesen intonál: „Al tipol“ (ne ess el) — Az Emek himnusza. Ezzel kezdődött és ezzel fejeződött be.

A Kibucba gyermekek születtek. Nem volt „szerencsésük“ látni Európát... ázsiaiak. Ezeknek a kicsinyeknek saját világuk van. A nagyok néha beleleegyednek az ő világukba, más részt pedig a gyermek a nagyok világának integrális részévé vált. Azt mondtuk: kell valamit adjunk a gyermekeknek. Vajjon meg fognak bennünket érteni? Nehéz!

Megkezdődnek az előkészületek. Nagyobb komolysággal, mint a „nagy“ ünnepélyre. Hónapokkal azután a gyermekek szobájában, vacsora után és lefekvés előtt, a gyermekek az ő „nesef“-jükről (ünnepély) beszélnek.

A Kibuc művészi impulzusa bele tudta foglalni az ő életét fluidumába ezt a zsenge lényt, a gyermeket is, már kicsiny korában hozzákötötte egy melódiákkal átszőtt élethez...

Ujjak a kibuc művészet utjai Palesztinában. A tett közvetlen. A kollektív, a társadalom a mű alkotója. Ez az ut nagyon nehéz, távol vagyunk a specializálódástól és tökéletességtől de a mi saját tulajdonunk, egy közös ut; ezen az uton a művészet lesz az ő Olimpuszáról a mi életünk és realitásunk földjére.

Mismár Hémekek, A Hasomér Hácáir Kibuc „Bét“-je.

Mordechoj S.

Holder József:

Dalol a vérem

Vérem nagy ivbe szökken
Budapesttől Jeruzsálemig.
S míg tövis-szurt lábam
Ott áll a Szinaj hegyen
A vérem dalol:
Nekem mindég, nekem mindég
Csak ember Ember legyen.

Zsidó vagyok, zsidó a vérem.
De sohasem érzem
— Ha nem mondja más —
Hogy van ember, más, idegen,
Aki nem testvérem.

Mert én azt tanultam
„Szeresd“...
Be régen tanultam ezt
A Szinaj hegyen
És azóta dalolja vérem;
Ember, Ember legyen —

Válasz

Az én vérem is szökken.
En sem voltam idegen
Azon a Sinai hegyen
És mégis azt mondom: Zsidó legyen
Most csak zsidó legyen.

Juszuf.

Uriel Birubaum:

Jiszrael Edomhoz

Uriel Birubaum:

Ha vértől szennyes kezedet nyújtottad,
gyakran adtam békéltlen parolát.
De mindig újra meg kell látnom rajtad
az átok, góg, az irigység nyomát!

S látom, amint a vadállat fogát
gunyosan csattogtatva élém torpan,
és érzem minden külső pompán át,
hogy szived vas és agyad helyén por van!

Borzadva látom rajtad egyre jobban,
az Ur csak eszközként bánik veled,
hogy kinom jármát szüntelenül hordjam,
s a pokol mélye volt szülőhelyed.

Mozgó sár vagy, de lelked nem lehet...
S az Ur mégis csak engemet szeret!

ZSIDÓ-TÁRGY KÖNYVEINK

Patai József: Biblia képekben kötve 816 L	Giszkalai János: A titok . . . . . 15 L
Patai József: Feltámadó Szentföld 408 L	Giszkalai János: Támár . . . . . 50 L
Ugyanaz kötve 544 L	Szokolow: Uj zsidók . . . . . 15 L
Patai József: Középső kapu . . . . . 136 L	Kacér: Golem ember akar lenni . . . 15 L
Ugyanaz kötve 204 L	Agnon: És a meggörnyedt kiegészed . . . . . 25 L
Patai József: Kabala (magy., ném.) 136 L	Fényes Samu: Jiddi első változása 35 L
Patai József: Politika nélkül . . . . . 136 L	Mendele M. Sfürjim: A sánta fiske 30 L
Patai József: Zsidó irások . . . . . 102 L	Dr. Hoffmann: Házasság a héberknél . . . . . 30 L
Patai Edith: Engem is hív a föld 102 L	Sass Irén: Hires zsidó asszonyok . . . 40 L
Sass Irén: Énekek éneke . . . . . 102 L	Daniel könyvének magyar fordítása 30 L
Hajdu Miklós: Zselérek vagyunk . . . . 5 L	Modern zsidó költők . . . . . 20 L
Ben Ami: Palesztinai utmutató . . . . . 100 L	Bíró Lajos: Zsidók utja . . . . . 50 L
Edmond Fleg: A próféta gyermek 60 L	Grottor: Zsidó reneszánsz . . . . . 20 L
Leitner: Órsón a zsidóság frontján . . . 140 L	Dr. Krausz: A zsidó Palesztina évezredeken . . . . . 35 L
Herzl Tivadar: Ós-Uj Hon . . . . . 136 L	Lahman: Egy szederest Madridban 15 L
Benoit: Táncozó . . . . . 136 L	Katona M. Pédázatok, történetek a talmud . . . . . 20 L
Bettaur: Nagyváros zsidók nélkül 136 L	Székely Béla: Szedzsera . . . . . 20 L
Ratvány Lajos: Urak és emberek I. és II. kötet . . . . . 442 L	Sombart Werner: A zsidók jövője . . . 30 L
Feuchtwanger: Herceg és a zsidaja 70 L	Frigyes: A zsidók természetrajza . . . 25 L
Földi Mihály: Halasi Hirsch fia . . . . . 272 L	Purimkönyv . . . . . 30 L
Marois: Sisiraeli . . . . . 60 L	Graetz: A zsidó törzs megiffudása 10 L
Lacratelli: Silbermann . . . . . 50 L	A talmud könyve I. II. III. . . . . 140 L
Ben Ami: Uj Palesztina . . . . . 50 L	Komor András: Fischmann et Co. 190 L
Heine: Bacharachi Rabbi . . . . . 30 L	Ujvári: Tulsó parton . . . . . 80 L
Herz: Zsidó állam . . . . . 20 L	Patai: Zsidó költők antológiája öt diszkótés . . . . . 540 L
Kabalisták és csodatevők . . . . . 20 L	Ujvári: A cédrusfa daliája . . . . . 25 L
Ószkár bácsi legszebb meséi . . . . . 28 L	Heine: Sabbat hercegnő . . . . . 60 L
Sass Irén: Kol Nidré . . . . . 30 L	Dosztojevszkij: Zsidó-kérdés . . . . . 10 L
Dr. Marton Ernő: A zsidó nemzet Erdélyben . . . . . 12 L	Bíró Lajos: Bazini zsidók . . . . . 66 L
Gorelik: Cion és Golusz . . . . . 15 L	Schalom Asch: Piatatok . . . . . 40 L
Nordai: Dr. Kohn . . . . . 30 L	Dr. Flesch Armin: A zsidó . . . . . 80 L
S. Alechem: Leégett nemese . . . . . 20 L	Zsoltárok könyve két kötet . . . . . 180 L
Ugyanaz kötve . . . . . 30 L	Abádi: Judea reneszánsza . . . . . 60 L
Nachum Goldmann: A zsidó nemzet követelése . . . . . 8 L	Raab: Mayer Litvach unokája . . . . . 30 L
Paneth: Utazásom a Szentföldön . . . . 7 L	Dr. Kohn: Palesztina kolonizáció . . . 60 L
Dr. Blank: Mit akar a cionizmus . . . . . 35 L	
Mairovits: A tóra és cionizmus . . . . . 10 L	

Kapható az Uj Kelet könyvosztályában

Vidékre utánvéttel, vagy az összeg és portóköltség (pény, vagy bélyeg) előzetes bekiűdése után szállítunk!

ember 12.
Bázebe és
hallt, a kong
gadta a halál
yike, akit min
z utóbbi évek
Palesztina-ügy
y azelőtt ellen
sággal a fóru
meggyőződésre
sztulástól, az
na reneszánsza
Ohev Amo.
yöt
ónél vehet.
zerezze be.
zásokat el-
ANIA.
HÁZ
INAND 17.
regények:
am . . . . . 25 L
mes törté-
sznált . . . . . 3000 L
zsidó kul-
llagok . . . . . 50 L
llagok . . . . . 80 L
llagok . . . . . 30 L
llagok . . . . . 272 L
anez köve 372 L
llagok . . . . . 20 L
lései diszk. 46 L
llagok . . . . . 35 L
llagok . . . . . 120 L
llagok . . . . . 120 L
llagok . . . . . 120 L
llagok . . . . . 40 L
llagok . . . . . 120 L
llagok . . . . . 70 L
llagok . . . . . 160 L
vosztályában
MES
és pénzvál-
Reg. Ferd. 13
M. ucca)
netjegyek eladá-
ek. Szállodák és
Kedvezményes
ása. Díjmentes
en utazási ügy-
gyéni és társas-
ése. Telefon: 29.
**lyen nagy-
ítás a piacon**
t kötetben . . . . . 272 L
értetek az in-
 . . . . . 204 L
és tüzhely I. . . . . 340 L
már . . . . . 136 L
örök sziget 272 L
erek. Zsiga a . . . . . 435 L
ötet . . . . . 40 L
t a halál . . . . . 45 L
A pajtások, ... 45 L
us és az an- . . . . . 75 L
 . . . . . 35 L
 . . . . . 102 L
llangó . . . . . 45 L
halász meséi . . . . . 95 L
an Christop . . . . . 20 L
háza (füzve) . . . . . 44 L
smeret (füz.) . . . . . 44 L
meret (kötv.) . . . . . 64 L
ü szerelem . . . . . 44 L
korom . . . . . 64 L
urból bacil- . . . . . 44 L
tő:
vosztályában
ny az összeg elő-
ellett szállítunk.

HIREK

A UJ KELET az egyetemes erdélyi és bányási zsidóság napilapja
 Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő
 Felelős szerkesztő: Jámor Ferenc
 Bukaresti szerkesztőség:
 Hátszegi Ernő, Str. Cobălcescu 54.
 Cikkeink utánnyomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg

Felhívás az erdélyi zsidó intézmények és testületek vezetősegeihez

Nehéz órákban és sorsdöntő percekben fordulunk segítséget kérő szóval az erdélyi zsidó közintézményekhez. Év-ről-évre egyre jobban a pauperizálódás lejtőjére kerül a zsidó középosztály és a középréteg katasztrófája elképzelhetetlen méretű diáknyomort termelt ki. Nincs a zsidóságnak egyetlen-egy rétege sem, amely a mostoha gazdasági viszonyok miatt olyan sokat szenvedne, mint a zsidó diákság, amelynek nem

Prima selyempaplan
Lei 1580

csak a mindennapi kenyér gyötrő problémáival kell törődni, de egyetemi tanulmányai közben az első vonalon szenved a zsidó sors egész tragikumát.

Az erdélyi zsidó társadalomnak kötelességei vannak a zsidó diákokkal szemben. A zsidó társadalom igazi élte pedig az intézményekben ölt testet és amikor az Erdélyi Zsidó Diáksegélyző az erdélyi zsidó testületekhez fordul, az itt élő zsidóság élő lelkét keresi. Ez a lélek meg kell, hogy nyilatkozzék a zsidó diákság nyomoránál láttára.

Minden erdélyi zsidó probléma között legégetőbb kérdés a zsidó intellektuális osztály utánpótlása. Ha a zsidó intézmények nem sietnek a zsidó diákság segítségére, néhány esztendő múlva nem lesz senki, aki ezeknek az intézményeknek az életét biztosítsa és a zsidóság életében olyan fontos szerepet játszó továbbfejlesztését garantálja. Hitközségeink, szociális és karitatív egyesületeink csak akkor teljesítik maradjék nélkül hivatásukat, ha gondoskodásukkal kiterjesztik az utánpótlás rendkívül fontos problémájára is. Minden zsidó intézmény úgy kell, hogy tekintsen a zsidó diákságra, mint a zsidó energia kiapadhatatlan forrására, a zsidóság jövőjének igéretére és egyetlen biztosítékára. Csak intézményeinktől függ, hogy a diákságban felhalmozott energia meg fogja-e találni a kibontakozás útjait és ki tud-e fejlődni az egész zsidó közösség javára.

Hisszük, hogy a diákságunk kétségbeesett helyzete gondolkodóba fogja ejteni nemes intézményeinket és az Erdélyi Zsidó Diáksegélyző kérő szava nem fog süket fülekre találni. Csak egy morzsát kér az Erdélyi Zsidó Diáksegélyző minden zsidó intézmény költségvetéséből. Szorítson helyet minden zsidó intézmény szociális és karitatív munkájának keretében a zsidó diákságnak is. Gondoskodják azoknak az egzisztenciájáról és tanulási lehetőségeiről, akik hivatva lesznek egykor vezetői a zsidó intézményeket.

Legyen ez a mi kérsünk szívügye a zsidóság minden vezetőjének, mert az erdélyi zsidóság jövőjéért élte forog a székely. Szeretettel kérjük testvérszervezeteket, fogadják ezt az üzenetünket olyan zsidó szívvel, amelyet a zsidó diákság megérdemel és a legrövidebb időn belül értesítsenek bennünket arról, hogy évente milyen összeggel hajlandók az erdélyi zsidó diákság segítségére lépni.

Zsidó testvéri üdvözléssel:

Dr. Kertész Jenő ügyvéd, Cluj, 22 E.

MŰVÉSZI STILUSOS, MODERN TRANSILVANIA BUTORGYÁR CLUJ,

STRADA MEMORANDULUI 1. SZ. ALÁTT AZ EMELETEN LEVŐ

Őszi nagy butor-kiállításából szereshetők be eredeti és feltűnően olcsó árában

Komplett ebédlő-berendezések caucasusi dígyűjtemmel Lei 25.000
Komplett háló-berendezések exotikournarral Lei 26.000

Zs. D. elnöke. Dr. Elekes Miklós, ideg- orvos, Cluj, az E. Zs. D. ügyv. elnöke. Dr. Balázs Endre, ügyvéd, Cluj. Dr. Fischer József parl. képviselő, Cluj. Dr. Fischer Tivadar parl. képviselő, Cluj. Dr. Rosenthal Mór ügyvéd, Timisoara. Prof. dr. Roth Marcell, Arad, az E. Zs. D. társelnökei. Dr. Feiner Hermann, Brasov. Dr. Ummwald Izidor, Sätmar. Klein Gyula, Cluj. Dr. Lévai Béla, Oradea. Dr. Löwenstein Lajos, Targu-Mures, az E. Zs. D. alelnökei. Lichtmann Aladár, bankigazgató, Cluj, pénzügyi főtthkar. Jámor Ferenc, lap- szerkesztő, Cluj, az E. Zs. D. főtthkára. Adler Zsigmond, nagykereskedő, Cluj. Dr. Spitzer József, ügyvéd, Cluj. Dr. Hamburg József, szemorvos, Cluj. Heves Ferenc, joghallgató, Cluj. Dr. Hirsch Sári, orvos, Cluj, a gazdasági bizottság tagjai.

Lepage Kölcsonkönyvtárból magyarul olvashatja: Kuncz A.: Fekete kolostor, Földi: Kádár Anna lelke, Remarque: És aután, Zilahy: Két fogoly stb. Kölcson- dij minimális.

Azszuros abrosz
Lei 92

— Aranyérel és az evvel járó bél- dugulás, repedés, kelés, gyakori vizeleti inger, derékfájás, mellszorulás, szivdobo- gás és szédülési rohamoknál a természetes „Ferenc József“ keserűviz használata kellemes megkönnyebbülést eredményez. A belső bajok orvosai az igen enyhe hatású Ferenc József vizet sokszor mindennapi használatra reggel és este egy-egy fél- pohárnyi mennyiségben rendelik. A Ferenc József keserűviz gyógyszerárak- ban, drogériákban és fűszerüzletekben kapható.

— Jövő héten indul a Zeppelin máso- dik délamerikai útjára. Berlinből jelen- tik: A Graf Zeppelin Friedrichshafenből reggel nyolc óras svájci utra indul. Ezt követi vasárnap hat óras ut Frankfurt am Mainba. Második délamerikai útjára csüt- törtökön, szeptember 17-én startol a lég- hajó.

— Radó Erzsia a „Decor“ gyermekruha- osztályának vezetője, külföldi utjáról ha- zaérkezett és ismét a nb. vevőinek ren- delkezésére áll. „Decor“ iparművészeti szalon Str. Memorandului 2., emelet.

— Végbélkörüli kipállás, viszketés, re- pedés és főleg aranyér ellen a legjobb gyógyszer és óvszer a Haemorsan kup és kenős. Olcsón kapható a gyógytárakban.

— Dr. Kordács volt prágai érsek új leleplezése. Prágából jelentik: A Bohe- mia mai száma dr. Kordács volt érsekkel folytatott beszélgetést közöl, akit — mint ismeretes — lemondásra kényszerítettek. Kordács az ellene tervezett újabb össze- esküvésről beszél és kijelenti, hogy ő csak kötelességét teljesítette. Expozét készít elő Róma számára és azt Pacelli vatikáni államtitkárnak fogja beküldeni. Ami a nunciussal bekövetkezett konfliktu- sát illeti, kijelentette, hogy nem a püs- pök kötelessége, hogy a nuncius részére egy fürdőhelyen villáról gondoskodjék. Az olmuici káptalan saját alapjaiból száz- ezer csehszlovák koronát ajándékozott erre a célra. Dr. Kordács végül kijelen- tette, hogy sohse beszélt arról, hogy ál- lásáról lemond.

— Hermann Katica a zongortanítást új- ból megkezdte. Vállal kezdőket is speci- ális módszerrel. Jelentkezni lehet Calea M. Foch (Magyar u.) 53., földszint. 11—5-ig.

— Eljegyzés. Róth Viktor borkereskedő leányát, Klárit Nagykárolyból eljegyezte Schmelzer Salamon Jánoshalmáról. (Ma- gyarország.)

— Dió-gyümölcsexportőrök! A gyü- mölcskiviteli szabályzat és gyümölcs- standardizálási rendelet teljes és precíz magyar fordítása kapható Dr. Mandel Fordító Irodában Cluj, Str. Memorandu- lui 12. Ára 60 lej, vidékre portóval 70 lej.

— Eljegyzés. Stern Adélkát (Nyirbakta) eljegyezte Waldner Miklós (Nagyvárad.)

Vásznakban
 és minden cikkben
20 százalékos áreszállítás

— A szeszmonopólium törvényterveze- zetének teljes és precíz magyar fordí- tása kapható Dr. Mandel Fordító Irodá- ban Cluj, Str. Memorandului 12. Ára 100 lej.

— Háza zuhant a repülőgép a tábor- nok utasával. Párizsból jelentik: Nancy közelében, Tomblainenél egy katonai re- pülőgép, amelyen Bouchet, a nancyi légi brigád parancsnokló tábornoka is helyet foglalt, háztetőre zuhant. A ház menyete ráomlott a lakókra. A tábornok köny- nyebben, a gép pilótája súlyosan megse- besült. A lakókat sikerült kiszabadítani a ház omladéka alól.

Aki mer, az nyer

Merjen Ön is, mert 1 millió lej készpénzt nyerhet a

Református Kórház sorsjegygyel!

Egy sorsjegy ára 100 lej, kapható tőzs- dékben, bizományosoknál és a Központi Sorsjegyrodánál Cluj-Kolozsvár, Strada Bratianu No. 51. (Volt Király ucca). Telefon 905.

— Sirkőavatás. Megboldogult Ignác fiunk sirkőavatása f. hó 16-án d. e. 11 órakor lesz Clujon a régi ortodox temető- ben megtartva, amelyre volt mérnök-kollé- gáit, rokonainkat és ismerőseit ezuton hívjuk meg. Frenkel Márton és neje Gherla.

— Közeli vizözönt jósol a konners- reuthi Neumann Teréz. Münchenből je- lentik: A regensburgi rendőrség elren- delte, hogy a legközelebbi időben senki- nek nem szabad meglátogatnia Konners- reuthban Neumann Teréziát, aki jóslásai- val a lakosság körében nagy pánikot idé- zett elő. A leány azt mondotta, hogy vi- ziója volt, amelyből borzalmas világ- katasztrófa bekövetkezését látja előre. Szeptemberben Isten büntetéseként bor- zalmas árvíz katasztrófák és pusztító jár- ványok fogják az egész világot eláraszt- ni. Ez a katasztrófa hasonlítani fog a vizözönhöz és annak következtében az em- beriség fele el fog pusztulni. A kínai ár- vízkatasztrófa és a legutóbbi németorszá- gi felhőszakadások olyan hatással voltak a lakosságra, hogy Konnersruthban so- kan előkészületeket tesznek az utolsó ité- letre. Számos paraszt olcsó áron eladja földjeit, mások leisszák magukat, mivel már „amugyis is minden mindegy“. Neu- mann Teréz jóslatainak ez a hatása arra indította a rendőrséget, hogy föllépjen a jósno ellen.

— Egy német tanár letartóztatása El- zászban. Münsterből jelentik: Tegnap hire járt annak, hogy dr. August Schmid- lin egyetemi tanárt, aki katolikus pap, elzászi látogatása alkalmával letartóztat- ták. Schmidlin született elzászi és fiatal- ságát is ott töltötte. Letartóztatása a miatt következett be, mert az elzászi auto- nómista perben in contumatiám tízévi fogházra ítélték, egyben kimondták, hogy 20 évre kitiltják az ország terü- letéről.

— Berlinben 408 ezer segélyezett mun- kanélküli van. Berlinből jelentik: A né- met főváros segélyezett munkanélküliei- nek száma elérte a 408 ezeret a tavalyi szeptember 318 ezeres száma helyett. Ha a helyzet nem javul, félnek, hogy ez a szám a téli hónapokban túlhaladja a fél- milliót.

Platsinfár Testvéreknél

mert költözünk

Steuermann: Weltkrise—Weltwende 140 lej, Fried: Das Ende des Kapitalismus 192 lej, Siegfried: Die Englische Krise 168 lej, a Lepage könyvkereskedésben Cluj. Kérjen jegyzéket közgazdasági uj- donságainkról!

Szeptemberi gond! El kell látni a gye- rekeket könyvekkel, iskolaszerekkel. Ke- ves költséggel, okosan, praktikusán, be- tétkönyvre vásárol Lepage-nál Kolozsvár. Kérjen ingyen betétkönyvet, könyvjegy- zéket!

Elsőrendű ellátás

egyetemi hallgatóknak a

HOCHMANN

leányotthonban CLUJ, Strada Iuliu Maniu 9. Nyelv- és zeneoktatás be- járóknak is. Mérsékelt díjak. Német francia társalgás.

Miért adunk?

1 m. 1-a selyem crep de chine-t 130 lejért?

Mert nagy tételeket kész- pénzért, tehát olcsón vá- sárolunk

Heller & Molnár

divatnagyház, Cluj-Kolozsvár

SPORT

Vasárnap: CFR-Románia bajnoki

Cluj-Kolozsvár, szeptember 11. Kolozsvár vasárnapi programján a CFR-Románia bajnoki mérkőzés szerepel. A meccsen a Románia csapatának játéka elé nézünk nagy várakozással. A Románia legjobb erőit elvesztette és a nemrégiben még az ország legjobb csapatai közé tartozó egyesület rendkívül legyengült. A nemzetközi mérközéseken, különösen a két Istvánffy és Chi-for mellőzése óta nem ért el eredményeket. A bajnoki szezonra a Románia reorganizálta csapatát és most már remény van arra, hogy a bajnokságok során sikeresebben fog szerepelni. A CFR, mely jelentékenyen megerősödött, nem lebecsülendő ellenfél és így vasárnap nívós mérkőzésben lesz része a közönségnek.

A dévai Gábor legyőzte Balás Ivánt a hátszegi teniszversenyen. Tudósítónk jelenti: A hátszegi teniszkлуб országos teniszversenyén a környékbeli játékosokon kívül az aradi és zsilvölgyi teniszesezők vettek részt. A verseny nemzetközi jellegét Balás Ivánnak, a kitűnő magyar versenyzőnek játéka adta meg, aki Erdélyben már néhány szép sikerrel gyarapította győzelmi sorozatát. Balás, aki Kerhlingnek állandó partnere, a férfi egyesben vereséget szenvedett Gábor Zoltántól. A dévai TC nagyjövőjű, 18 éves bajnokától, Gábor győzelmének realitását bizonyítja, hogy az elődöntők során két szettben verte ki Wechsler, a kitűnő aradi teniszesezőt. A fiatal teniszesező nemrégiben Simont, a kolozsvári kerület bajnokát is megverte. Gábor három szettben könnyen nyerte a versenyt. Mint értesülünk, Gábor Zoltán az ősszel Kolozsvárra jön, ahol egyetemi tanulmányait fogja folytatni. Kolozsvár tenisz-sportja a nagyon tehetséges fiatal játékosokkal kétségtelenül gazdag dnt fog.

Aradon, Nagyváradon és Temesváron házi bajnokságot játszanak a csapatok. Tudósítónk jelenti: A nemzeti bajnokságokat, mint megírtuk, ezévenben még nem vezeti be a sportszövetség, ami arra ösztönözte Arad, Temesvár és Nagyvárad klubjait, hogy maguk között rendeztek bajnokságokkal oldják meg a hegemonia kérdését, mert a bajnoki meccsekre az egyletek súlyosan ráfizetnek. Ezért az egyletek Aradon tartottak megbeszéléseket, melynek eredményeként újból kiírják a Herbay serleget és két szabályos körmérkőzés-turnusban vesznek részt. A verseny résztvevői a Ripensia, TAC, TMTE, AAC, AMTE, Gloria, NAC, Törekvés és Crisana. A három város három vezetőegyesülete között szinte minimálisak az erőviszonyok és így a házi bajnokságok nívós küzdelmeket ígérnek. Mindenesetre érdeklődéssel várjuk, hogy a hivatalos sportkörök milyen állást foglalnak el az egyletek tervével szemben.

Szeptember 17—20-án tartják meg az országos teniszbajnokságokat. A tenisz-szövetség elég későn, szeptember 17—20-án rendezik meg Románia teniszbajnokságait Bukarestben.

Az országos atlétikai bajnokságokat szeptember 19—20-án rendezik meg, szintén Bukarestben.

Gyerekek ingyen

kapnak tanrendet, könyvjegyzéket, betétkönyvet

LEPAGE-nál CLUJ

Leégett a Foresta galaci fatelepe

A kár meghaladja a százmillió lejt

Bucuresti-Bukarest, szeptember 11. (Az Uj Kelet tudósítójától.) Galacon tegnap este borzalmas tüzvész pusztított. Ismeretes, hogy ebben a városban van Románia tűzifa-kivitelének központja és itt vannak a legnagyobb romániai fatermelő vállalatok lerakatai is. A Foresta hatalmas fatelepe, eddig még ismeretlen okokból, tűz támadt, amelyet csak későn vettek észre. A lángok a felhalmozott nagymennyiségű gyúlékony anyagon hihetetlen gyorsasággal terjedtek tovább. Alig néhány perc leforgása alatt a telepnek jelentékeny része lángba borult. Az

előhívott tűzoltók irtózatosszerű erőfeszítéseket tettek, de tehetetlenek voltak a tüzvészszel szemben, amelynek terjedését még a szél is jelentékeny mértékben elősegítette.

Két óra leforgása alatt az egész fatelep porrá égett. Emberáldozatot nem követelt a tűz, az anyagi kár azonban meghaladja a százmillió lejt, mert hatalmas mennyiségű fán kívül porrá égett a fatelep egész berendezése. A kár egy része biztosítás révén megtérül. Megindult a vizsgálat annak megállapítására, hogy a tűz keletkezéséért kit terhel a felelősség.

KÖZGAZDASÁG

A francia kormány megszorította a faimport lehetőségeit

Milyen faárakat lehet Franciaországba szállítani?

Cluj-Kolozsvár, szeptember 11. Párizsból érkező jelentések arról számolnak be, hogy a Franciaországban való szállítások megakadályozására újabb intézkedések történtek. Már hetekkel ezelőtt a francia faipari körök tárgyalásokat folytattak a kormánnyal, hogy magas védővámokkal akadályozza meg a külföldi faipar térhódítását Franciaországban. Ezzel egyidejűleg természetesen az exportáló államok is megtekintették minden intézkedést, hogy a fenyegető védővámok megakadályozzák. A franciaországi favállalatok és erdőtulajdonosok között a kérdés körül konfliktusok támadtak, melyek során a franciaországi faipar 3 pontból álló javaslatot terjesztett a kormány elé és a következőket kérte:

1. Az összes exportáló országok termékeinek kontingentálását.
2. Az állam építkezések vagy az állami szubvencióval ellátott intézetek építkezése céljaira csakis francia faipari termékeket használnak.
3. Szállítsák le a francia faárak export-

illetékeit, ugyanakkor emeljenek magas védővámot a külföldi fatermékeknek.

A betervezés alapján Párizsban a kormány gazdasági miniszterei megbeszélést tartottak, amelyen résztvettek a kereskedelmi, földművelésügyi, pénzügyi és külügyminisztérium megbízottai. A megbeszélésen a következő határozatot hozták:

1. Minden fajta épületfa, minden hosszúságban, 60 cm-es átmérővel.
  2. Traverzfa az államvasutak részére.
  3. Távirópóznák, 1.10 m. hosszúságtól kezdve, 60 cm. átmérővel.
  4. Deszka, parketta s hasonló feldolgozott faárak.
- A miniszterelnök által aláírt rendelet jelentékenyen befolyásolja a román faexportot, amelynek a jövőben ki kell kapcsolnia számításából a francia piacot. A rendelet egyébként nem vonatkozik az utban levő, már megrendelt külföldi faárakra.

Még mindig nem tüzték a Népszövetség napirendjére a román-német preferenciális kereskedelmi szerződés tárgyalását

Kormánykörökben idegességgel várják a genfi határozatot

Bucuresti-Bukarest, szeptember 11. (Az Uj Kelet tudósítójától.) Ismeretes, hogy a német-román preferenciális kereskedelmi szerződés életbeléptéhez még csak a Népszövetség jóváhagyása szükséges. Kormánykörökből értesülünk, hogy a kereskedelmi minisztériumban meglehetősen idegességgel várják a népszövetségi határozatot. Tíz nappal ezelőtt az európai bizottság tanulmányozta a szerződést és aprotálta azt, miután úgy találta, hogy nem mond ellent a genfi határozatnak, mely a preferenciális szerződések szabályait előírta.

Az európai bizottság aprotálása azonban nem elegendő a szerződés életbeléptéhez. Az európai bizottság által összeállított reportot a népszövetségi tanács elé kell terjeszteni, ami azonban mindezekig nem történt meg.

Éppen ezzel magyarázható kormánykörökben az az idegessége, amellyel a népszövetségi határozatot várják. A kereskedelmi szerződés a német nagyhatalommal való összeköttetések felvételét jelenti és

mint ismeretes, Németország is ígéretet tett arra, hogy minden befolyását érvényesíti a javaslat elfogadásának a Népszövetségnek való keresztülvitelére olyképpen, hogy az még október hónapban érvénybe lépjen.

A kereskedelmi minisztériumban érthető izgalommal várják az eredményt, mert ha a Népszövetség elutasítaná a szerződést, úgy Románia elveszítené azokat a lehetőségeit, amelyek a szerződésen keresztül megnyitottak számára. Az árpa exportjára, valamint az olajneműek és bab, stb. kivitelére emiatt fontosságú a kereskedelmi szerződés mielőbbi életbeléptése, miért is intézkedett a Genfben levő román delegációnál, hogy sürgesse meg a javaslat tárgyalásának napirendre tüzését. A Népszövetség előtt Romániának reménye van arra, hogy Németország mellett Ausztria, Magyarország és Olaszország is támogatni fogják a szerződést, miután ezek az államok is preferenciális kereskedelmi szerződést kötöttek.

Mindjárt a tanév kezdetén figyelje meg gyermekét,

ha írás-olvasásnál a gyermek nyomkodja a szemét, vagy nagyon közel halol az írás felé, — vizsgáltsa meg a gyermek szemét szemorvossal. Az előírt szemüvegek előnyösen beszereshetők

Kun Mátvás Flia szaküzletében CLUJ, Calea Victoriei 2.

RADIO MUSOL

Szombat, szeptember 12.

Bukarest. 19.10: Zenekar. 20.20: Gramofon. 21: Operaest, közben hírek.

Budapest. 9.15: Hangv. 9.30: Hírek. — 12.05: Cigányzene. 12.25: Hírek. 1: Pontos időjelzés, időjárás. 2.45: Hírek. 4: A nők tisztelte és az udvariasság napjainkig. 4.45: Pontos időjelzés, időjárás, hírek. 5: Novellák. 5.30: Zenekari hangv. 6.45: Mit üzen a rádió. 7.30: Zagon István előadása. 8: Náni c. színmű előadása. Utána kb. 10: Pontos időjelzés, időjárás, hírek, majd cigányzene.

Bécs. 18.45: Holzer-zenekar. 21.45: Jazz.

Berlin. 18.50: Hegedűverseny.

Langenberg. 23: Jazz.

Lipcsé. 19.30: Szimf. hangv.

Varsó. 20.15: Filharmonikus hangv.

Kattowic. 22.30: Chopin művei.

Pozsony. 17: Szavalt.

Brünn. 18.30: Operett.

Osló. 23: Táncczene.

Toulouse. 18: Orosz dalok. 19: Gramofon. 20.15: Operadalk. 20.45: Jazz. — 22: Csellószólo.

Vasárnap, szeptember 13.

Bukarest. 13: Gramofon. 13.30: Hírek, időjelzés. 13.50: Gramofon. 17: Földművesek órája. 18: Dinicu-zenekar előadása. 20: Rádiógyetem. 20.20: Gramofon. 21: Rádiózenekar.

Budapest. 9: Hírek, kozmetika. — 10: Istentisztelet. Utána pontos időjelzés, időjárás, majd hangv. 3: Gyermekóra. 3.30: A földművelésügyi minisztérium előadása. 4.15: Katonaindulók. 4.45: Pontos időjelzés, időjárás. 5.15: Cigányzene. 6.15: Fejes szalonzene. 7.30: Régi dán táncok. 8.10: Sporteredmények. — 8.30: Puccini hangv. Utána pontos időjelzés, időjárás, majd cigányzene.

Belgrád. 22: Hangverseny.

Berlin. 20: London—Berlin rádiógyveleg, majd táncczene.

Hamburg. 22.30: Táncczene.

Kattowic. 22.30: Hegedűhangverseny. — 23: Könyvű zene.

Hétfő, szeptember 14.

Bukarest. 20.20: Gramofon. — 20.40: Dales. 22: Jazz-zenekar.

Budapest. 9.15: Zenekari hangv. 9.30: Hírek. 12.05: A rádió házikvartettjének hangv., majd hírek, időjelzés, időjárás. 4: Asszonyok tanácsadója. 5.30: Hangverseny. 6.30: Német nyelvoktatás. 7.50: Cigányzene. 8.40: Előadás a Studióból. — Majd időjelzés, időjárás, hírek. Később gramofonhangv.

Belgrád. 21.30: Bohémélet gramofonon.

Színház—Muzi

Szinkör-Mezgő műsora

Szombat: Szeretlek... szeretsz... szeret...
Vasárnap: Szeretlek... szeretsz... szeret...

Hétfő: Közkívánatra: Rango, az öserdők utólrhetetlenül nagyszabású hangos éposza. Helyárak 10 és 20 lej.

CORSO-MOZGÓ műsora

Szombaton 3, 5, 7, 9 órakor: Asszonyors.
Vasárnap 3, 5, 7, 9 órakor: Asszonyors.

TÖZSDE

Kolozsvár, Francia frank 6.60, font sterling 816, dollár 168³/₄, belga frank 23.46, lira 8.81, svájci frank 32.80, cseh korona 4.99¹/₂, shilling 23.69, holland forint 67.85.

Bukarest. Francia frank 6.60, font sterling 816, dollár 168, belga frank 23.46, lira 8.80, svájci frank 32.80, cseh korona 4.99¹/₂, shilling 23.69, márk 39.90, holland forint 67.85, dinár 3.

Zürich. Holland forint 206.80, dollár 512.87, font 24.92¹/₄, francia frank 20.11, lira 26.83, cseh korona 15.15¹/₂, pengő 90.02¹/₂, dinár 9.04¹/₂, lej 3.05¹/₂, zloty 57.40, shilling 72.07.

A próféta gyermek

Edmond Fleg megrázó színdarabja
Ára 100 lej és portó
KAPHATÓ AZ UJ KELET
KÖNYVOSZTALYÁBAN

XIV. ÉVF. *
Cluj—Kolozszeptember
5692 ÉV

Az Uj Kelet az es és bántási zsi napi

Cikkeink utánn forrás megjelöl

Kéziratokat nem megőrzésükre n

Biatorbágy

A világ hisztéri napra virradó éjsz kedetben robbant duktnál. A bukares expressz alatt bom mélységbe zuhantál ségben halállá fag a mítsem sejtő utas

A megdöbbenés, háborodás fogja a merényletnek a hal embernek az életét

Vajjon kinek vol rényletre?

A rendőri nyomos res és munkanélki így akarták volna a ni a nyomorságul a társadalmon.

Kinek van most mozdonyvezető há esetlen sikolt az a özvegyének nincs szegény, vagy gaz éppen kenyéért lö zoni vonaton, az álom ba repült.

Nem a munkanél fel a világ figyel rénylet, hanem a áldozataira, akik é indulat oltárán vé ehhez a merénylet nek, a szenvedőkn tainak, legfeljebb ség és a szenved lenni.

Nem a társada állt bosszút az ak nem a társadalmot halálra az a gonc gában valamilyen nyü halált aratott.

Puccs Ausztr

A puccsot sohas venni, amikor mri olynkor, amikor Starhembergék let komolyan a Heim annál is inkább r is csendben voltak ták megtéveszteni csak mosolyogtak puccsistáktól még kell, arra Pfrein puccskisérlete a b wehr-puccs nem s rülhetett, még ne lamhatalom résen kertelen puccsok ontással.

Magasabb törté a ausztriai Hein most már több bi hatjuk meg, mint lasztások alkalmá wehreknek végleg nyosodott, hogy b elszánt kalandor erejük és tömegei hatalom huszonné öket, mint a pely

Kétségtelen, ho wehr-puccsot a bantotta ki. A so sült be, a sok t tet — a zsoldos tette, hogy vezér A régi vezéreknel hátra, mint egy kártyára feltenni tor mindent felte — és a tét elves ségben egyedül P szenvedő fél, mi az ő vesztéségük.

A texasi N

Van Kolozsvár neanak hívják és latában áll. Ez a néhányszor siker